

UNIVERSITAT DE LLEIDA

DEPARTAMENT DE PEDAGOGIA I PSICOLOGIA

TESI DOCTORAL

**LES ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES DE L'ALUMNAT
D'ORIGEN IMMIGRANT A CATALUNYA.
UNA ANÀLISI D'ALGUNES VARIABLES DE
L'ÀMBIT ESCOLAR I SOCIOFAMILIAR.**

JUDIT JANÉS CARULLA

Director: Dr. Àngel Huguet Canalís

Lleida, 2006

SEGONA PART: ESTUDI EMPÍRIC.

Partint del que s'ha exposat fins a aquest punt, i destacant, d'una banda, la manca d'estudis relacionats amb les actituds lingüístiques de les persones immigrades i,

de l'altra, la necessitat de la seva integració en condicions d'igualtat a la societat catalana, per la qual cosa l'aprenentatge de les llengües de la Comunitat esdevé fonamental, ens proposem estudiar les actituds lingüístiques vers el català i el castellà manifestades pel col·lectiu d'escolars d'origen immigrant i autòctons escolaritzats a diferents centres de les comarques de Lleida i de la comarca d'Osona, a fi de poder-ne contrastar els resultats obtinguts i extreure conclusions.

El fet d'haver escollit aquestes zones de Catalunya, rau en que representen dues realitats clarament diferents pel que fa a la tradició en la recepció i acollida de nousvinguts: mentre la província de Lleida, en general, tradicionalment s'ha caracteritzat per un domini del sector agrícola i una baixa presència de residents estrangers (malgrat els canvis produïts en els darrers anys¹²⁰), la comarca d'Osona compta amb una llarga tradició en aquest sentit i, concretament, és una de les sis comarques de Catalunya que té l'índex més elevat d'estrangers residents (Generalitat de Catalunya, 2001a).

¹²⁰ Tal com s'ha apuntat en altres apartats, el nombre de residents estrangers a Catalunya s'ha incrementat amb un 1,94% durant el primer trimestre de 2005 respecte a finals de desembre de 2004, esdevenint així la Comunitat que acull més residents estrangers de l'Estat. Però si observem els diferents territoris, la província de Lleida destaca notablement amb un 5,02% d'augment respecte a la de Barcelona, que és d'un 2,11%, la de Girona, que és d'un 0,19% i la de Tarragona, que és d'un 1,07% (Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, 2005). D'aquesta nova situació a la província de Lleida, a tall d'exemple, també podem citar dades del *Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales* publicades el 30 de juny de 2004 que la situaven entre les províncies amb increments percentuals més alts en el nombre d'estrangers respecte l'any 2003, per sobre del 15% (Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, 2004).

VIII. Objectius de la investigació.

L'objectiu principal d'aquesta investigació és realitzar una anàlisi de les actituds lingüístiques vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant i autòcton a Catalunya. Ara bé, d'aquest objectiu genèric del qual en podem considerar un ventall d'aspectes i dimensions, n'hem concretat una sèrie de subobjectius més específics d'acord amb els propòsits de la nostra recerca. D'aquesta manera, els objectius d'aquest estudi es concreten com segueix:

1. Aportar coneixement empíric i contrastable sobre les actituds vers el català i el castellà posades de manifest per part de l'alumnat nouvingut.
2. Descriure les actituds lingüístiques vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant matriculat en els centres d'Educació Secundària Obligatòria seleccionats.
3. Descriure les actituds lingüístiques vers el català i el castellà de l'alumnat autòcton matriculat en els centres d'Educació Secundària Obligatòria seleccionats.
4. Establir una comparació entre les actituds vers el català i el castellà de l'alumnat nouvingut i les de l'alumnat autòcton.
5. Aprofundir en l'anterior comparació considerant les actituds lingüístiques vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant segons l'àrea o país de procedència i llur llengua d'origen.
6. Analitzar comparativament les actituds lingüístiques vers el català i el castellà, de l'alumnat d'origen immigrant i autòcton de les poblacions seleccionades a la província de Lleida amb les actituds lingüístiques de l'alumnat d'origen immigrant i autòcton de les poblacions seleccionades a la comarca d'Osona.

7. Analitzar algunes de les variables més importants que determinen el sentit que adquireixen aquestes actituds.
8. Suggestir orientacions que permetin dur a terme propostes d'intervenció adreçades als col·lectius d'immigrants i autòctons, tant en el sentit d'afavorir el coneixement i ús del català a partir de la relació "actituds *versus* competència lingüística" assolida, en el cas dels primers, com de cara a promoure la convivència entre ambdós grups en el marc de la Catalunya actual i futura.

IX. Hipòtesis.

Tenint en compte els objectius establerts, les nostres hipòtesis de treball es concreten com segueix:

1. Donada la política lingüística de l'Estat espanyol, les actituds lingüístiques de l'alumnat d'origen immigrant són més positives envers la llengua castellana que la catalana. Fet que es relaciona directament amb la percepció d'utilitat de la llengua estatal *versus* la llengua de la Comunitat per part dels nousvinguts (més "instrumental" en termes de Lambert, 1969). Per contra, les actituds lingüístiques de l'alumnat autòcton són més positives envers el català que el castellà per ser aquesta la llengua pròpia de la Comunitat on viuen, primant així més una perspectiva d'integració.
2. Les actituds lingüístiques de l'alumnat nousvingut vers la llengua catalana i castellana, varien en funció de l'àrea o país de procedència.
3. Les actituds lingüístiques de l'alumnat d'origen estranger vers les llengües oficials a Catalunya, estan relacionades amb el model educatiu que segueixen els centres on estan matriculats (tradicció en l'acolliment d'aquest tipus d'alumnat, tipus de programes que apliquen, etc.), així com la tradició en la recepció i acollida de nousvinguts en el context de la població en general, fet que es vincula amb el grau de contacte que té cada

subjecte amb cadascuna de les llengües en els diferents contextos d'interacció. Per contra, les actituds lingüístiques vers les llengües en presència de l'alumnat autòcton són similars en ambdós territoris catalans.

4. Les actituds lingüístiques de l'alumnat nouvingut i autòcton vers la llengua catalana i castellana, venen determinades per una sèrie de variables que es deriven del marc teòric prèviament definit i de la pròpia estructura sociocultural, lingüística i educativa on es troben immersos. Així, d'una banda, considerarem les variables clàssiques en aquest tipus d'estudis: gènere, condició lingüística familiar, situació socioprofessional de les famílies, motivació per aprendre les noves llengües, etc. I, d'una altra, pels nouvinguts, haurem de considerar també aquelles variables que s'han mostrat més determinants als estudis relacionats amb alumnat d'origen estranger: país i llengua d'origen, edat d'arribada, temps d'estada a la societat receptora, nivell educatiu dels pares, etc.

X. Metodologia.

Donada la naturalesa de l'objecte d'estudi, un gran nombre dels investigadors que han treballat el tema de les actituds lingüístiques al llarg del temps han optat per la metodologia quantitativa per dur a terme els seus treballs. No obstant això, cada vegada més s'aposta per una combinació entre aquesta i la qualitativa, ja que la informació d'una es veu complementa amb la de l'altra (García Ferrando, 1998).

En qualsevol cas, el que pretenem és aconseguir informació dels subjectes participants sobre aspectes de si mateixos. Amb aquest objectiu, entre els mètodes classificats com a d'*autoinforme*, els instruments més emprats són les escales d'actituds. D'aquestes, les més conegudes són les de Thurstone (diferencials), les de Likert (summatives)² i les de Guttman (acumulatives). Per una altra banda,

² Més conegudes amb el nom d'escales *Tipus Likert*. El model de Likert és el més senzill i del que s'ha parlat amb més freqüència (Morales Vallejo, 2000).

comptem també amb el *diferencial semàntic* d'Osgood, Suci i Tannenbaum i la tècnica anomenada *Q sort* de Stephenson (Morales Vallejo, 2000).

Reprenent les aproximacions teòriques exposades en apartats anteriors, vinculant-les en la metodologia a emprar, hem de citar de nou l'aproximació *mentalista*, per ser aquesta la perspectiva a la qual s'adhereixen la majoria dels investigadors en el tema de les actituds lingüístiques. Situant-nos en aquesta perspectiva, hi ha dues tècniques que s'empren freqüentment: la coneguda per *matched-guise* ("tècnica de parells ocults") i el *qüestionari*. La primera va ser creada per Lambert i els seus col·laboradors a finals dels anys cinquanta i principis dels seixanta al Canadà. La tècnica consisteix en gravar diferents parlants que siguin bilingües, mentre llegeixen un mateix text en prosa en les dues llengües que dominen. Després, els subjectes dels quals s'està estudiant les actituds lingüístiques escolten les gravacions³, pensant que cada parlant només ha estat gravat una sola vegada. Els informants avaluen i classifiquen les característiques de la personalitat dels parlants, generalment mitjançant les anomenades "escales de diferencial semàntic"⁴ a les que hem al·ludit al començament d'aquest apartat. Els subjectes no identifiquen els dos fragments llegits per la mateixa persona, i les diferents reaccions davant d'ambdós fragments revelen les actituds lingüístiques subjacents (Appel i Muysken, 1986; Woolard, 1992; Baker i Prys, 1998).

El qüestionari per la seva part, és l'instrument que s'ha emprat amb més freqüència i té una tradició més llarga (García Ferrando, 1998). Conté diferents preguntes, generalment tant obertes com tancades, relacionades amb la llengua i l'ús lingüístic. Les respostes a les preguntes tancades també poden estructurar-se en escales de diferencial semàntic o apartats d'elecció múltiple (Appel i Muysken, 1986).

³ Prèviament s'han alternat, de manera que cap locutor apareix llegint en la llengua X i continuadament apareix llegint en la llengua Y.

⁴ Instrument creat per Osgood i els seus col·laboradors que pretén, en principi, captar els valors afectius dels subjectes vers diferents conceptes, fent-los posicionar entre dos valors extrems plasmats en forma d'adjectius qualificatius oposats (per exemple: lleig-bonic). Pel que fa aquest disseny, s'ha de ressaltar que els participants poden veure's obligats a qualificar, per exemple, les llengües amb unes categories que potser no farien servir (Bierbach, 1988).

Pel que fa els qüestionaris, hem de ressaltar-ne un inconvenient que s'agreja quan les respostes s'efectuen de forma escrita: hi ha un problema relacionat amb la interpretació de les preguntes per part dels subjectes, i de les respostes per part de l'enquestador, ja que ambdós se situen al marge de contextos reals de comunicació. A més, és molt probable que l'enquestat controlï allò que expressa, ometent així judicis impregnats d'actituds estereotipades. Per evitar això, diferents autors empen la forma anomenada "*large-scale*", un tipus de qüestionari que es pot estructurar en respostes de forma "tancada", en forma de "sí" o "no", o en gradacions ("scaled"), on l'enquestat en selecciona una (Bierbach, 1988).

Considerant els objectius marcats, i tenint present que el nombre de subjectes amb els que comptem és elevat i tenen una edat suficient per a respondre qüestionaris, per tal de portar a terme la nostra investigació ens adherim a la metodologia quantitativa i escollim el qüestionari com a instrument per a recollir les dades.

1. VARIABLES UTILITZADES EN LA INVESTIGACIÓ.

Seguint la terminologia emprada habitualment en aquest tipus d'estudis, a continuació farem una descripció de les diferents variables considerades i les seves respectives categories. Aquesta descripció la realitzarem diferenciant dos apartats: un per a les variables considerades per a tota la mostra, i un altre per a les que fan referència a l'alumnat nouvingut de manera específica. Puntualitzem que l'anàlisi de l'assignació de les categories es detalla a l'apartat dedicat a la descripció de l'instrument aplicat (punt 3 d'aquest capítol).

1.1. Variables considerades per a tota la mostra.

A. CONDICIÓN LINGÜÍSTICA FAMILIAR (CLF).

Aquesta variable ens permet controlar la llengua que l'alumne emprà en el si familiar. Les categories que admet són:

- CASTELLANÒFON: la llengua familiar és exclusivament el castellà.
- BILINGÜE + CASTELLÀ: les llengües familiars són el català i el castellà amb un predomini del castellà.
- BILINGÜE + CATALÀ: les llengües familiars són el català i el castellà amb un predomini de la llengua catalana.
- CATALANÒFON: la llengua familiar és exclusivament el català.
- AL·LÒFON: la llengua familiar és exclusivament una llengua diferent del català i el castellà.
- AL·LÒFON + CATALÀ: la llengua familiar és una llengua diferent del català o del castellà, però hi ha una certa presència del català.
- AL·LÒFON + CASTELLÀ: la llengua familiar és una llengua diferent del català o del castellà, però hi ha una certa presència del castellà.
- AL·LÒFON + CATALÀ + CASTELLÀ: la llengua familiar és una llengua diferent del català o del castellà, però hi ha una certa presència d'ambdues llengües.

B. SITUACIÓ SOCIOPROFESSIONAL (SSP) I NIVELL SOCIOCULTURAL (NSC).

Amb aquesta variable pretenem controlar el nivell sociocultural de les famílies. Es consideren diferents categories que s'obtenen a partir de la informació proporcionada per l'alumne.

La consideració de la variable socioprofessional és habitual en estudis clàssics sobre educació bilingüe (Huguet, 2001c, 2005; Huguet i Vila, 1996; Huguet i Suïls, 1998; Huguet i González Riaño, 2002; Lasagabaster, 2003), però els estudis que consideren la immigració requereixen que a més de la informació sobre la

situació laboral dels pares, es consideri llur nivell d'instrucció (Vila, 2002; Serra, 2003; Navarro i Huguet, 2005).

Per una altra banda, ens interessa ressaltar les darreres dades, *SSP* i *NSC*, perquè en treballs precedents es constata que els nivells d'ocupació i laborals no sempre mantenen una relació directa amb l'estatus sociocultural ni amb el nivell d'estudis (Molina i Mayoral, 2000; Navarro i Huguet, 2005).

D'aquesta manera, atenent a aquestes dues variables, tenim:

B.1. Situació socioprofessional (SSP) (Treball dels pares):

- ALTA-ALTA
- MITJA-ALTA
- MITJA-BAIXA
- BAIXA-BAIXA

B.2. Nivell sociocultural (NSC) (estudis dels pares):

- UNIVERSITARIS
- SECUNDARIS
- PRIMARIS
- SENSE ESTUDIS

C. ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES (ACT).

Amb aquesta variable controlem les actituds de l'alumne vers la llengua catalana (ACT-CAT) i vers la llengua castellana (ACT-CAS). Les categories que admet són:

- FAVORABLE
- NEUTRA
- DESFAVORABLE

D. VALORACIÓ DEL PROFESSORAT REFERENT A LA CAPACITAT GENERAL DE L'ALUMNE, AIXÍ COM EL NIVELL DE CONEIXEMENT DE LA LLENGUA CATALANA I CASTELLANA.

Amb aquestes tres variables es pretén obtenir per una banda, informació sobre la capacitat general de cada alumne, i per l'altra, una orientació sobre el nivell de coneixement de català i sobre el nivell de coneixement de castellà, també de cada alumne. En tots els casos, les categories establertes són:

- MOLT BONA
- BONA
- NORMAL
- DEFICIENT
- MOLT DEFICIENT

1.2. Variables específiques per a l'alumnat d'origen immigrant.

A més de les variables fins aquí considerades, com hem dit, en el cas de l'alumnat nouvingut hem de tenir en compte altres variables que s'han mostrat significatives en els estudis centrats en aquest col·lectiu. Aquestes variables són:

E. TEMPS D'ESTADA A L'ESTAT.

Malgrat disposem de les dades referents als anys exactes d'estada tant a Espanya com a Catalunya, seguint el treball de Maruny i Molina (2000) i el de Navarro i Huguet (2005), i a efectes d'un millor tractament estadístic, hem agrupat el temps d'estada en els blocs que tot seguit s'especifiquen:

- MENYS de 3 ANYS (0-3)
- de 3 a 6 ANYS (3-6)
- MÉS DE 6 ANYS (+6)

F. EDAT D'ARRIBADA (edat que tenia l'alumne en arribar a l'Estat).

Per a aquesta variable, tindrem en compte l'estudi de Skutnabb-Kangas i Toukomaa (1976) i el de Navarro i Huguet (2005). Skutnabb-Kangas i Toukomaa (1976) constaten que els nens/es immigrants amb un bon desenvolupament de la seva L1 que havien arribat després dels 10 anys d'edat, aconseguen, tant en L1 com en L2, nivells equivalents als obtinguts pels seus coetanis del país d'origen i d'acollida en aquestes llengües. En base a aquest estudi, Navarro i Huguet (2005) agrupen les categories d'aquesta variable com segueix:

- MENYS de 10 ANYS (-10)
- A PARTIR de 10 ANYS (+10)

G. *ESCOLARITZACIÓ AL PAÍS D'ORIGEN.*

En darrer lloc, la variable escolarització al país d'origen vol controlar l'alumnat d'origen immigrant que ha estat escolaritzat al país de procedència i el que no, així com els que han nascut a l'Estat. Les categories que admet són:

- SÍ: l'alumne ha estat escolaritzat al país d'origen.
- NO: l'alumne no ha estat escolaritzat al país d'origen.
- NASCUT A L'ESTAT: l'alumne ha nascut a l'Estat.

2. PARTICIPANTS.

2.1. Selecció de la mostra.

Considerant que les actituds lingüístiques comencen a adquirir una certa estabilitat al voltant dels 12 anys i es van consolidant al llarg de l'adolescència (Baker, 1992, 1996), hem valorat la idoneïtat de treballar amb tots els nivells que integren l'Educació Secundària Obligatòria (de 1r. a 4t. d'ESO), que corresponen a les edats compreses entre 12 i 16 anys.

Donat que ens interessa comptar amb un nombre de subjectes d'origen immigrant suficientment alt, ens hem adreçat a aquells centres ubicats als municipis de les comarques escollides que tenen l'índex més elevat de població estrangera escolaritzada. En concret, les dades que ens han proporcionat des del Departament d'Educació, i seguint les indicacions dels seus responsables, ens revelen que d'entre els centres públics que acullen un percentatge més alt d'alumnat estranger, els municipis i els centres que ens resulten més adients d'acord amb els objectius del nostre estudi, són els que s'especifiquen a continuació:

- a) Comarques de Lleida:
 - Alcarràs: IES d'Alcarràs.
 - Balaguer: IES Ciutat de Balaguer.
 - Cervera: IES Antoni Torroja.
 - Mollerussa: IES Terres de Ponent.
- b) Comarca d'Osona⁵:
 - Manlleu: IES Antoni Pous i Argila.
 - Vic: IES Jaume Callís.

2.2. Composició de la mostra.

Pel que fa a la composició de la mostra, s'ha d'especificar que es van excloure aquells que no van realitzar la prova els dies que es va realitzar la passació (motius familiars, malalties, etc. o bé, en el cas dels escolars nous, perquè l'alumne no tenia el nivell necessari de coneixement de català i/o castellà per a

⁵ De les 41 comarques que té Catalunya, durant el curs 2003-2004 Osona se situa en el quart lloc pel que fa el percentatge d'escolarització d'alumnat d'origen estranger sobre el total d'alumnat de la comarca en els seus centres d'Educació Secundària Obligatòria. En concret, en aquesta etapa educativa són 5.069 els alumnes matriculats, dels quals 526 són d'origen immigrant, xifra que representa el 9,20% del total d'alumnes de l'Etapa. Aquestes dades són dignes d'assenyalar ja que si el que observem és la posició d'Osona, durant el mateix curs, atenent només a la quantitat d'alumnes estrangers matriculats a l'ESO, se situa en el 10è. lloc (Generalitat de Catalunya, 2004f).

realitzar la prova). D'aquesta manera, la mostra definitiva queda conformada per 681 subjectes, 456 dels quals són autòctons i 225 d'origen immigrant.

2.3. Característiques de la mostra.

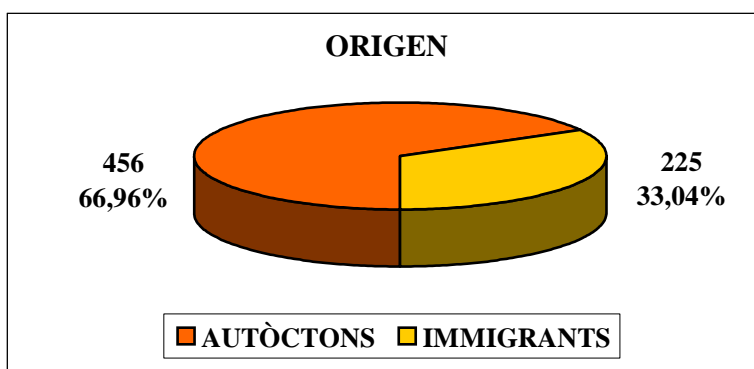
En aquest apartat descriurem les característiques de la mostra en funció d'algunes de les variables controlades en la recerca. Aquesta descripció la realitzarem en dos apartats: un per a les característiques de la mostra total i un altre per aquelles que només fan referència a l'alumnat nouvingut.

A. CARACTERÍSTIQUES DE LA MOSTRA TOTAL.

2.3.1. Origen.

Com ja hem dit, la mostra està conformada per 681 subjectes, dels quals 456 són autòctons i 225 d'origen immigrant. La distribució de la mostra segons origen (autòcton/immigrant) queda representada al Gràfic 14.

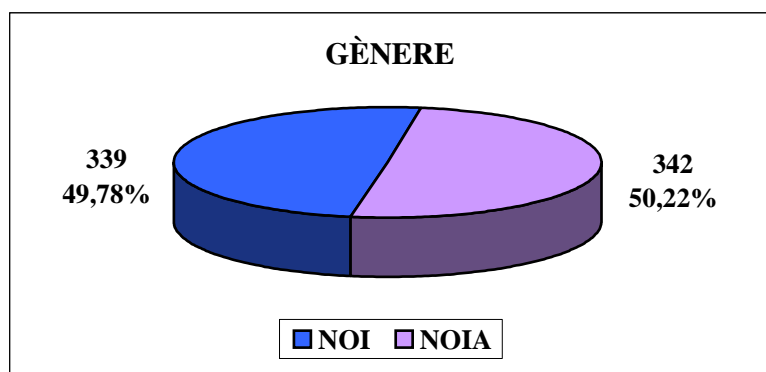
Gràfic 14: Distribució de la mostra segons origen i percentatge.

2.3.2. Gènere.

La distribució de la mostra és molt equilibrada pel que fa a gènere: 339 nois i 342 noies. El Gràfic 15 informa de la distribució de la mostra segons el gènere així com el percentatge que representa.

Gràfic 15: Distribució de la mostra segons gènere i percentatge.

La distribució de la mostra en funció de l'origen (autòcton/immigrant) és també bastant equilibrada pel que fa a gènere. La Taula XXVI plasma aquestes distribucions.

Taula XXVI: Distribució de la mostra segons gènere diferenciant entre alumnat autòcton i d'origen immigrants, i percentatges.

	AUTÒCT	%	IMMIGR	%
NOI	232	50,88%	107	47,56%
NOIA	224	49,12%	118	52,44%
TOTAL	456	100,00%	225	100,00%

2.3.3. Condició lingüística familiar.

La Taula XXVII ens proporciona informació de la condició lingüística familiar (CLF) de l'alumnat de la mostra. D'aquesta manera, la Taula plasma la presència de les diferents categories lingüístiques considerades en el si de les famílies, indicant el número de famílies castellanòfones, bilingües català/castellà amb predomini d'una d'ambdues llengües (dades per separat), les al·lòfones, les al·lòfones amb una presència de castellà o català (per separat) i les al·lòfones amb

presència de les dues llengües oficials, segons si llur origen és autòcton o immigrant. També s’hi indiquen els percentatges que cadascuna d’aquestes categories representen respecte a cada cas.

Taula XXVII: Condició lingüística familiar (CLF) de la mostra diferenciant entre alumnat autòcton i d’origen immigrant, i percentatges.

		%		%
CASTELLANÒFON	75	16,45%	28	12,44%
BILINGÜE + CASTELLÀ	70	15,35%	22	9,78%
BILINGÜE + CATALÀ	59	12,94%	2	0,89%
CATALANÒFON	252	55,26%	0	0,00%
AL·LÒFON	---	---	115	51,11%
AL·LÒFON + CASTELLÀ	---	---	8	3,56%
AL·LÒFON + CATALÀ	---	---	23	10,22%
AL·LÒFON + CAS + CAT	---	---	27	12,00%
TOTAL	456	100,00%	225	100,00%

Com es pot observar, l’alumnat autòcton, com ja hem apuntat, té una condició lingüística familiar majoritàriament catalanòfona (55,26%). A aquests, amb un percentatge notablement més baix, els segueixen els que només empren el castellà (16,45%), els bilingües amb un predomini del castellà (15,35%) i els bilingües amb un predomini del català (12,94%).

En el cas de la condició lingüística familiar de l’alumnat d’origen immigrant, la major part utilitza com a única una llengua diferent del català o el castellà (51,11%). A aquests, els segueixen els que empren exclusivament la llengua castellana, tot i que el percentatge és considerablement més baix (12,44%), seguits dels que fan servir les llengües oficials de la nostra Comunitat i una altra llengua (al·lòfon amb una certa presència de castellà i de català), que gairebé se

situa en el mateix nivell que els castellanòfons (12%). Quan s'analitza la presència de la llengua catalana entre els alumnes d'origen immigrant, veiem que quan són bilingües, majoritàriament hi ha un predomini del castellà (9,78%) amb una considerable diferència amb els que predomina el català (0,89%). Per contra, quan són al·lòfons i parlen una de les dues llengües oficials, el català és fa més present que el castellà (10,22% i 3,56% respectivament).

2.3.4. Aspectes socioprofessionals i socioculturals.

A continuació, mitjançant les Taules XXVIII i XXIX, descriurem la informació obtinguda sobre la situació laboral dels pares (alta-alta, mitja-alta, mitja-baixa, baixa-baixa) i de llur nivell sociocultural (universitaris, secundaris, primaris, sense estudis), així com els percentatges corresponents diferenciant-ne també l'origen.

Taula XXVIII: Situació socioprofessional dels pares (SSP) diferenciant entre alumnat autòcton i d'origen immigrant, i percentatges.

		%		%
ALTA-ALTA	0	0,00%	0	0,00%
MITJA-ALTA	96	21,05%	11	4,89%
MITJA-BAIXA	116	25,44%	21	9,33%
BAIXA-BAIXA	244	53,51%	193	85,78%
TOTAL	456	100,00%	225	100,00%

Tal com plasma la Taula XXVIII, la majoria dels pares i mares de l'alumnat autòcton s'ubiquen en un nivell socioprofessional molt baix (53,51%) o mitjà-baix (25,44%) i no hi ha cap família que se situï en un nivell alt. Així, per a aquests

escolars, més de les tres quartes parts de llurs pares se situen en un nivell molt baix o en un nivell mitjà-baix. D'altra banda, la situació socioprofessional de les famílies immigrades és més acusada: la gran majoria dels pares i mares de l'alumnat d'origen immigrant s'ubiquen en un nivell socioprofessional molt baix (85,78%) i, coincidint amb els autòctons, no hi ha cap família que se situï en un nivell alt.

Taula XXIX: Nivell sociocultural dels pares (NSC) diferenciant entre alumnat autòcton i d'origen immigrant, i percentatges.

		%		%
UNIVERSITARIS	109	23,90%	35	15,55%
SECUNDARIS	173	37,94%	76	33,78%
PRIMARIS	144	31,58%	75	33,33%
SENSE ESTUDIS	10	2,19%	31	13,78%
NO CONTESTA	20	4,39%	8	3,56%
TOTAL	456	100,00%	225	100,00%

La Taula XXIX revela que pel que fa al nivell sociocultural dels pares i les mares de l'alumnat autòcton, la majoria han cursat estudis secundaris (37,94%) o primaris (31,58%), essent el fet que no tenen estudis la situació menys freqüent (2,19%). Aquests mateixos resultats es repeteixen quan observem el nivell sociocultural dels pares i mares de l'alumnat d'origen immigrant. Puntualitzem però, que en aquest darrer cas el percentatge dels que han cursat estudis secundaris (33,78%) o primaris (33,33%) gairebé és equitatiu i que la proporció dels que no tenen estudis, tot i ser baixa, és considerable (13,78%).

2.3.5. Capacitat general d'aprenentatge dels alumnes de la mostra.

La Taula XXX ens informa sobre la capacitat general dels alumnes de la mostra (molt bona, bona, normal, deficient, molt deficient), valorada pel seu mestre tutor/a, així com els percentatges corresponents diferenciant-ne també l'origen.

Taula XXX: Capacitat general d'aprenentatge dels alumnes de la mostra diferenciant entre alumnat autòcton i d'origen immigrant, i percentatges.

		%		%
MOLT BONA	83	18,20%	16	7,11%
BONA	137	30,04%	39	17,33%
NORMAL	141	30,92%	99	44,00%
DEFICIENT	53	11,62%	47	20,89%
MOLT DEFICIENT	7	1,54%	6	2,67%
NO CONTESTA	35	7,68%	18	8,00%
TOTAL	456	100,00%	225	100,00%

La Taula XXX revela que més de la meitat dels escolars autòctons tenen una capacitat general d'aprenentatge, valorada pels seus mestres tutors/es, normal (30,92%) o bona (30,04%). D'altra banda, respecte a l'alumnat d'origen immigrant, la capacitat general d'aprenentatge valorada pels seus mestres tutors/es majoritàriament és normal (44,00%), amb una proporció considerable dels que la tenen deficient (20,89%).

2.3.6. Coneixement de català i de castellà de la mostra.

Les Taules XXXI i XXXII ens proporcionen informació del coneixement que té la mostra de català i castellà respectivament, així com diferenciant-ne l'origen (molt bo, bo, normal, deficient, molt deficient), facilitada pel professional docent que imparteix la matèria de cada llengua.

Taula XXXI: Coneixement de català de la mostra diferenciant entre alumnat autòcton i d'origen immigrant, i percentatges.

		%		%
MOLT BO	91	19,95%	10	4,44%
BO	116	25,44%	20	8,89%
NORMAL	148	32,46%	69	30,67%
DEFICIENT	78	17,10%	94	41,78%
MOLT DEFICIENT	4	0,88%	14	6,22%
NO CONTESTA	19	4,17%	18	8,00%
TOTAL	456	100,00%	225	100,00%

Taula XXXII: Coneixement de castellà de la mostra diferenciant entre alumnat autòcton i d'origen immigrant, i percentatges.

		%		%
MOLT BO	72	15,79%	3	1,33%
BO	124	27,19%	31	13,78%
NORMAL	157	34,43%	73	32,44%

DEFICIENT	79	17,32%	75	33,33%
MOLT DEFICIENT	4	0,88%	10	4,45%
NO CONTESTA	20	4,39%	33	14,67%
TOTAL	456	100,00%	225	100,00%

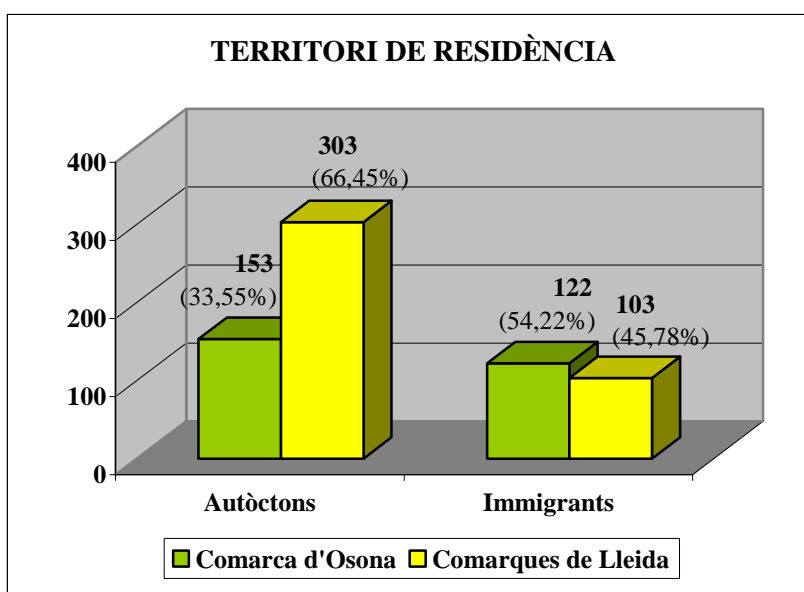
2.3.7. Territori de residència.

L'alumnat de la mostra es distribueix per les dues zones de Catalunya

seleccionades (comarques de Lleida i comarca d'Osona) tal com mostra el Gràfic

16.

Gràfic 16: Alumnat de la mostra segons territori diferenciant entre alumnat autòcton i d'origen immigrant, i percentatges.

B. CARACTERÍSTIQUES ESPECÍFIQUES DE L'ALUMNAT D'ORIGEN IMMIGRANT.

2.3.8. Temps d'estada a l'Estat i a Catalunya.

Les Taules XXXIII i XXXIV ens aporten informació sobre el temps que fa que els alumnes nous de la mostra estan a l'Estat i/o a Catalunya, respectivament (tenint en compte que hi ha alumnes que quan van arribar a l'Estat es van establir a la nostra Comunitat directament, pels quals el temps d'estada a l'Estat és el mateix que a Catalunya). El temps d'estada s'agrupa en tres categories (menys de 3 anys, de 3 a 6 anys i més de 6 anys), així com els percentatges corresponents.

Taula XXXIII: Temps d'estada a l'Estat i percentatge.

TEMPS ESTADA ESTAT		PERCENT.
MENYS de 3 ANYS (-3)	99	44,00%
DE 3 a 6 ANYS (3-6)	47	20,89%
MÉS de 6 ANYS (+6)	76	33,78%
NO CONTESTA	3	1,33%
TOTAL IMMIGRANTS	225	100,00%

Taula XXXIV: Temps d'estada a Catalunya i percentatge.

	IMMIGR.	PERCENT.
MENYS de 3 ANYS (-3)	102	45,32%
DE 3 a 6 ANYS (3-6)	47	20,88%
MÉS de 6 ANYS (+6)	76	33,77%
NO CONTESTA	3	1,33%
TOTAL IMMIGRANTS	225	100,00%

2.3.9. Edat d'arribada a l'Estat i a Catalunya.

Les Taules XXXV i XXXVI plasmen l'edat que tenien aquests nois i noies d'origen estranger quan van arribar a l'Estat i/o a Catalunya en particular (menys de 10 anys (-10), 10 anys o més (+10)), així com els percentatges corresponents.

Taula XXXV: Edat d'arribada a l'Estat i percentatge.

EDAT ARRIBADA ESTAT	IMMIGR.	PERCENT.
MENYS de 10 ANYS (-10)	95	42,22%
MÉS de 10 ANYS (+10)	127	56,45%
NO CONTESTA	3	1,33%
	225	100,00%

Taula XXXVI: Edat d'arribada a Catalunya i percentatge.

	IMMIGR.	PERCENT.
MENYS de 10 ANYS (-10)	89	39,56%
MÉS de 10 ANYS (+10)	133	59,11%
NO CONTESTA	3	1,33%
TOTAL IMMIGRANTS	225	100,00%

2.3.10. Escolarització al país d'origen.

La Taula XXXVII recull si l'alumnat d'origen immigrant ha estat escolaritzat o no al país d'origen, o bé si ha nascut a l'Estat (si ha estat escolaritzat al país de procedència (SÍ), si no ha estat escolaritzat al país d'origen (NO), si ha nascut a l'Estat (NASCUT A L'ESTAT)), així com el percentatge que representa cada cas sobre el total de nois i noies nouvinguts.

Taula XXXVII: Escolarització al país d'origen de l'alumnat d'origen immigrant.

		PERCENT.
SÍ	176	78,22%
NO	24	10,67%
NASCUT A L'ESTAT	22	9,78%
NO CONTESTA	3	1,33%
TOTAL IMMIGRANTS	225	100,00%

2.3.11. Àrea o país de procedència.

La Taula XXXVIII recull l'àrea o país de procedència de l'alumnat nouvingut de la mostra, així com el percentatge que representa cada col·lectiu sobre el total de nouvinguts.

Taula XXXVIII: Àrea o país d'origen de l'alumnat de la mostra i percentatge que representa cada col·lectiu sobre el total.

		PERCENT.
ÀFRICA-MAGRIB-ÀRAB	51	22,67%
ÀFRICA-MAGRIB-BERBER	73	32,44%
ÀFRICA SUBSAHARIANA	7	3,11%
ÀSIA	3	1,33%

EUROPA DE L'EST	36	16,00%
LLATINOAMÈRICA	49	21,78%
UNIÓ EUROPEA	6	2,67%
TOTAL IMMIGRANTS	225	100,00%

3. INSTRUMENTS.

A l'hora d'escollir un instrument adequat per a avaluar les actituds lingüístiques de l'alumnat s'han tingut en compte altres experiències. Després d'haver fet una revisió dels diferents estudis que han tingut com a objecte d'estudi l'anàlisi de les actituds envers diferents llengües en presència en l'alumnat a diverses Comunitats Autònomes de l'Estat i a d'altres països, hem optat per prendre com a model una enquesta sociolingüística i d'actituds elaborada pel Servei d'Ensenyament del Català (SEDEC)⁶ que es va dissenyar per a ser aplicada a escolars de Catalunya (Gabinet d'Estudis del SEDEC, 1983) i que ha estat emprada amb èxit en altres contextos per Huguet i Suïls (1998), Huguet (2001c, 2005), Huguet i González Riaño (2004) i Navarro i Huguet (2005).

Aquest model de base ha estat reelaborat i adaptat a les característiques sociolingüístiques i curriculars actuals dels escolars nous i autòctons matriculats als centres d'Educació Secundària de Catalunya. Per a la versió definitiva de l'enquesta dissenyada, que hom pot consultar a l'Annex 1, es va procedir a calcular-ne la fiabilitat mitjançant la tècnica del test-retest, amb un interval de tres mesos entre ambdues aplicacions i amb una mostra de 85 subjectes (16 d'origen estranger i 69 autòctons), obtenint un índex de correlació $r=0.703$ ($p<0.0001$) pel col·lectiu d'immigrants, $r=0.805$ ($p<0.0001$) pel col·lectiu d'autòctons, i $r=0.791$ ($p<0.0001$) per ambdós col·lectius considerats conjuntament, valors, en tots els casos, altament significatius.

⁶ Realitzada a partir d'un estudi previ al País de Gal·les (Sharp, Thomas, Price, Francis i Davis, 1973)

El resultat final es correspon a un qüestionari que recull una sèrie de dades identificatòries de l'alumne i del centre, com ara l'edat, el gènere, el temps que fa que estan matriculats en aquell centre, etc. i té un nucli format per una sèrie d'ítems amb alternatives de resposta que interroguen i pretenen controlar no només les variables clàssiques en aquesta tipologia d'estudis: condició lingüística familiar, situació socioprofessional de les famílies, etc.; sinó també aquelles variables que han resultat més determinants en els estudis previs relacionats amb alumnat d'origen estranger: país i llengua d'origen, edat d'arribada, temps d'estada a la societat receptora, nivell educatiu dels pares, etc. A més, i respecte el tema de les actituds lingüístiques, s'inclouen una sèrie de vint afirmacions, deu per a cadascuna de les llengües (català/castellà), de resposta dicotòmica (Sí/No) i distribuïdes a l'atzar, que ens permeten classificar les actituds vers cada llengua segons tres categories: favorable / neutra / desfavorable.

A continuació s'explica l'instrument dissenyat, perfilant en com s'obtenen les categories de les diferents variables.

- *Condició Lingüística Familiar (CLF)*: en general, es va seguir el procediment pel qual en els ítems que van del 31 al 43, s'assigna a cada resposta un valor de 100 a 0 (100, 50, 0), en funció de la proximitat que el subjecte manifesta vers el català. A partir d'aquí, es calcula la mitjana dels ítems 31 a 37(X) i 38 a 43 (Y). Aleshores, $CLF = (2X + Y)/3$. En funció dels resultats obtindrem les categories: castellanòfon (0), bilingüe + castellà (1 a 50), bilingüe + català (51 a 99), catalanòfon (100). A més, en el cas dels que utilitzen principalment una llengua diferent al català o castellà, seguint els mateixos paràmetres tindrem: al·lòfon, al·lòfon + català, al·lòfon + castellà, al·lòfon + català + castellà.
- *Situació Socioprofessional (SSP)*: en funció de la resposta a l'ítem 47 es considera l'assignació més alta entre el pare i la mare. Les categories són: alta-alta (apartat a), mitja-alta (apartat b), mitja-baixa (apartat c) i baixa-baixa (apartats d i e).
- *Nivell Sociocultural (NSC)*: en funció a la resposta a l'ítem 48 es considera l'assignació més alta entre el pare i la mare. Les categories són: universitaris,

secundaris, primaris o sense estudis, segons els apartats a, b, c, i d respectivament.

- *Actituds vers el català i el castellà:* s’obtenen dels ítems 11 a 20 i 21 a 30 respectivament. Per a aquesta finalitat s’assigna un valor de “+1” a cada resposta favorable a la llengua en qüestió i de “-1” a les desfavorables. A continuació, es procedeix a la suma algebraica de tots els valors que poden oscil·lar entre +10 i -10, els quals permeten realitzar una categorització de: favorable (de +6 a +10), neutra (de -5 a +5) i desfavorable (de -6 a -10).
- *Temps d’estada a l’Estat i a Catalunya en particular:* s’obté a partir dels ítems 52 i 53. Seguint l’estudi de Maruny i Molina (2000), hem establert tres categories: -3 anys, 3-6 anys, +6 anys.
- *Edat d’arribada:* s’obté a partir de l’ítem 52. Seguint el treball de Skutnabb-Kangas i Toukoma (1976) i el de Navarro i Huguet (2005), s’han establert dues categories: -10 anys i +10 anys (considerant en aquesta última categoria els nois/es que van arribar a partir dels 10 anys d’edat, com ja havíem especificat anteriorment).
- *Escolarització al país d’origen:* a partir de l’ítem 54, obtenim la informació de si l’alumne ha estat escolaritzat al país d’origen o no, o bé si ha nascut a l’Estat. Les categories que admet són: sí (si ha estat escolaritzat), no (si no ha estat escolaritzat), nascut a l’Estat (si ha nascut a l’Estat).

A més, els ítems 4 a 10, ens proporcionen informació addicional sobre els usos lingüístics en alguns contextos extrafamiliars. En relació a aquests ítems, malgrat no formen part dels objectius del nostre estudi, donat l’interès que tenen en farem una breu anàlisi en l’apartat de resultats.

D’una altra banda, tenim la valoració que fa el professorat de la capacitat general de l’alumne, així com el nivell de coneixement tant de català com de castellà. En ambdós casos les categories es concreten en: Molt bona, Bona, Normal, Deficient i Molt deficient.

4. PROCEDIMENTS.

Per tal de portar a terme la recerca proposada, ens vam posar en contacte amb el Departament d'Educació per tal d'obtenir els permisos adients. Un cop obtinguts els permisos, i prèvia notificació des del mateix Departament als centres seleccionats, vam procedir a desplaçar-nos als centres implicats a fi d'exposar-los la raó de l'estudi i sol·licitar-ne alhora la seva conformitat. Seguidament, es van comprovar les dades de l'alumnat estranger escolaritzats a cada centre, es va escollir, aleatòriament, una línia de cada nivell de l'ESO⁷, es van demanar les llistes d'alumnat de cada curs, i es van establir els dies de la passació.

El qüestionari sociolingüístic i d'actituds va ser aplicat a la totalitat dels escolars matriculats a una línia de cada nivell de l'ESO i a la totalitat de l'alumnat d'origen estranger matriculat als centres seleccionats. La passació es va dur a terme durant els mesos compresos entre el novembre de 2004 i el febrer de 2005.

El temps necessari per a l'aplicació del qüestionari, oscil·lava entre $\frac{3}{4}$ d'hora i $1\frac{1}{4}$, segons si l'alumnat nouvingut dominava o no el català, la llengua de la passació, o si ens havíem de detenir més o menys en els ítems. L'aplicació va ser col·lectiva i, de manera individual per als nouvinguts, es va aprofundir en aquells ítems en els que els alumnes havien de donar alguna explicació, com ara el de temps d'arribada a l'Estat i en concret a la nostra Comunitat Autònoma, si havien estat escolaritzats o no al país d'origen, etc., i per a repassar les respostes donades en general en aquells casos que es cregués oportú.

I, evidentment, l'aplicació de la prova va anar a càrrec de personal especialitzat i específicament entrenat.

5. TRACTAMENT DELS RESULTATS.

L'obtenció de les dades estadístiques s'ha realitzat amb el suport del paquet estadístic integrat *Statview for Windows* versió 5.0.1. Tenint en compte la naturalesa quantitativa de les dades obtingudes, bàsicament hem emprat tècniques estadístiques descriptives, l'ANOVA, la prova de comparació de mitjanes de Fisher i l'anàlisi de regressió simple. Mentre l'ANOVA ens ha permès comprovar els efectes d'una o més variables independents en l'explicació de les diferències sobre cadascuna de les variables dependents, la prova de Fisher ens ha ajudat a concretar les diferències quan el resultat de l'anàlisi de la variança s'ha mostrat significatiu. L'anàlisi de regressió ha estat utilitzada per contrastar variables quantitatives.

En qualsevol cas, el nivell de significació utilitzat ha estat del 0.05.

⁷ A cada centre seleccionat, de les diferents línies que té cada nivell se'n va escollir una aleatòriament, obtenint ja així un nombre suficientment alt per a conformar la submostra d'escolars autòctons i portar a terme l'estudi.

XI. Resultats.

En aquest apartat, exposarem els resultats obtinguts tenint en compte els objectius establerts i les hipòtesis formulades. D'aquesta manera, en primer lloc, descriurem les actituds lingüístiques vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant i autòcton matriculat en els centres d'Educació Secundària Obligatòria seleccionats. En segon lloc, compararem les actituds lingüístiques vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant segons l'àrea o país de procedència. En tercer lloc, analitzarem comparativament les actituds lingüístiques vers el català i el castellà, de l'alumnat d'origen immigrant i autòcton de les poblacions seleccionades a la província de Lleida amb les actituds lingüístiques de l'alumnat d'origen immigrant i autòcton de les poblacions seleccionades a la comarca d'Osona. En quart lloc, esbrinarem quines són les variables que determinen les actituds lingüístiques manifestades. I, finalment, farem una breu anàlisi dels usos lingüístics de l'alumnat autòcton i d'origen immigrant en contextos extrafamiliars.

1. ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES VERS EL CATALÀ I EL CASTELLÀ DELS ESCOLARS AUTÒCTONS I D'ORIGEN IMMIGRANT.

Per tal de descriure les actituds vers el català i el castellà dels escolars autòctons i d'origen immigrant, diferenciarem entre actituds desfavorables, neutres i favorables. Amb la finalitat de presentar les dades de forma clara, farem dos subapartats, un per a les actituds vers el català i l'altre per a les actituds vers el castellà.

1.1. Actituds lingüístiques vers el català.

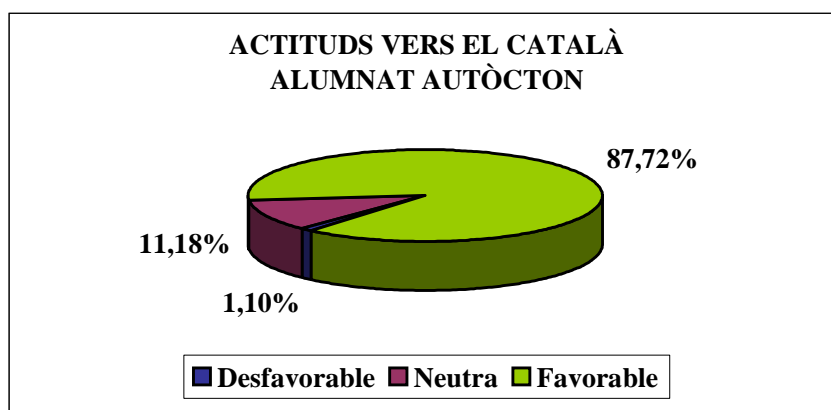
La Taula XXXIX plasma les actituds dels escolars autòctons i d'origen immigrant respecte al català, i el percentatge que representen.

Taula XXXIX: Actituds lingüístiques vers el català. Alumnat autòcton i d'origen immigrant. Freqüència absoluta i percentatge.

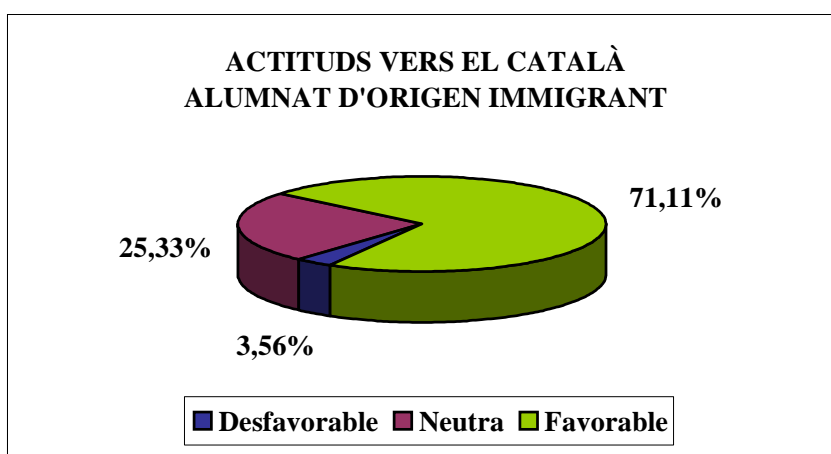
ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES VERS EL CATALÀ				
		%		%
DESFAVORABLE	5	1,10%	8	3,56%
NEUTRA	51	11,18%	57	25,33%
FAVORABLE	400	87,72%	160	71,11%
TOTAL	456	100,00%	225	100,00%

Els Gràfics 17 i 18, il·lustren, respectivament, les actituds vers el català dels escolars autòctons i de l'alumnat d'origen immigrant.

Gràfic 17: Actituds lingüístiques de l'alumnat autòcton vers el català, i percentatge que representen.

Gràfic 18: Actituds lingüístiques de l'alumnat d'origen immigrant vers el català, i percentatge que representen.

Considerant de forma separada les actituds vers el català de l'alumnat de la mostra segons el seu origen –autòcton/immigrant– (Taula XXXIX i Gràfics 17 i 18, respectivament), podem observar diferències en les tendències que manifesten. Així, les actituds vers el català dels escolars autòctons destaquen per ser majoritàriament favorables (87,72%), quedant en una posició menys important les actituds neutres (11,18%) i en darrer terme les desfavorables (1,10%). En canvi, tot i que les actituds vers el català de l'alumnat d'origen estranger majoritàriament també són favorables (71,11%), hi ha una presència considerable d'actituds neutres (25,33%) i les actituds desfavorables es fan més presents, encara que amb un percentatge poc rellevant (3,56%).

1.2. Actituds lingüístiques vers el castellà.

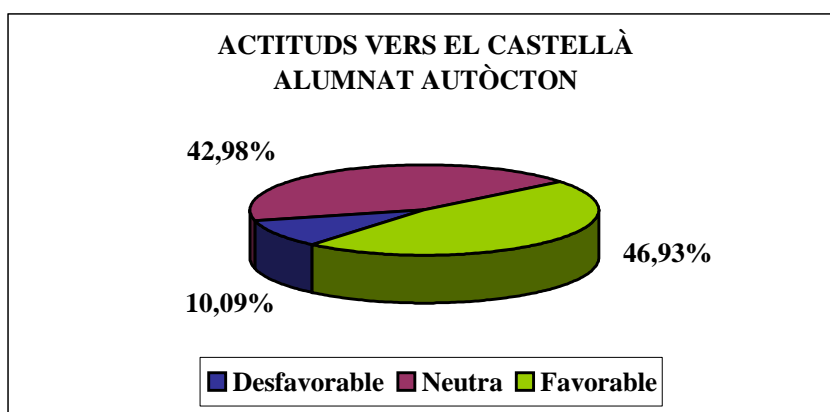
La Taula XL plasma les actituds dels escolars autòctons i d'origen immigrant respecte al castellà, i el percentatge que representen.

Taula XL: Actituds lingüístiques vers el castellà. Alumnat autòcton i d'origen immigrant. Freqüència absoluta i percentatge.

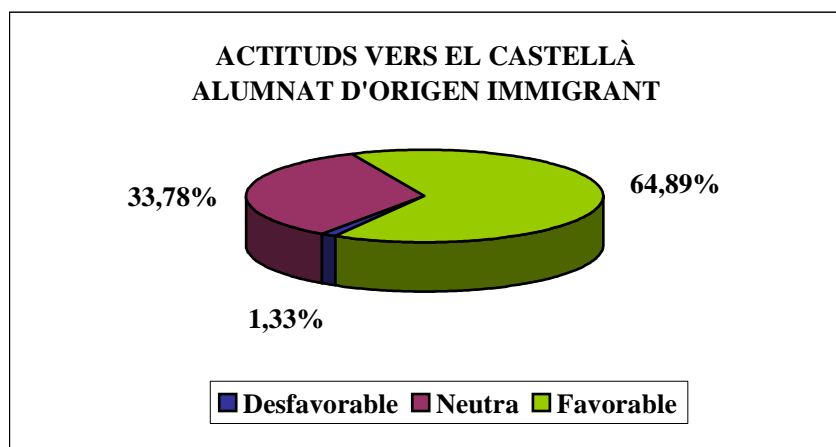
ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES VERS EL CASTELLÀ				
		%		%
DESFAVORABLE	46	10,09%	3	1,33%
NEUTRA	196	42,98%	76	33,78%
FAVORABLE	214	46,93%	146	64,89%
TOTAL	456	100,00%	225	100,00%

Els Gràfics 19 i 20, il·lustren, respectivament, les actituds vers el castellà dels escolars autòctons i de l'alumnat d'origen immigrant.

Gràfic 19: Actituds lingüístiques de l'alumnat autòcton vers el castellà, i percentatge que representen.

Gràfic 20: Actituds lingüístiques de l'alumnat d'origen immigrant vers el castellà, i percentatge que representen.

Considerant de forma separada les actituds vers el castellà de l'alumnat de la mostra segons el seu origen –autòcton/immigrant– (Taula XL i Gràfics 19 i 20, respectivament), podem observar que en les actituds vers el castellà manifestades pels escolars autòctons gairebé hi ha un equilibri entre actituds favorables i neutres (46,93% i 42,98%, respectivament), quedant en darrer terme les actituds desfavorables (10,09%). Pel que fa a les actituds vers el castellà de l'alumnat d'origen estranger es pot observar que malgrat la proporció d'actituds neutres és considerable (33,78%), les actituds favorables són clarament les més freqüents (64,89%), quedant també en darrer lloc les actituds desfavorables però amb un percentatge notablement més baix (1,33%).

Amb els resultats exposats sobre les actituds envers el català i el castellà de l'alumnat autòcton, podem dir que tot i que les actituds són majoritàriament favorables envers ambdues llengües, ho són amb un percentatge notablement més elevat respecte la llengua catalana que la castellana, i vers aquesta darrera llengua s'han de destacar les actituds neutres.

Quant a les actituds de l'alumnat d'origen immigrant, podem confirmar que d'una manera global, hi ha un predomini d'actituds favorables envers una i altra llengua, amb una presència important d'actituds neutres també envers ambdues llengües. És a dir, les actituds manifestades envers el català segueix una tònica molt similar a les actituds mostrades envers el castellà.

2. ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES VERS EL CATALÀ I EL CASTELLÀ DE L'ALUMNAT D'ORIGEN IMMIGRANT EN FUNCIO DE L'ÀREA O PAÍS DE PROCEDÈNCIA.

Per tal de comparar les actituds lingüístiques vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant en funció de l'àrea o país de procedència, vam realitzar una anàlisi de varianza entre les diferents àrees o països d'origen i les actituds vers el català i el castellà. La Taula XLI plasma els resultats obtinguts a partir de l'anàlisi de varianza, i els contrastos significatius obtinguts amb la prova de Fisher.

Taula XLI: Actituds lingüístiques vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant en funció de l'àrea o país de procedència, i contrastos significatius.

	IMMIGR				
ÀFRICA-MAGRIB-ÀRAB	51	6,980	3,184	5,529	3,765
ÀFRICA-MAGRIB-BERBER	73	6,685	3,337	5,068	4,436
ÀFRICA SUBSAHARIANA	7	8,571	2,225	6,286	3,546
ÀSIA	3	9,333	1,155	5,333	2,309
EUROPA DE L'EST	36	5,944	4,262	4,861	3,681
LLATINOAMÈRICA	49	3,837	6,053	7,878	2,360
UNIÓ EUROPEA	6	4,000	7,376	6,333	3,445
TOTAL IMMIGRANTS	225	6,036	4,444	5,827	3,840

Contrastos significatius:

Català

LLATINOAMÈRICA vs. ÀFRICA-MAGRIB-ÀRAB

[$F_{2,218}=3,772$ ($p=0,0003$)]

LLATINOAMÈRICA vs. ÀFRICA-MAGRIB-BERBER

[$F_{2,218}=3,772$ ($p=0,0004$)]

LLATINOAMÈRICA vs. ÀFRICA SUBSAHARIANA

[$F_{2,218}=3,772$ ($p=0,0068$)]

LLATINOAMÈRICA vs. ÀSIA

[$F_{2,218}=3,772$ ($p=0,0322$)]

LLATINOAMÈRICA vs. EUROPA DE L'EST

[$F_{2,218}=3,772$ ($p=0,0261$)]

Castellà

LLATINOAMÈRICA vs. ÀFRICA-MAGRIB-ÀRAB

[$F_{2,218}=3,772$ ($p=0,0018$)]

LLATINOAMÈRICA vs. ÀFRICA-MAGRIB-BERBER

[$F_{2,218}=3,772$ ($p<0,0001$)]

LLATINOAMÈRICA vs. EUROPA DE L'EST

[$F_{2,218}=3,772$ ($p=0,0003$)]

Les dades obtingudes sobre les actituds lingüístiques vers el **català** de l'alumnat d'origen immigrant en funció de l'àrea o país de procedència, mostren que els alumnes que provenen d'Àsia són els que manifesten les actituds més favorables vers aquesta llengua (mitjana de 9,33). A aquesta zona geogràfica, i també amb actituds positives vers el català, li segueixen tots els territoris considerats d'Àfrica: Àfrica Subsahariana (mitjana de 8,57), els que provenen de les zones del Magrib on parlen àrab (mitjana de 6,98) i dels de les zones del Magrib on parlen berber (mitjana de 6,68). Per contra, els procedents d'Europa de l'Est (mitjana de 5,94), de la Unió Europea (mitjana de 4,00) i Llatinoamèrica (mitjana de 3,84), presenten unes actituds menys favorables vers el català.

Pel que fa el contrast estadístic, els resultats indiquen que exclusivament el cas de Llatinoamèrica presenta diferències estadísticament significatives, establint-se respecte a les zones considerades d'Àfrica (Àfrica-Magrib-àrab [$F_{2,218}=3,772$ ($p=0,0003$)], Àfrica-Magrib-berber [$F_{2,218}=3,772$ ($p=0,0004$)] i Àfrica

Subsahariana [$F_{2,218}=3,772$ ($p=0,0068$)], Àsia [$F_{2,218}=3,772$ ($p=0,0322$)] i Europa de l'Est [$F_{2,218}=3,772$ ($p=0,0261$)].

Per una altra banda, els resultats obtinguts referents a les actituds lingüístiques vers el **castellà** de l'alumnat d'origen immigrant en funció de l'àrea o país de procedència, indiquen que els alumnes que provenen de Llatinoamèrica són els que manifesten les actituds més positives vers aquesta llengua (mitjana de 7,88). A aquests, i també amb actituds favorables vers el castellà, els segueixen els procedents de la Unió Europea (mitjana de 6,33) i els d'Àfrica Subsahariana (mitjana de 6,29). Per contra, els que provenen del Magrib (Magrib-àrab, mitjana de 5,53 i Magrib-berber, mitjana de 5,07), d'Àsia (mitjana de 5,33) i d'Europa de l'Est (mitjana de 4,86), mostren actituds menys positives vers aquesta llengua.

Pel que fa els resultats obtinguts sobre les actituds lingüístiques vers el castellà, la prova de Fisher plasma que, de la mateixa manera que succeeix amb les actituds vers el català, les actituds manifestades per l'alumnat procedent de Llatinoamèrica presenten diferències estadísticament significatives, però en aquest cas perquè exposa actituds més favorables vers el castellà respecte les dels nois i noies que tenen els seus orígens al Magrib (Magrib-àrab [$F_{2,218}=3,772$ ($p=0,0018$)], Magrib-berber [$F_{2,218}=3,772$ ($p<0,0001$)]), i a l'Europa de l'Est [$F_{2,218}=3,772$ ($p=0,0003$)].

3. ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES VERS EL CATALÀ I EL CASTELLÀ DE L'ALUMNAT D'ORIGEN IMMIGRANT I AUTÒCTON DE LES COMARQUES DE LLEIDA I DE LA COMARCA D'OSONA.

Amb la finalitat de comparar les actituds lingüístiques de l'alumnat d'origen estranger i les dels escolars autòctons de les poblacions seleccionades a la província de Lleida, amb les de l'alumnat d'origen immigrant i autòcton de les poblacions seleccionades de la comarca d'Osona, vam realitzar les anàlisi de variança de les actituds manifestades de l'alumnat en funció del territori. A més, la prova de Fisher ens va permetre analitzar el nivell de significació. La Taula

XLII i el Gràfic 21 i la Taula XLIII i el Gràfic 22 il·lustren, respectivament, les mitjanes de les actituds lingüístiques dels escolars autòctons i de l'alumnat d'origen immigrant vers el català i el castellà en funció del territori, i els respectius contrastos significatius obtinguts amb la prova de Fisher.

Taula XLII: Mitjanes de les actituds lingüístiques vers el català i el castellà dels escolars autòctons en funció del territori.

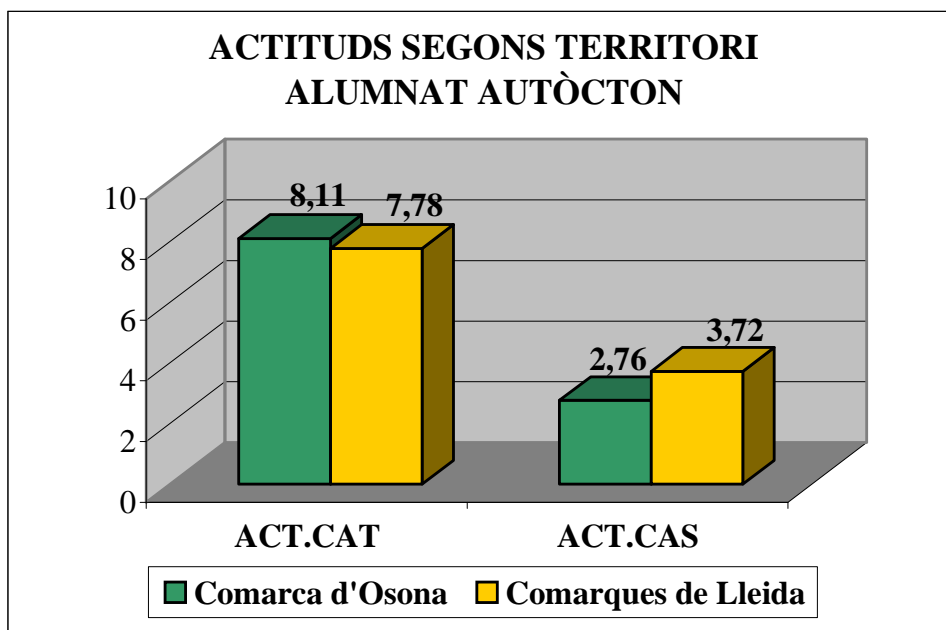
		ACT. CATALÀ		ACT. CASTELLÀ	
Comarca d'OSONA	153	8,111	3,223	2,758	5,157
Comarques de LLEIDA	303	7,785	3,374	3,723	5,570
TOTAL AUTÒCTONS	456	7,895	3,324	3,399	5,449

Contrastos significatius:

Català

Castellà

Gràfic 21: Mitjanes de les actituds lingüístiques vers el català i el castellà dels escolars autòctons segons territori.

Taula XLIII: Mitjanes de les actituds lingüístiques vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant en funció del territori.

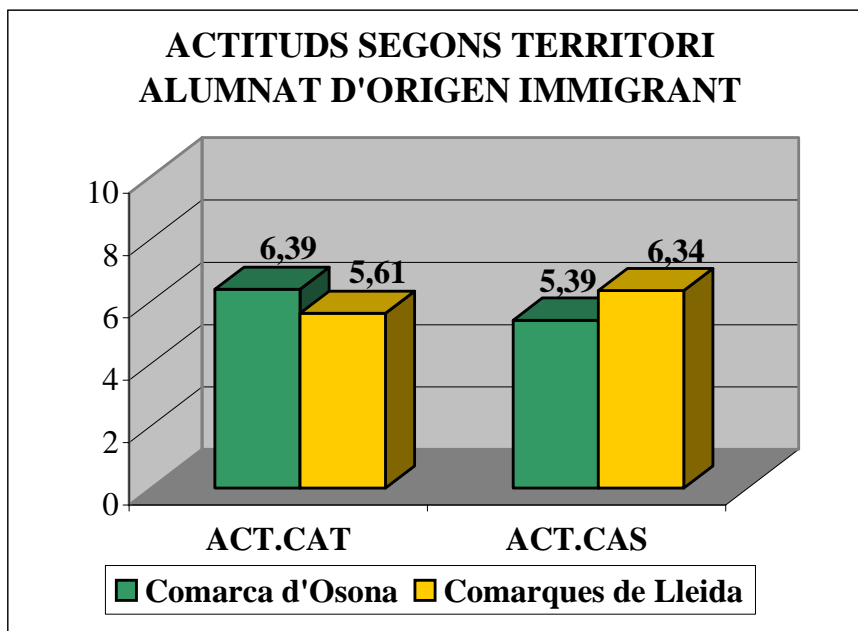
		ACT. CATALÀ		ACT. CASTELLÀ	
Comarca d'OSONA	122	6,393	3,696	5,393	3,752
Comarques de LLEIDA	103	5,612	5,180	6,340	3,897
TOTAL IMMIGRANTS	225	6,036	4,444	5,827	3,840

Contrastos significatius:

Català

Castellà

Gràfic 22: Mitjanes de les actituds lingüístiques vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant segons territori.

Les dades exposades al llarg d'aquest apartat indiquen que les diferències que s'estableixen en les actituds vers el català i en les actituds vers el castellà segons el territori on està escolaritzat l'alumnat (comarca d'Osona o comarques de Lleida), no arriben a ser significatives en cap cas (ni en els escolars autòctons ni en l'alumnat d'origen immigrant). Analitzant els resultats obtinguts de les actituds vers el català i el castellà en funció del territori on està escolaritzat l'alumnat, podem matisar més el que acabem de dir:

A) ALUMNAT AUTÒCTON

Tenint en compte el territori d'escolarització, les actituds lingüístiques vers el **català** dels nois i noies autòctons són positives tant per part de l'alumnat de la comarca d'Osona (mitjana de 8,11) com pels de les comarques de Lleida (mitjana de 7,78).

I, com ja hem assenyalat, els valors obtinguts mitjançant la prova de Fisher constaten que les diferències trobades no són estadísticament significatives [$F_{1,454}=0,976$ ($p=0,3238$)].

En referència a les actituds vers el **castellà** dels nois i noies autòctons, són menys favorables que en el cas del català, tant per part de l'alumnat de la comarca d'Osona (mitjana de 2,76) com pels de les comarques de Lleida (mitjana de 3,72). I també en aquest cas, com ja hem assenyalat, els valors obtinguts mitjançant la prova de Fisher constaten que les diferències trobades no són estadísticament significatives [$F_{1,454}=3,202$ ($p=0,0742$)]. No obstant això, s'ha de remarcar que els valors obtinguts no s'allunyen gaire de poder-los considerar significatius.

B) ALUMNAT D'ORIGEN IMMIGRANT

Les dades referents a les actituds lingüístiques vers el **català** de l'alumnat d'origen immigrant, indiquen que, malgrat no arriben a ser significatives, la mitjana d'aquestes actituds és superior per a l'alumnat de la comarca d'Osona (mitjana de 6,39) respecte a la dels escolars de les comarques lleidatanes (mitjana de 5,61). D'aquesta manera, les actituds vers el català semblen tendir a ser més favorables per part dels alumnes de la comarca d'Osona que les de l'alumnat de les comarques de Lleida.

En referència a aquestes dades però, com ja hem assenyalat, els valors obtinguts mitjançant la prova de Fisher constaten que les diferències trobades entre l'alumnat d'origen immigrant de la comarca d'Osona i el de les comarques de Lleida, no són estadísticament significatives [$F_{1,223}=1,734$ ($p=0,1892$)].

D'altra banda, malgrat no arriben a ser significatives, en relació a les actituds lingüístiques vers el **castellà** la mitjana de l'alumnat de les comarques de Lleida (mitjana de 6,34) és superior a la de la comarca d'Osona (mitjana de 5,39). D'aquesta manera, les actituds vers el castellà semblen tendir a ser més favorables per part dels nois i noies de les comarques de Lleida que les de l'alumnat de la comarca d'Osona, just a la inversa del que succeeix quan analitzem les actituds lingüístiques vers el català d'aquest tipus d'alumnat.

I tal com també succeïa amb les actituds vers el català, i hem assenyalat, els valors obtinguts a partir de la prova de Fisher mostren que les diferències trobades entre l'alumnat d'origen immigrant escolaritzat a la comarca d'Osona i el de les comarques de Lleida, no són estadísticament significatives [$F_{1,223}=1,734$

($p=0,0654$)]. No obstant això, s'ha de remarcar que els valors obtinguts no s'allunyen gaire de poder-los considerar significatius.

4. ANÀLISI DE LES VARIABLES QUE DETERMINEN LES ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES DE L'ALUMNAT.

Per tal d'esbrinar les variables que determinen les actituds lingüístiques vers el català i el castellà de l'alumnat autòcton i d'origen immigrant, seguidament realitzarem una anàlisi de les variables que es consideren clàssiques en aquest tipus d'estudis, i de les que s'han mostrat més decisives en les recerques relacionades amb escolars d'origen estranger. Així, realitzarem aquesta anàlisi diferenciant dos apartats: un per a les variables considerades per al total de la mostra, i un altre per a les que fan referència a l'alumnat nouvingut de manera específica.

4.1. Variables considerades per al total de la mostra.

A. GÈNERE.

Per tal de comprovar si el gènere és una variable determinant en les actituds lingüístiques de l'alumnat envers el català i el castellà, vam realitzar les anàlisi de variances entre el gènere i les actituds manifestades pels nois i noies. La Taula XLIV i la Taula XLV recullen, respectivament, les mitjanes de les actituds vers el català i el castellà dels escolars autòctons i d'origen immigrant en funció del gènere, i els contrastos significatius obtinguts amb la prova de Fisher.

Taula XLIV: Mitjanes de les actituds vers el català i el castellà dels escolars autòctons en funció del gènere, i contrastos significatius.

		ACT. CATALÀ		ACT. CASTELLÀ	
		Mitjana	Desv.	Mitjana	Desv.
NOI	232	7,608	3,837	2,780	5,664
NOIA	224	8,192	2,667	4,040	5,150
TOTAL AUTÒCTONS	456	7,895	3,324	3,399	5,449

Contrastos significatius:

Català

Castellà

NOI vs. NOIA [$F_{1,454}=6,164$ ($p=0,0134$)]

Taula XXXVII: Mitjanes de l'actitud vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant en funció del gènere, i contrastos significatius.

		ACT. CATALÀ		ACT. CASTELLÀ	
		Mitjana	Desv.	Mitjana	Desv.
NOI	107	6,393	3,918	5,280	4,067
NOIA	118	5,712	4,866	6,322	3,566
TOTAL IMMIGRANTS	225	6,036	4,444	5,827	3,840

Contrastos significatius:

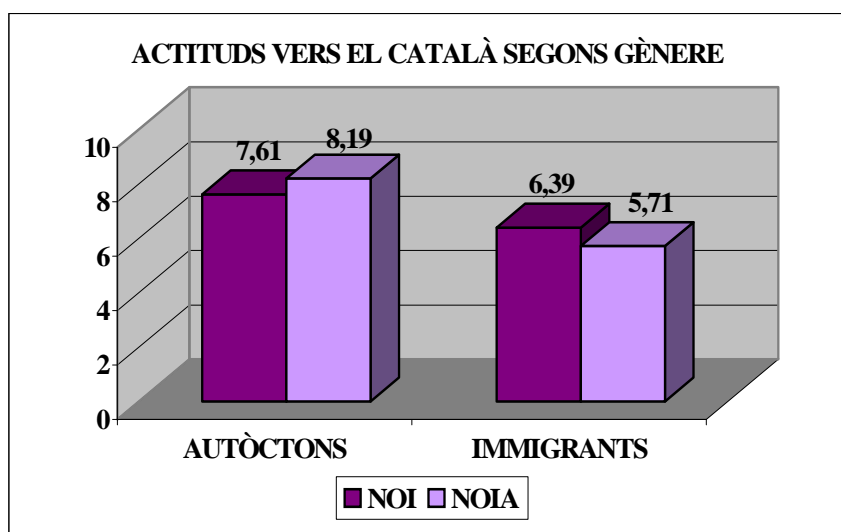
Català

Castellà

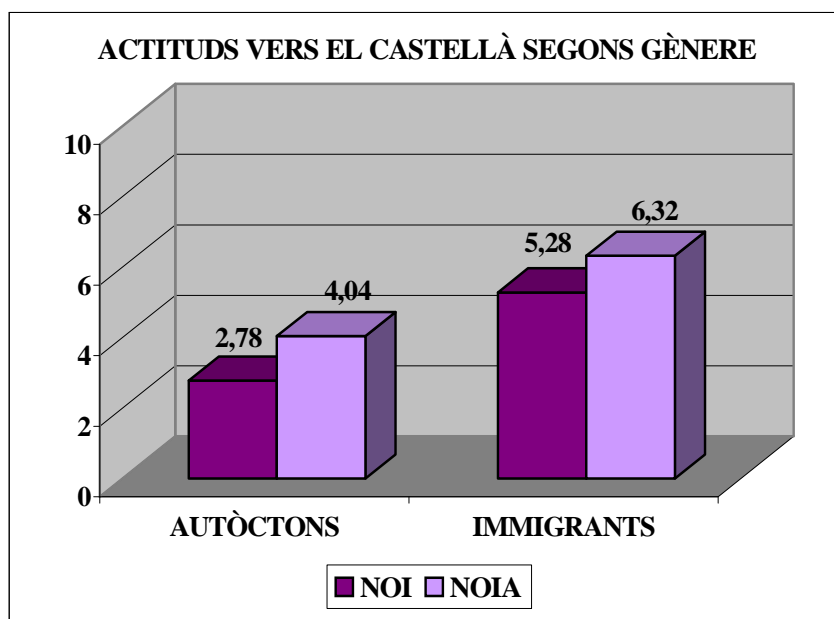
NOI vs. NOIA [$F_{1,223}=1,318$ ($p=0,0419$)]

Els resultats referents a les actituds vers el català i el castellà en funció del gènere plasmats en aquest apartat, queden recollits en el Gràfic 23 i en el Gràfic 24, respectivament.

Gràfic 23: Mitjanes de les actituds vers el català de l'alumnat segons el gènere.

Gràfic 24: Mitjanes de les actituds vers el castellà de l'alumnat segons el gènere.

Les mitjanes obtingudes sobre les actituds lingüístiques vers el **català** en funció del gènere, mostren que les actituds vers aquesta llengua per part de *l'alumnat autòcton* són favorables tant per part de les noies (mitjana de 8,19) com dels nois (mitjana de 7,61), puntualitzant que les actituds de les noies vers el català són una mica més positives. Pel que fa a la significació, els valors de la prova de Fisher indiquen que les diferències no són estadísticament significatives [$F_{1,454}=3,540$ ($p=0,0605$)]. No obstant això, s'ha de remarcar que els valors obtinguts no s'allunyen gaire de poder-los considerar significatius.

Els resultats no es repeteixen pel que fa a les actituds vers el català en funció del gènere per part de *l'alumnat d'origen immigrant* . En aquest cas, les mitjanes obtingudes mostren que les actituds vers aquesta llengua per part dels nois (mitjana de 6,39) són més favorables que les de les noies (mitjana de 5,71).

Malgrat les actituds lingüístiques vers el català són més favorables per part dels nois que de les noies, els valors de la prova de Fisher mostren que les diferències no són estadísticament significatives [$F_{1,223}=1,318$ ($p=0,2521$)], tal com succeeix en els altres casos.

En general, pel que fa a les actituds vers el català de l'alumnat en funció del gènere podem afirmar que les actituds són favorables, tret de les que manifesten les noies d'origen immigrant que són menys favorables.

Les mitjanes obtingudes sobre les actituds vers el **castellà** en funció del gènere, mostren que les actituds vers aquesta llengua per part de *l'alumnat autòcton* són neutres segons la nostra classificació. No obstant això, les noies (mitjana de 4,04) les mostren superiors que les dels nois (mitjana de 2,78), tal com succeïa en el cas de les actituds vers el català. A més, els valors de la prova de Fisher indiquen que les diferències entre nois i noies són estadísticament significatives [$F_{1,454}=6,164$ ($p=0,0134$)].

Quant a les actituds vers el castellà segons el gènere de *l'alumnat d'origen immigrant* , els resultats segueixen una tònica diferent respecte als de l'alumnat autòcton. En aquest cas, les noies (mitjana de 6,32) manifesten unes actituds més

favorables vers aquesta llengua que les dels nois (mitjana de 5,28), just a la inversa del que succeïa en el cas de les actituds vers el català.

I també en aquest cas, els resultats obtinguts amb la prova de Fisher ens indiquen que les diferències entre nois i noies són estadísticament significatives [$F_{1,223}=1,318$ ($p=0,0419$)].

En general, respecte a les actituds vers el castellà de l'alumnat en funció del gènere, podem afirmar que són neutres segons la nostra classificació. No obstant això, les actituds manifestades per les noies d'origen immigrant se situen per sobre de les de la resta.

B. CONDICIÓN LINGÜÍSTICA FAMILIAR.

Una altra variable que ens interessa analitzar és si la condició lingüística familiar (CLF) de l'alumnat està relacionada amb llurs actituds lingüístiques vers el català i el castellà. Amb aquest propòsit, vam procedir a realitzar les anàlisi de variança entre la CLF i les actituds envers les llengües esmentades. Per una altra banda, els valors obtinguts amb la prova de Fisher ens proporcionaran els nivells de significació establerts entre els resultats.

ALUMNAT AUTÒCTON

Les actituds lingüístiques vers el català i el castellà de *l'alumnat autòcton* en funció de la CLF, i els contrastos significatius que s'obtenen amb la prova de Fisher, queden plasmats a la Taula XLVI.

Taula XLVI: Mitjanes de les actituds lingüístiques vers el català i el castellà de l'alumnat autòcton en funció de la CLF, i contrastos significatius.

		ACT CATALÀ		ACT CASTELLÀ	
		Mitjana	Desv. Std.	Mitjana	Desv. Std.
CASTELLANÒFON	75	4,520	5,194	8,053	2,229
BILINGÜE+CASTELLÀ	70	7,043	3,223	6,914	3,404
BILINGÜE+CATALÀ	59	8,305	1,959	4,305	4,606
CATALANÒFON	252	9,040	1,835	0,825	5,244
AL·LÒFON	---	---	---	---	---
AL·LÒFON+CASTELLÀ	---	---	---	---	---
AL·LÒFON+CATALÀ	---	---	---	---	---
AL·LÒFON+CAS+CAT	---	---	---	---	---
TOTAL AUTÒCTONS	456	7,895	3,324	3,399	5,449

Contrastos significatius:

Català

CASTELLANÒFON vs. BILINGÜE + CASTELLÀ

[F_{3,452}=49,612 (p<0,0001)]

CASTELLANÒFON vs. BILINGÜE + CATALÀ

[F_{3,452}=49,612 (p<0,0001)]

CASTELLANÒFON vs. CATALANÒFON

[F_{3,452}=49,612 (p<0,0001)]

BILINGÜE + CASTELLÀ vs. BILINGÜE + CATALÀ

[F_{3,452}=49,612 (p=0,0139)]

BILINGÜE + CASTELLÀ vs. CATALANÒFON

[F_{3,452}=49,612 (p<0,0001)]

Castellà

CASTELLANÒFON vs. BILINGÜE + CATALÀ

[F_{3,452}=68,160 (p<0,0001)]

CASTELLANÒFON vs. CATALANÒFON

[F_{3,452}=68,160 (p<0,0001)]

BILINGÜE + CASTELLÀ vs. BILINGÜE + CATALÀ

[F_{3,452}=68,160 (p=0,0012)]

BILINGÜE + CASTELLÀ vs. CATALANÒFON

[F_{3,452}=68,160 (p<0,0001)]

BILINGÜE + CATALÀ vs. CATALANÒFON

[F_{3,452}=68,160 (p<0,0001)]

Les dades obtingudes referents a les actituds lingüístiques vers el **català** de *l'alumnat autòcton* en funció de la CLF, indiquen que les actituds manifestades vers aquesta llengua són molt positives en tots els casos (mitjanes entre 7,04 i 9,04), exceptuant les d'aquells alumnes la llengua familiar dels quals és exclusivament el castellà (castellanòfons), que se situarien en un terme neutre segons la nostra classificació (mitjana de 4,52).

Pel que fa a les diferències trobades entre les actituds lingüístiques vers el català de *l'alumnat autòcton* segons la CLF, la prova de Fisher indica que les que resulten estadísticament significatives són les manifestades, d'una banda, pels castellanòfons respecte els bilingües + castellà [F_{3,452}=49,612 (p<0,0001)], els bilingües + català [F_{3,452}=49,612 (p<0,0001)] i els catalanòfons [F_{3,452}=49,612 (p<0,0001)]. D'altra banda, també han resultat estadísticament significatives les diferències trobades entre els bilingües + castellà respecte els bilingües + català [F_{3,452}=49,612 (p=0,0139)] i els catalanòfons [F_{3,452}=49,612 (p<0,0001)].

Dit d'una altra manera, els alumnes la llengua familiar dels quals és exclusivament el castellà ressalten perquè mostren les actituds menys positives i, a més, aquestes actituds són significativament menys positives que la resta dels nois i noies de la mostra. Per una altra banda, els catalanòfons i els que en el si familiar empren el català i el castellà amb un predomini del català (bilingües + català), mostren unes actituds vers el català significativament més favorables que els que a casa parlen en català i en castellà amb un predomini del castellà (bilingües + castellà).

Per una altra banda, les dades obtingudes referents a les actituds lingüístiques vers el **castellà** de *l'alumnat autòcton* en funció de la CLF, tal com succeeix amb el

català, o bé són favorables, o bé se situen en un terme neutre segons la nostra classificació. Però en aquest cas, les mitjanes més altes corresponen a les actituds manifestades pels alumnes la llengua familiar dels quals és exclusivament el castellà (castellanòfons amb una mitjana de 8,05) i els que empren el català i el castellà amb un predomini del castellà (bilingüe + castellà amb una mitjana de 6,91). La resta de nois i noies, que tenen una presència més forta de català en el si familiar, mostren actituds menys favorables (bilingües + català amb una mitjana de 4,30 i catalanòfons amb una mitjana de 0,82).

Pel que fa a les diferències trobades entre les actituds lingüístiques vers el castellà de l'alumnat autòcton segons la CLF, la prova de Fisher indica que les manifestades pels castellanòfons i els bilingües (català i castellà) amb un predomini de castellà, són estadísticament significatives respecte a les dels bilingües + català [$F_{3,452}=68,160$ ($p<0,0001$) i $F_{3,452}=68,160$ ($p=0,0012$) - respectivament per als castellanòfons i bilingües + castellà] i els catalanòfons [$F_{3,452}=68,160$ ($p<0,0001$)]. Així mateix, també han resultat significatives les diferències trobades entre les actituds vers el castellà dels bilingües + català respecte a les dels catalanòfons [$F_{3,452}=68,160$ ($p<0,0001$)].

Altrament dit, els alumnes la llengua familiar dels quals és exclusivament el català ressalten perquè mostren les actituds menys positives i, a més, aquestes actituds són significativament menys positives que la resta dels nois i noies autòctons. D'una altra banda els que en el si familiar hi ha un predomini més fort de català (bilingües + català i catalanòfons) mostren unes actituds menys favorables que la resta dels autòctons que tenen una forta presència de castellà en el seu si familiar.

En general, els resultats obtinguts sobre les actituds vers el català i el castellà de l'alumnat autòcton, venen determinats per la seva CLF, de tal manera que a major presència del castellà en la família la valoració d'aquesta llengua és superior, i succeeix a la inversa en el cas del català.

ALUMNAT D'ORIGEN IMMIGRANT

Les actituds lingüístiques vers el català i el castellà de *l'alumnat d'origen immigrant* en funció de la CLF, i els contrastos significatius que s'obtenen amb la prova de Fisher, queden plasmats a la Taula XLVII.

Taula XLVII: Mitjanes de les actituds lingüístiques vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant en funció de la CLF, i contrastos significatius.

		ACT. CATALÀ		ACT. CASTELLÀ	
		Mitjana	Desv. Std	Mitjana	Desv. Std
CASTELLANÒFON	28	2,000	6,441	8,000	2,373
BILINGÜE+CASTELLÀ	22	6,000	4,741	7,818	2,130
BILINGÜE+CATALÀ	2	7,000	4,243	5,000	4,243
CATALANÒFON	---	---	---	---	---
AL·LÒFON	115	6,609	3,546	5,330	3,827
AL·LÒFON+CASTELLÀ	8	7,250	3,370	7,250	2,816
AL·LÒFON+CATALÀ	23	6,870	3,348	4,348	4,579
AL·LÒFON+CAS+CAT	27	6,667	4,472	4,963	4,450
TOTAL IMMIGRANTS	225	6,036	4,444	5,827	3,840

Contrastos significatius:

Català

CASTELLANÒFON vs. BILINGÜE + CASTELLÀ

[F_{6,218}=4,990 (p=0,0010)]

CASTELLANÒFON vs. AL·LÒFON

[F_{6,218}=4,990 (p<0,0001)]

CASTELLANÒFON vs. AL·LÒFON + CASTELLÀ

[F_{6,218}=4,990 (p=0,0022)]

CASTELLANÒFON vs. AL·LÒFON + CATALÀ

[F_{6,218}=4,990 (p<0,0001)]

CASTELLANÒFON vs. AL·LÒFON + CASTELLÀ + CATALÀ

[F_{6,218}=4,990 (p<0,0001)]

Castellà

CASTELLANÒFON vs. AL·LÒFON

[F_{6,218}=4,990 (p=0,0007)]

CASTELLANÒFON vs. AL·LÒFON + CATALÀ

[F_{6,218}=4,990 (p=0,0005)]

CASTELLANÒFON vs. AL·LÒFON + CASTELLÀ + CATALÀ

[F_{6,218}=4,990 (p=0,0026)]

BILINGÜE + CASTELLÀ vs. AL·LÒFON

[F_{6,218}=4,990 (p=0,0041)]

BILINGÜE + CASTELLÀ vs. AL·LÒFON + CATALÀ

[F_{6,218}=4,990 (p=0,0018)]

BILINGÜE + CASTELLÀ vs. AL·LÒFON + CASTELLÀ + CATALÀ

[F_{6,218}=4,990 (p=0,0076)]

Les dades obtingudes referents a les actituds lingüístiques vers el **castalà** de l'alumnat d'origen estranger en funció de la CLF, indiquen que les actituds manifestades vers aquesta llengua són favorables en tots els casos (mitjanes entre 6 i 7,25), exceptuant les d'aquells alumnes la llengua familiar dels quals és exclusivament el castellà (castellanòfons), que les mostren menys favorables (mitjana de 2).

Pel que fa a les diferències trobades entre les actituds lingüístiques vers el català de l'alumnat segons la CLF, la prova de Fisher indica que les que resulten estadísticament significatives són les manifestades pels castellanòfons respecte els bilingües + castellà [F_{6,218}=4,990 (p=0,0010)], els al·lòfons [F_{6,218}=4,990 (p<0,0001)], els al·lòfons + castellà [F_{6,218}=4,990 (p=0,0022)], els al·lòfons + català [F_{6,218}=4,990 (p<0,0001)] i els al·lòfons + castellà + català [F_{6,218}=4,990 (p<0,0001)]. Dit d'una altra manera, els alumnes la llengua familiar dels quals és exclusivament el castellà mostren unes actituds significativament menys positives que la resta d'alumnes, exceptuant els que en el si familiar empren català i castellà amb un predomini del català (bilingües + català).

Per una altra banda, les dades obtingudes referents a les actituds lingüístiques vers el **castellà** de l'alumnat d'origen estranger en funció de la CLF, tal com succeeix amb el català, o bé són favorables, o bé se situen en un terme neutre segons la nostra classificació. Però en aquest cas, les mitjanes més altes (entre 7,25 i 8) són les manifestades pels alumnes la llengua familiar dels quals és exclusivament el castellà (castellanòfons amb una mitjana de 8), així com els que empren el català i el castellà amb un predomini del castellà (bilingüe + castellà amb una mitjana de 7,81) i els que empren una llengua diferent del català i el castellà amb una certa presència de castellà (al·lòfon + castellà amb una mitjana de 7,25). La resta de nois i noies (al·lòfon, bilingüe + català, al·lòfon + català + castellà i al·lòfon + català) mostren actituds neutres segons la nostra classificació, amb mitjanes que oscil·len entre 4,35 i 5,33.

Pel que fa a les diferències trobades entre les actituds lingüístiques vers el castellà de l'alumnat segons la CLF, la prova de Fisher indica que les manifestades pels castellanòfons i els bilingües (català i castellà) amb un predomini de castellà, són estadísticament significatives respecte a les dels al·lòfons [$F_{6,218}=4,990$ ($p=0,0007$) i $F_{6,218}=4,990$ ($p=0,0041$) - respectivament per als castellanòfons i bilingües + castellà], els al·lòfons + català [$F_{6,218}=4,990$ ($p=0,0005$) i $F_{6,218}=4,990$ ($p=0,0018$)] i les dels al·lòfons + castellà + català [$F_{6,218}=4,990$ ($p=0,0026$) i $F_{6,218}=4,990$ ($p=0,0076$)]. Dit d'una altra manera, les actituds dels alumnes la llengua familiar dels quals és exclusivament el castellà, o bé el català i el castellà amb un predomini del castellà (bilingües + castellà), són significativament menys favorables que les manifestades pels alumnes que empren una llengua diferent del català i el castellà en el si familiar, encara que hi hagi una certa presència d'alguna de les llengües oficials, exceptuant els que tenen una certa presència de castellà i no en tenen de català juntament amb la llengua diferent (al·lòfon + castellà).

De tots els resultats, com ja vam veure, s'ha d'emfasitzar que no hi ha cap alumne d'origen immigrant la CLF del qual sigui catalanòfona.

C. SITUACIÓ SOCIOPROFESSIONAL.

La situació socioprofessional (SSP) dels pares de l'alumnat és una altra variable amb la qual ens interessa treballar, per tal de comprovar si influeix en les actituds lingüístiques vers el català i el castellà dels nois i noies. Amb aquesta finalitat vam realitzar una anàlisi de variança entre aquestes variables. Per una altra banda, la prova de Fisher indicarà la significació estadística dels resultats.

ALUMNAT AUTÒCTON

La Taula XLVIII plasma les mitjanes obtingudes a partir de l'anàlisi de variança entre les actituds vers el català i el castellà de l'alumnat autòcton en funció de la SSP dels pares, i els contrastos significatius.

Taula XLVIII: Mitjanes de les actituds vers el català i el castellà de l'alumnat autòcton en funció de la SSP dels pares, i contrastos significatius.

	n	ACT. CATALÀ		ACT. CASTELLÀ	
		Mitjana	Desv.	Mitjana	Desv.
ALTA-ALTA	---	---	---	---	---
MITJA-ALTA	96	8,063	3,536	1,896	5,212
MITJA-BAIXA	116	8,138	2,660	2,371	5,356
BAIXA-BAIXA	244	7,713	3,518	4,480	5,368
	456	7,895	3,324	3,399	5,449

Contrastos significatius:

Català

Castellà

MITJA-ALTA vs. BAIXA-BAIXA

[$F_{2,453}=10,979$ ($p<0,0001$)]

MITJA-BAIXA vs. BAIXA-BAIXA

[$F_{2,453}=10,979$ ($p=0,0005$)]

Les mitjanes obtingudes sobre les actituds lingüístiques vers el **català** segons la SSP dels pares dels nois i noies autòctons, revelen que les actituds en tots els casos són favorables (mitjana entre 7,71 i 8,14).

Respecte a aquests resultats, els valors de la prova de Fisher no estableixen diferències estadísticament significatives.

Pel que fa a les actituds vers el **castellà** considerant la SSP dels pares de l'alumnat autòcton, les mitjanes obtingudes mostren que les actituds d'aquests nois i noies en tots els casos són neutres segons la nostra classificació (mitjanes entre 1,90 i 4,48).

Contràriament del que succeeix amb les actituds vers el català, els valors de la prova de Fisher mostren que s'estableixen diferències estadísticament significatives entre les famílies amb una SSP mitja-alta i les famílies amb una SSP baixa-baixa [$F_{2,453}=10,979$ ($p<0,0001$)], essent aquests darrers els que les mostren menys favorables, i les famílies entre una SSP mitja-baixa i les famílies amb una SSP baixa-baixa [$F_{2,453}=10,979$ ($p=0,0005$)], essent també aquests darrers els que les mostren menys favorables.

De tots els resultats, com ja vam veure, s'ha de subratllar que no hi ha cap alumne la família del qual se situï en una SSP alta-alta.

ALUMNAT D'ORIGEN IMMIGRANT

La Taula XLIX plasma les mitjanes obtingudes a partir de l'anàlisi de varianza entre les actituds vers el català i el castellà de l'alumnat nouvingut en funció de la SSP dels pares, i els contrastos significatius.

Taula XLIX: Mitjanes de les actituds vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant en funció de la SSP dels pares, i contrastos significatius.

		ACT. CATALÀ		ACT. CASTELLÀ	
		Mitjana	Desv.	Mitjana	Desv.
ALTA-ALTA	---	---	---	---	---
MITJA-ALTA	11	5,818	5,173	6,364	2,942
MITJA-BAIXA	21	3,524	5,326	7,619	2,729
BAIXA-BAIXA	193	6,321	4,233	5,601	3,944
	225	6,036	4,444	5,827	3,840

Contrastos significatius:

Català

MITJA-BAIXA vs. BAIXA-BAIXA

[$F_{2,222}=3,863$ ($p=0,0060$)]

Castellà

MITJA-BAIXA vs. BAIXA-BAIXA

[$F_{2,222}=3,863$ ($p=0,0221$)]

Les mitjanes obtingudes sobre les actituds lingüístiques vers el **català** segons la SSP dels pares de l'alumnat d'origen immigrant, mostren que els nois i noies de les famílies amb una SSP més baixa manifesten unes actituds més favorables (mitjana de 6,32) que els altres grups considerats. Així, els alumnes de les famílies amb una SSP mitja-alta i mitja-baixa, presenten unes actituds inferiors que els de les famílies amb una SSP més baixa (mitjanes de 5,82 i 3,52, respectivament). D'aquests darrers resultats però, hem de remarcar que si ens fixem en la mitjana de les actituds mostrades pels alumnes nous de les famílies amb una SSP mitja-alta, observem que no dista gaire de la mitjana de les actituds manifestades per l'alumnat de famílies amb una SSP més baixa.

Pel que fa els valors obtinguts amb la prova de Fisher, només s'estableixen diferències estadísticament significatives entre la mitjana de les famílies amb una SSP mitja-baixa i la de les famílies amb una SSP baixa-baixa [$F_{2,222}=3,863$

($p=0,0060$)]. D'aquesta manera, les actituds vers el català manifestades pels nois i noies d'origen immigrant de les famílies amb una SSP més baixa, són significativament més favorables que les dels alumnes nous de famílies amb una SSP mitja-baixa.

Pel que fa a les actituds vers el **castellà** considerant la SSP dels pares, tant els nois i noies d'origen immigrant de les famílies amb una SSP mitja-baixa, com els de les famílies amb una SSP mitja-alta revelen actituds favorables (mitjanes de 7,62 i 6,36 respectivament) vers aquesta llengua. Contràriament, en aquest cas, els alumnes nous de les famílies amb una SSP baixa-baixa manifesten les actituds menys favorables (mitjana de 5,60) vers aquesta llengua.

De nou, tal com succeeix amb les actituds vers el català, els valors de la prova de Fisher mostren que les diferències només són estadísticament significatives entre les famílies amb una SSP mitja-baixa i les famílies amb una SSP baixa-baixa [$F_{2,222}=3,863$ ($p=0,0221$)]. Essent més favorables en aquest cas, les actituds vers el castellà manifestades pels alumnes d'origen immigrant de les famílies amb una SSP mitja-baixa.

D. NIVELL SOCIOCULTURAL.

Una altra variable a considerar és el nivell sociocultural (NSC) dels pares de l'alumnat d'origen estranger. Ens interessa comprovar si el nivell d'estudis dels pares influeix en les actituds lingüístiques vers el català i el castellà de les noies i nois. Amb aquest objectiu, vam realitzar una anàlisi de variances entre aquestes variables. La prova de Fisher ens indicarà el nivell de significació estadística.

ALUMNAT AUTÒCTON

La Taula L plasma les mitjanes obtingudes a partir de l'anàlisi de variances entre les actituds vers el català i el castellà de l'alumnat autòcton en funció del NSC dels pares, i els contrastos significatius.

Taula L: Mitjanes de les actituds vers el català i el castellà dels escolars autòctons en funció del NSC dels pares, i contrastos significatius.

		ACT. CATALÀ		ACT. CASTELLÀ	
		Mitjana	Descv. Std	Mitjan	Descv
UNIVERSITARIS	109	8,716	2,365	0,982	4,844
SECUNDARIS	173	7,809	3,455	3,728	5,224
PRIMARIS	144	7,549	3,668	4,868	5,509
SENSE ESTUDIS	10	6,000	3,887	8,000	2,494
NO CONTESTA	20	---	---	---	---
	456	7,895	3,324	3,399	5,449

Contrastos significatius:

Català

UNIVERSITARIS vs. SECUNDARIS

[$F_{3,432}=3,901$ ($p=0,0254$)]

UNIVERSITARIS vs. PRIMARIS

[$F_{3,432}=3,901$ ($p=0,0056$)]

UNIVERSITARIS vs. SENSE ESTUDIS

[$F_{3,432}=3,901$ ($p=0,0132$)]

Castellà

UNIVERSITARIS vs. SECUNDARIS

[$F_{3,432}=14,521$ ($p<0,0001$)]

UNIVERSITARIS vs. PRIMARIS

[$F_{3,432}=14,521$ ($p<0,0001$)]

UNIVERSITARIS vs. SENSE ESTUDIS

[$F_{3,432}=14,521$ ($p<0,0001$)]

SECUNDARIS vs. SENSE ESTUDIS

[$F_{3,432}=14,521$ ($p=0,0117$)]

Les mitjanes obtingudes sobre les actituds lingüístiques vers el **català** segons el NSC dels pares dels nois i noies autòctons, revelen que les actituds en tots els casos són favorables (mitjana entre 6,0 i 8,72).

En referència a la significació, els valors obtinguts amb la prova de Fisher revelen que s'estableixen diferències estadísticament significatives entre els alumnes autòctons els pares dels quals han cursat estudis universitaris respecte els que els han cursat secundaris [$F_{3,432}=3,901$ ($p=0,0254$)], primaris [$F_{3,432}=3,901$ ($p=0,0056$)] o no tenen estudis [$F_{3,432}=3,901$ ($p=0,0132$)]. Dit d'una altra manera, els alumnes autòctons els pares dels quals han cursat estudis universitaris manifesten unes actituds vers el català estadísticament més favorables que els alumnes els pares dels quals han cursat estudis secundaris, primaris o no tenen estudis.

Pel que fa a les actituds lingüístiques vers el **castellà** de l'alumnat autòcton considerant el NSC dels pares, els resultats mostren que les actituds en tots els casos són neutres segons la nostra classificació (mitjana entre 0,98 i 4,87), tret dels alumnes els pares dels quals no tenen estudis que mostren unes actituds favorables (mitjana de 8) vers aquesta llengua.

En referència a la significació, els valors obtinguts amb la prova de Fisher revelen que s'estableixen diferències estadísticament significatives entre els alumnes autòctons els pares dels quals han cursat estudis universitaris respecte als que els han cursat secundaris [$F_{3,432}=14,521$ ($p<0,0001$)], primaris [$F_{3,432}=14,521$ ($p<0,0001$)] o no tenen estudis [$F_{3,432}=14,521$ ($p<0,0001$)], i els que han cursat estudis secundaris respecte als que no tenen estudis [$F_{3,432}=14,521$ ($p=0,0117$)]. Dit d'una altra manera, els alumnes autòctons els pares dels quals han cursat estudis universitaris manifesten unes actituds vers el català estadísticament menys positives que els alumnes autòctons els pares dels quals han cursat estudis secundaris, primaris o no tenen estudis. I, els alumnes autòctons els pares dels quals han cursat estudis secundaris mostren unes actituds vers el català estadísticament menys positives que els alumnes autòctons els pares dels quals no tenen estudis.

Per tancar els resultats referents a les actituds lingüístiques dels nois i noies autòctons en funció del NSC dels pares, hem d'assenyalar que entre les actituds lingüístiques vers el català i vers el castellà, les actituds manifestades pels alumnes autòctons els pares dels quals tenen estudis universitaris i els que no

tenen estudis s'intercanvien. Així, mentre en el cas de les actituds vers el català, els alumnes els pares dels quals tenen estudis universitaris han mostrat les actituds més favorables, respecte al castellà han estat les menys favorables. I, a la inversa, els alumnes autòctons els pares dels quals no tenen estudis han mostrat les actituds menys favorables respecte al català i les més favorables respecte al castellà.

A més, volem remarcar que en el cas de les actituds vers el català i el castellà de l'alumnat autòcton segons el NSC dels pares, vers el català com més estudis tenen els pares millors són les actituds de llurs fills. I, a la inversa, vers el castellà com més estudis tenen els pares més baixes són les actituds de llurs fills.

ALUMNAT D'ORIGEN IMMIGRANT

La Taula LI il·lustra les mitjanes obtingudes a partir de l'anàlisi de variança entre les actituds vers el català i el castellà de l'alumnat nouvingut en funció del NSC dels pares, i els contrastos significatius.

Taula LI: Mitjanes de les actituds vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant en funció del NSC dels pares, i contrastos significatius.

		ACT. CATALÀ		ACT. CASTELLÀ	
		Mitjana	Desv. Std.	Mitjan.	Desv.
UNIVERSITARIS	35	5,943	4,665	6,343	3,048
SECUNDARIS	76	5,342	5,199	6,487	3,671
PRIMARIS	75	6,587	3,492	5,040	3,978
SENSE ESTUDIS	31	7,097	3,646	5,161	4,4554
NO CONTESTA	8	---	---	---	---
TOTAL IMMIGRANTS	225	6,036	4,444	5,827	3,840

Contrastos significatius:

Català

Castellà

SECUNDARIS vs. PRIMARIS

[$F_{3,213}=1,623$ ($p=0,0211$)]

Les mitjanes obtingudes sobre les actituds lingüístiques vers el **atalà** segons el NSC dels pares, mostren que les actituds més positives són les manifestades pels alumnes d'origen immigrant els pares dels quals no tenen estudis (mitjana de 7,10) o han cursat estudis primaris (mitjana de 6,59). Per una altra banda, els alumnes els pares dels quals han cursat estudis superiors (mitjana de 5,94) o estudis secundaris (mitjana de 5,34) mostren unes actituds menys favorables que els grups anteriors.

En referència a la significació, els valors obtinguts amb la prova de Fisher revelen que les diferències que s'estableixen no són estadísticament significatives.

Pel que fa a les actituds lingüístiques vers el **castellà** de l'alumnat estranger considerant el NSC dels pares, els resultats mostren que les actituds més favorables són les manifestades pels alumnes nouvinguts els pares dels quals han cursat estudis secundaris (mitjana de 6,49) o superiors (mitjana de 6,34). Pel que fa a les actituds dels alumnes d'origen immigrant els pares dels quals no tenen estudis o han cursat estudis primaris (mitjanes de 5,16 i 5,04, respectivament), són menys favorables que les dels grups anteriors.

En referència a la significació, els valors obtinguts amb la prova de Fisher revelen que les diferències que s'estableixen només resulten estadísticament significatives entre els alumnes estrangers els pares dels quals han cursat estudis secundaris i els que només han cursat estudis primaris [$F_{3,213}=1,623$ ($p=0,0211$)]. Dit d'una altra manera, els alumnes d'origen immigrant els pares dels quals han cursat estudis secundaris manifesten unes actituds vers el castellà estadísticament més favorables que els alumnes nouvinguts els pares dels quals han cursat estudis primaris.

Per tancar els resultats referents a les actituds lingüístiques dels nois i noies d'origen immigrant en funció del NSC dels pares, hem d'assenyalar que entre les actituds lingüístiques vers el català i vers el castellà, els casos en que han resultat

més favorables i els casos en què han resultat menys favorables s'intercanvien. Dit d'una altra manera, les actituds més favorables vers el català han estat les manifestades pels alumnes estrangers els pares dels quals no tenen estudis o han cursat estudis primaris, i les menys favorables les dels alumnes d'origen immigrant els pares dels quals tenen estudis secundaris o superiors. Per contra, en les actituds vers el castellà, han estat els alumnes estrangers els pares dels quals tenen estudis secundaris o superiors els que han revelat actituds més favorables, i els que llurs pares no tenen estudis o en tenen de primaris les han mostrat menys favorables.

E. CONEIXEMENT DE CATALÀ I DE CASTELLÀ VERSUS ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES.

Per finalitzar aquest primer apartat, que fa referència a les variables considerades per a tota la mostra, amb l'objectiu d'aprofundir en les relacions que s'estableixen concretament entre les actituds lingüístiques vers el català i el castellà de l'alumnat, vam procedir a correlacionar les actituds d'aquests nois i noies envers ambdues llengües i llur coneixement de català i de castellà.

Prèviament, amb l'objectiu d'analitzar la fiabilitat de l'opinió del professorat en relació a les actituds lingüístiques de l'alumnat, es va calcular la matriu de correlacions entre la capacitat general d'aprenentatge, el coneixement de català i el coneixement de castellà. Aquest procediment el vam seguir considerant per separat els escolars autòctons i l'alumnat d'origen immigrant.

Així, respecte als *escolars autòctons* els resultats obtinguts ens mostren que la correlació tant en el cas del català com en el del castellà coincideix i, a més, és tracta d'una correlació alta: $r=0,744$ ($p<0,0001$) per la capacitat general d'aprenentatge *versus* el coneixement de català, i $r=0,744$ ($p<0,0001$) per la capacitat general d'aprenentatge *versus* el coneixement de castellà.

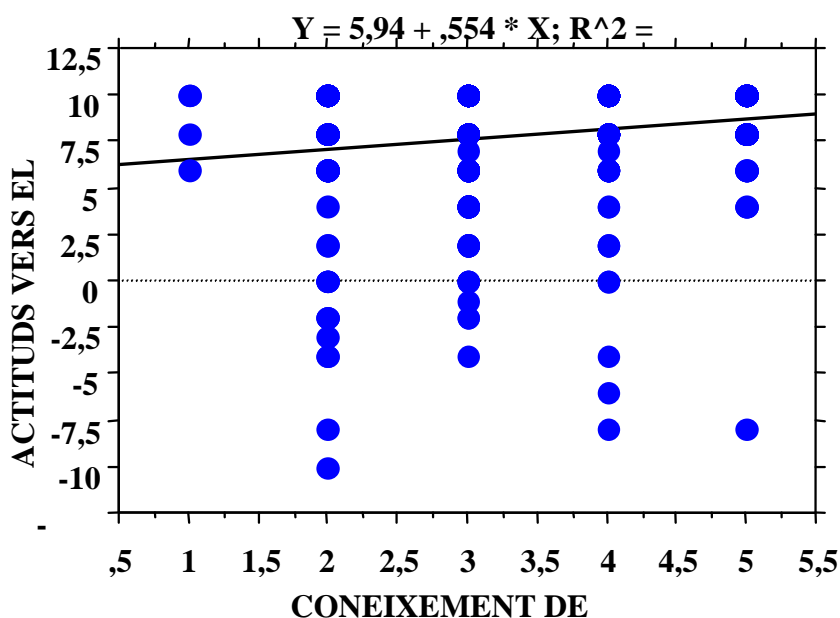
En el cas de *l'alumnat d'origen immigrant* els resultats obtinguts ens indiquen també una alta correlació tant en el cas del català com en el del castellà: $r=0,595$ ($p<0,0001$) per la capacitat general d'aprenentatge *versus* el coneixement de

català, i $r=0,624$ ($p<0,0001$) per la capacitat general d'aprenentatge *versus* el coneixement de castellà.

Lògicament, els valors presentats es manifesten amb més intensitat al contrastar directament el coneixement de català i el de castellà; *escolars autòctons*: $r=0,783$ ($p<0,0001$); *alumnat d'origen immigrant*: $r=0,731$ ($p<0,0001$), la qual cosa seria una demostració indirecta de les fortes relacions d'interdependència existents entre les competències assolides en una i altra llengua (Cummins, 1979). Però, al mateix temps, ens permeten introduir-nos amb una garantia de partida en una de les parts més interessants del nostre estudi: l'anàlisi de les relacions entre competències i actituds lingüístiques.

En aquest sentit, la recta de regressió que apareix al Gràfic 25 representa la correlació obtinguda entre les actituds vers el català i el coneixement de català de l'*alumnat autòcton*.

Gràfic 25: Recta de regressió corresponent a la relació entre actituds vers el català i coneixement de català dels escolars autòctons.

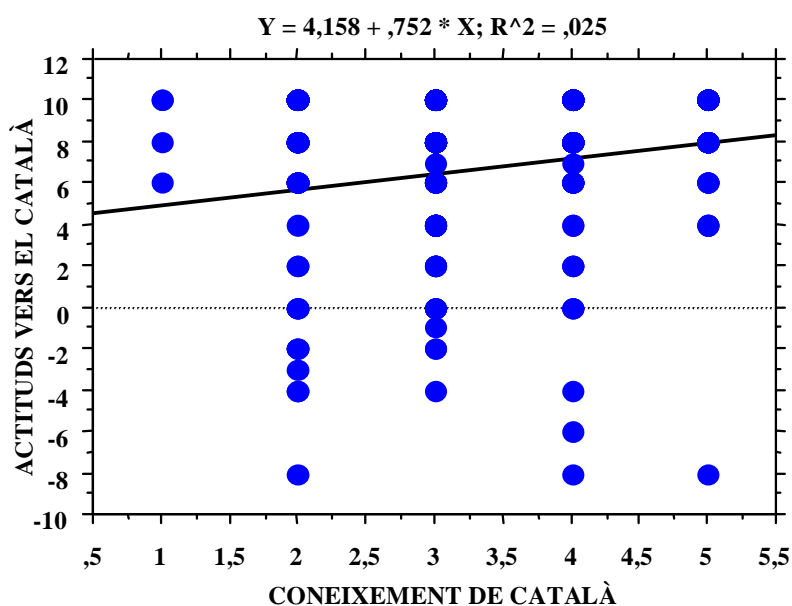
Com es pot veure en el gràfic anterior, la correlació és positiva i significativa, amb valors d' $r=0,171$ ($p=0,0003$). Així podem afirmar que entre els escolars autòctons

existeix una clara relació entre les actituds manifestades envers la llengua catalana i el nivell de competència assolit en aquesta mateixa llengua.

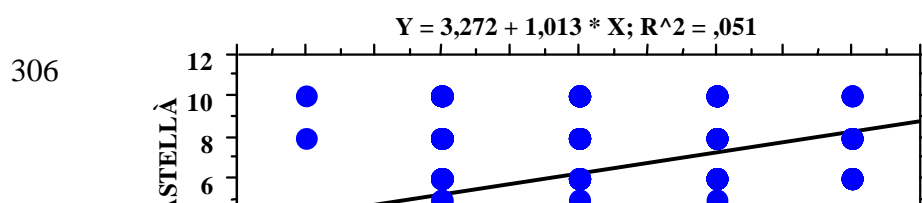
En el cas del castellà, la correlació obtinguda entre les actituds vers el castellà i el coneixement de castellà és molt baixa i no arriba a ser significativa, amb valors d' $r=0,051$ ($p=0,2838$).

En darrer lloc, els Gràfics 26 i 27 presenten, respectivament, les correlacions obtingudes entre les actituds vers el català i el coneixement de català, així com entre les actituds vers el castellà i el coneixement de castellà de *l'alumnat d'origen immigrant*.

Gràfic 26: Recta de regressió corresponent a la relació entre actituds vers el català i coneixement de català de l'alumnat d'origen immigrant.

Gràfic 27: Recta de regressió corresponent a la relació entre actituds vers el castellà i coneixement de castellà de l'alumnat d'origen immigrant.

Els Gràfics anteriors són prou significatius i, com es pot veure, ambdues correlacions resulten positives i amb valors d' $r=0,159$ ($p=0,0221$) pel cas del català, i d' $r=0,226$ ($p=0,0016$) pel cas del castellà. Per tant, com d'altres estudis han demostrat, podem afirmar que també en el cas dels escolars d'origen immigrant existeix una clara relació entre les actituds manifestades envers una determinada llengua i el nivell de competència assolit en aquesta mateixa llengua.

Per tancar aquest punt podem apuntar que en el cas dels escolars autòctons, el fet que s'estableixi una relació entre les actituds manifestades envers el català i el nivell de coneixement assolit en aquesta mateixa llengua i no s'estableixi respecte el castellà, possiblement respondria al fet que, en el nostre context, la llengua catalana es troba molt vinculada a aspectes afectius relacionats amb actituds i motivacions molt diferents a les que ve associada la llengua estatal, el que reverteix en valoracions ben diferents d'una i altra llengües. Aquests aspectes no afectarien en la mateixa mesura als nois i noies d'origen immigrant que, com hem vist, manifesten unes actituds envers el català i el castellà molt relacionades amb el nivell de competència assolit en cadascuna d'aquestes llengües, ja que, possiblement, una bona part d'aquests nois i noies s'enfronten a ambdues llengües sense els condicionants abans ressenyats.

4.2. Variables específiques per a l'alumnat d'origen immigrant.

F. TEMPS D'ESTADA A L'ESTAT I A CATALUNYA.

Seguidament, presentarem les actituds lingüístiques de l'alumnat d'origen immigrant en funció del temps que fa que resideixen a l'Estat en general i exposarem els mateixos resultats centrats a Catalunya en particular.

F.1. Temps d'estada a l'Estat.

Tal com ja hem assenyalat, ens interessa comprovar si el temps que fa que aquest tipus d'alumnat resideix a l'Estat influeix en les actituds lingüístiques vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen estranger. Amb aquesta finalitat vam realitzar una anàlisi de variances entre aquestes variables. Per una altra banda, una vegada més la prova de Fisher ens proporcionarà els contrastos significatius.

La Taula XLII plasma les mitjanes obtingudes a partir de l'anàlisi de variances entre les actituds vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen estranger en funció del temps d'estada a l'Estat, i els contrastos significatius.

Taula XLII: Mitjanes de l'actitud vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant en funció del temps d'estada a l'Estat, i contrastos significatius.

		ACT. CATALÀ		ACT.	
		Mitjana	Desv.	Mitjan	Desv.
MENYS DE 3 ANYS (0-3)	99	5,717	4,899	6,010	3,530
DE 3 A 6 ANYS (3-6)	47	5,532	4,666	6,085	3,635
MÉS DE 6 ANYS (+6)	76	6,658	3,643	5,395	4,345
NO CONTESTA	3	---	---	---	---
TOTAL IMMIGRANTS	225	6,036	4,444	5,827	3,840

Contrastos significatius:

Català

Castellà

- - -

Les mitjanes obtingudes sobre les actituds lingüístiques vers el **castellà** en funció del temps d'estada a l'Estat, mostren que les actituds més favorables vers aquesta llengua són les manifestades pels alumnes que fa més de 6 anys que hi viuen (mitjana de 6,66). Per una altra banda, tant els nois i noies d'origen estranger que fa menys de 3 anys que resideixen a l'Estat (mitjana de 5,72), com els que fa entre 3 i 6 anys (mitjana de 5,53) mostren unes actituds menys favorables que els que fa més de 6 anys que hi viuen.

Considerant els resultats obtinguts podem dir que les actituds vers el català tendeixen a ser més favorables a partir dels 6 anys de residència a l'Estat.

En referència a la significació, els valors obtinguts amb la prova de Fisher indiquen que les diferències que s'estableixen no són estadísticament significatives.

Pel que fa a les actituds lingüístiques vers el **castellà** de l'alumnat d'origen estranger en funció del temps d'estada a l'Estat, els resultats mostren que els alumnes que fa entre 3 i 6 anys que hi resideixen (mitjana de 6,08), i els que fa menys de 3 anys (mitjana de 6,01) revelen unes actituds més favorables vers el castellà que els que fa més de 6 anys (mitjana de 5,39) que hi viuen. D'aquests resultats, hem de remarcar que les actituds vers el castellà dels que fa menys de 3 anys que resideixen a l'Estat i els que fa entre 3 i 6 anys són pràcticament les mateixes. Tenint en compte el que hem exposat, podem dir que a menys anys d'estada a l'Estat més favorables tendeixen a ser les actituds vers el castellà de l'alumnat nouvingut.

De la mateixa manera com hem exposat en referència al català, la prova de Fisher revela que les diferències que s'estableixen no són estadísticament significatives.

F.2. Temps d'estada a Catalunya.

Centrats ara a Catalunya, ens interessa analitzar com influeix el temps d'estada a la nostra Comunitat en les actituds de l'alumnat d'origen estranger. Amb aquesta finalitat vam realitzar una anàlisi de variança entre aquestes variables. De nou, el nivell de significació estadística s'obindrà a partir de la prova de Fisher.

La Taula XLIII plasma les mitjanes obtingudes a partir de l'anàlisi de variança entre les actituds vers el català i el castellà de l'alumnat nouvingut en funció del temps d'estada a Catalunya, i els contrastos significatius.

Taula XLIII: Mitjanes de l'actitud vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant en funció del temps d'estada a Catalunya, i contrastos significatius.

		ACT. CATALÀ		ACT. CASTELLÀ	
		Mitjan	Desv.	Mitjana	Desv.
MENYS DE 3 ANYS (0-3)	102	5,804	4,854	6,088	3,521
DE 3 A 6 ANYS (3-6)	44	5,318	4,744	5,909	3,659
MÉS DE 6 ANYS (+6)	76	6,658	3,643	5,395	4,345
NO CONTESTA	3	---	---	---	---
TOTAL IMMIGRANTS	225	6,036	4,444	5,827	3,840

Contrastos significatius:

Català

Castellà

Les mitjanes obtingudes sobre les actituds lingüístiques vers el **català** en funció del temps d'estada a Catalunya, mostren que les actituds més favorables són les manifestades pels alumnes que fa més de 6 anys que viuen a la nostra Comunitat (mitjana de 6,66). Per una altra banda, tant els nois i noies d'origen estranger que fa menys de 3 anys que resideixen a Catalunya (mitjana de 5,80), com els que fa

entre 3 i 6 anys (mitjana de 5,32) mostren unes actituds menys favorables que els que fa més de 6 anys que hi resideixen.

Coincidint amb els resultats exposats referents a les actituds vers el català en funció del temps de residència a l'Estat en general, també en el cas de Catalunya podem dir que les actituds vers el català són més positives a partir dels 6 anys de residència.

En referència a la significació, els valors obtinguts amb la prova de Fisher indiquen que les diferències que s'estableixen no són estadísticament significatives.

Pel que fa a les actituds lingüístiques vers el **castellà** de l'alumnat d'origen estranger en funció del temps d'estada a Catalunya, els resultats mostren que els alumnes que fa menys de 3 anys que resideixen a la nostra Comunitat (mitjana de 6,09) són els que manifesten les actituds més favorables vers el castellà. Els que fa entre 3 i 6 anys i els que fa més de 6 anys (mitjanes de 5,91 i 5,39, respectivament) presenten unes actituds menys favorables que els que fa menys de 3 anys que hi viuen.

D'aquests resultats, s'ha de dir que tot i que el grup que ha mostrat les actituds més favorables vers el castellà és el format pels alumnes que fa menys de 3 anys que resideixen a Catalunya, les actituds del grup constituït pels alumnes que fa entre 3 i 6 anys que hi viuen no s'allunyen gaire dels que fa menys de 3 anys. Així podem dir que els resultats són molt similars als obtinguts quan hem analitzat com influeix el temps d'estada a l'Estat en general.

Tenint en compte aquests resultats, podem assenyalar que a menys anys d'estada a Catalunya més positives són les actituds vers el castellà de l'alumnat nouvingut.

Una vegada més, la prova de Fisher revela que les diferències que s'estableixen no són estadísticament significatives.

G. EDAT D'ARRIBADA A L'ESTAT I A CATALUNYA.

Seguidament, presentarem les actituds lingüístiques de l'alumnat d'origen immigrant en funció de l'edat d'arribada a l'Estat en general, i els mateixos resultats centrats a Catalunya en particular.

G.1. Edat d'arribada a l'Estat.

Tal com ja hem apuntat, ens interessa comprovar si l'edat que tenien els nois i noies d'origen immigrant quan van arribar a l'Estat influeix en les seves actituds vers el català i el castellà. Amb aquesta finalitat vam realitzar una anàlisi de varianza entre aquestes variables. El nivell de significació estadística ens el proporcionarà la prova de Fisher

La Taula XLIV plasma les mitjanes obtingudes a partir de l'anàlisi de varianza entre les actituds vers el català i el castellà de l'alumnat nouvingut en funció de l'edat d'arribada a l'Estat, i els contrastos significatius.

Taula XLIV: Mitjanes de l'actitud vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant en funció de l'edat d'arribada a l'Estat, i contrastos significatius.

		ACT. CATALÀ		ACT. CASTELLÀ	
		Mitjan	Desv	Mitjana	Desv
MENYS DE 10 ANYS (-10)	95	6,484	3,845	5,537	4,212
10 ANYS O MÉS (+10)	127	5,638	4,856	6,024	3,547
NO CONTESTA	3	---	---	---	---
TOTAL IMMIGRANTS	225	6,036	4,444	5,827	3,840

Contrastos significatius:

Català

Castellà

Les mitjanes obtingudes sobre les actituds lingüístiques vers el **català** en funció de l'edat que tenien quan van arribar a l'Estat, mostren que les actituds manifestades pels alumnes que en arribar a la nostra Comunitat tenien menys de 10 anys (mitjana de 6,48) són més favorables que les actituds dels que van arribar amb 10 o més anys (mitjana de 5,64). D'aquesta manera, podem dir que les actituds més positives vers el català són les presentades pels que van arribar amb menys edat.

Respecte a la significació estadística, els valors obtinguts amb la prova de Fisher revelen que les diferències que s'estableixen no són estadísticament significatives.

Pel que fa a les actituds lingüístiques vers el **castellà** de l'alumnat d'origen estranger en funció de l'edat d'arribada a l'Estat, els resultats mostren que els alumnes que van arribar a Espanya havent complert ja els 10 anys (mitjana de 6,02) revelen unes actituds més favorables vers el castellà que els que van arribar amb menys de 10 anys (mitjana de 5,54). D'aquesta manera, podem dir que com més grans són els alumnes quan arriben a l'Estat més positives són les seves actituds vers el castellà.

De la mateixa manera com passa amb les actituds vers el català, la prova de Fisher indica que les diferències que s'estableixen no són estadísticament significatives.

G.2. Edat d'arribada a Catalunya.

Centrats ara a Catalunya, ens interessa analitzar com influeix l'edat d'arribada a la nostra Comunitat en les actituds de l'alumnat d'origen estranger. Amb aquesta finalitat vam realitzar una anàlisi de varianza entre aquestes variables. Una vegada més, el nivell de significació estadística s'obté a partir de la prova de Fisher.

La Taula LV il·lustra les mitjanes obtingudes a partir de l'anàlisi de varianza entre les actituds vers el català i el castellà de l'alumnat nouvingut en funció de l'edat d'arribada a Catalunya, i els contrastos significatius.

Taula LV: Mitjanes de l'actitud vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant en funció de l'edat d'arribada a Catalunya, i contrastos significatius.

		ACT CATALÀ		ACT	
		Mitjan	Desv.	Mitjana	Desv.
MENYS DE 10 ANYS (-10)	89	6,607	3,547	5,371	4,228
10 ANYS O MÉS (+10)	133	5,594	4,953	6,113	3,550
NO CONTESTA	3	---	---	---	---
TOTAL IMMIGRANTS	225	6,036	4,444	5,827	3,840

Contrastos significatius:

Català

Castellà

Les mitjanes obtingudes sobre les actituds lingüístiques vers el **català** en funció de l'edat que tenien quan van arribar a Catalunya, mostren que les actituds manifestades pels alumnes que en arribar a la nostra Comunitat tenien menys de 10 anys (mitjana de 6,61) són més favorables que les revelades pels que van arribar amb 10 o més anys (mitjana de 5,59).

Coincidint amb els resultats referents a l'Estat en general, podem assenyalar que les actituds més positives vers el català són les presentades pels que van arribar amb menys edat.

Respecte a la significació estadística, de nou els valors obtinguts amb la prova de Fisher revelen que les diferències que s'estableixen no són estadísticament significatives.

Pel que fa a les actituds lingüístiques vers el **castellà** de l'alumnat d'origen estranger en funció de l'edat d'arribada a Catalunya, els resultats mostren que els alumnes que van arribar a la nostra Comunitat havent complert ja els 10 anys

(mitjana de 6,11) manifesten unes actituds més favorables vers el castellà que els que van arribar amb menys de 10 anys (mitjana de 5,37).

Coincidint també amb els resultats referents a l'Estat en general, podem apuntar que com més grans són els alumnes quan arriben a Catalunya més favorables són les seves actituds vers el castellà.

En aquest cas, els resultats obtinguts amb la prova de Fisher també indiquen que les diferències que s'estableixen no són estadísticament significatives.

H. ESCOLARITZACIÓ AL PAÍS D'ORIGEN.

A fi de comprovar si el fet d'haver estat escolaritzat o no al país d'origen, o haver nascut a l'Estat són variables determinants en les actituds lingüístiques vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant, vam realitzar una anàlisi de variances entre aquestes variables. La Taula LVI recull les mitjanes de les actituds vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant en funció de si havien estat escolaritzats o no en el país d'origen, o bé si han nascut a l'Estat, i els contrastos significatius obtinguts amb la prova de Fisher.

Taula LVI: Mitjanes de l'actitud vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant en funció de l'escolarització al país d'origen, i contrastos significatius.

		ACT. CATALÀ		ACT. CASTELLÀ	
		Mitjana	Desv	Mitjana	Desv
SÍ	176	5,659	4,706	5,824	3,715
NO	24	6,833	3,226	6,333	3,985
NASCUT A L'ESTAT	22	7,727	2,848	5,000	4,771
NO CONTESTA	3	---	---	---	---
TOTAL IMMIGRANTS	225	6,036	4,444	5,827	3,840

Contrastos significatius:

Català

SÍ vs NASCUT A L'ESTAT

[$F_{2,219}=2,625$ ($p=0,0399$)]

Castellà

- - -

Les mitjanes obtingudes sobre les actituds lingüístiques vers el **català** en funció de l'escolarització o no al país d'origen, o el fet d'haver nascut a l'Estat, mostren que les actituds més favorables són les manifestades pels alumnes que han nascut a l'Estat (mitjana de 7,73). A aquests, els segueixen també amb actituds favorables els que no han estat escolaritzats en els seu país d'origen (mitjana de 6,83). De manera contrària, els que sí que han estat escolaritzats al país d'origen són els que presenten les actituds menys favorables vers el català (mitjana de 5,66).

Pel que fa al nivell de significació estadística, els valors obtinguts amb la prova de Fisher indiquen que s'estableixen diferències estadísticament significatives entre les actituds manifestades per l'alumnat d'origen estranger que ha nascut a l'Estat i les presentades pels que han estat escolaritzats en llur país d'origen [$F_{2,219}=2,625$ ($p=0,0399$). Dit d'una altra manera, els nois i noies d'origen estranger que han nascut a l'Estat estadísticament revelen actituds més positives que els que han estat escolaritzats en el país d'origen.

En referència a les actituds lingüístiques vers el **castellà** de l'alumnat d'origen immigrant en funció de l'escolarització o no al país d'origen, o el fet d'haver nascut a l'Estat, revelen que els que no han estat escolaritzats a llur país d'origen són els que mostren les actituds més favorables vers aquesta llengua (mitjana de 6,33). La resta de casos, els que sí que han estat escolaritzats al país d'origen (mitjana de 5,82) i els que han nascut a l'Estat (mitjana de 5,00), manifesten unes actituds menys favorables vers el castellà.

La prova de Fisher mostra que les diferències establertes no són estadísticament significatives.

5. USOS LINGÜÍSTICS DE L'ALUMNAT EN CONTEXTOS EXTRAfamiliars.

Per tal de realitzar una breu anàlisi dels usos lingüístics de l'alumnat en diferents contextos extrafamiliars, a la Taula LVII i la Taula LVIII, respectivament per a l'alumnat autòcton i d'origen immigrant, hi queden reflectits els ítems considerats i el nombre absolut i relatiu de les respostes per a cadascuna de les alternatives possibles (Sempre en català / Més català que castellà / Tant català com castellà / Més castellà que català / Sempre en castellà / Altres / No contesta).

Taula LVII: Usos lingüístics en contextos extrafamiliars. Alumnat autòcton. Freqüència absoluta i percentatge sobre el total d'aquest col·lectiu.

USOS LINGÜÍSTICS EN CONTEXTOS EXTRAfamiliars.								
ÍTEM	<i>Sempre en</i>	<i>Més català</i>	<i>Tant català</i>	<i>Més castellà que català</i>	<i>Sempre en</i>	<i>Altres</i>	<i>n/c</i>	TOTAL
Companys al pati	250 (54,82%)	103 (22,59%)	59 (12,94%)	32 (7,02%)	11 (2,41%)	1 (0,22%)	0 (0,00%)	456 (100,00%)
Amics fora de l'escola	240 (52,63%)	90 (19,74%)	67 (14,69%)	24 (5,26%)	35 (7,67%)	0 (0,00%)	0 (0,00%)	456 (100,00%)
Persones grans (de fora de casa i de l'escola)	241 (52,85%)	106 (23,24%)	77 (16,88%)	16 (3,51%)	15 (3,29%)	0 (0,00%)	1 (0,22%)	456 (100,00%)
Llegeixes	67 (14,69%)	111 (24,34%)	190 (41,67%)	42 (9,21%)	42 (9,21%)	1 (0,22%)	3 (0,66%)	456 (100,00%)
TV	16 (3,51%)	75 (16,45%)	217 (47,59%)	119 (26,10%)	28 (6,14%)	0 (0,00%)	1 (0,22%)	456 (100,00%)
Escrus	207 (45,39%)	79 (17,32%)	87 (19,08%)	40 (8,77%)	38 (8,33%)	4 (0,88%)	1 (0,22%)	456 (100,00%)
Professors/es	306 (67,10%)	98 (21,49%)	47 (10,31%)	4 (0,88%)	1 (0,22%)	0 (0,00%)	0 (0,00%)	456 (100,00%)

Taula LVIII: Usos lingüístics en contextos extrafamiliars. Alumnat d'origen immigrant. Freqüència absoluta i percentatge sobre el total d'aquest col·lectiu.

USOS LINGÜÍSTICS EN CONTEXTOS EXTRAFAMILIARS.								
ÍTEM	<i>Sempre en</i>	<i>Més català</i>	<i>Tant català</i>	Més castellà que català	<i>Sempre en</i>	<i>Altres</i>	<i>n/c</i>	TOTAL
Companys al pati	47 (20,89%)	27 (12,00%)	27 (12,00%)	24 (10,67%)	28 (12,44%)	72 (32,00%)	0 (0,00%)	225 (100,00%)
Amics fora de l'escola	39 (17,33%)	23 (10,22%)	23 (10,22%)	17 (7,56%)	38 (16,89%)	85 (37,78%)	0 (0,00%)	225 (100,00%)
Persones grans (de fora de casa i de l'escola)	70 (31,11%)	28 (12,44%)	32 (14,22%)	19 (8,44%)	34 (15,11%)	42 (18,67%)	0 (0,00%)	225 (100,00%)
Llegeixes	47 (20,89%)	40 (17,78%)	60 (26,67%)	32 (14,22%)	28 (12,44%)	17 (7,56%)	1 (0,44%)	225 (100,00%)
TV	13 (5,78%)	16 (7,11%)	62 (27,56%)	63 (28,00%)	18 (8,00%)	53 (23,56%)	0 (0,00%)	225 (100,00%)
Escrius	37 (16,44%)	14 (6,22%)	27 (12,00%)	22 (9,78%)	42 (18,67%)	81 (36,00%)	2 (0,89%)	225 (100,00%)
Professors/es	125 (55,56%)	39 (17,33%)	27 (12,00%)	15 (6,67%)	19 (8,44%)	0 (0,00%)	0 (0,00%)	225 (100,00%)

La Taula LIX recull les respostes donades a l'alternativa "altres" per part de l'alumnat estranger.

Taula LIX: Respostes donades per part de l'alumnat d'origen immigrant a l'alternativa "altres" i percentatge sobre el total d'aquest col·lectiu.

IMMIGRANTS:	<i>Companys</i>	<i>Amics</i>	<i>Persones</i>	<i>Llegir</i>	<i>TV</i>	<i>Escriu</i>	<i>Profes.</i>
CAT+L1	27 (12,00%)	21 (9,33%)	15 (6,67%)	3 (1,33%)	9 (4,00%)	20 (8,89%)	0 (0,00%)
CAS+L1	9 (4,00%)	15 (6,67%)	4 (1,78%)	2 (0,88%)	8 (3,56%)	4 (1,78%)	0 (0,00%)
CAT+CAS+L1	28 (12,44%)	29 (12,89%)	19 (8,44%)	9 (4,00%)	33 (14,67%)	14 (6,22%)	0 (0,00%)
L1	8 (3,56%)	20 (8,89%)	4 (1,78%)	3 (1,33%)	3 (1,33%)	43 (19,11%)	0 (0,00%)
TOTAL	72 (32,00%)	85 (37,78%)	42 (18,67%)	17 (7,56%)	53 (23,56%)	81 (36,00%)	0 (0,00%)

Com es pot observar a la Taula LVII, en general, l'alumnat autòcton usa majoritàriament el català en els diferents contextos extrafamiliars. Això no obstant, cal matisar que quan es tracta d'hàbits de lectura el percentatge més alt és el format per aquell alumnat que emprava tant el català com el castellà, (41,67%), seguit dels que empraven més el català que el castellà (23,34%).

Pel que fa a la televisió, situant-se en la mateixa línia que en el cas anterior, la major part revela emprar tant el català com el castellà (47,59%). En aquest context però, en segona posició s'hi troben els que utilitzen més el castellà que el català (26,10%).

En general, podem constatar que l'alumnat autòcton tendeix a emprar majoritàriament el català en els diferents contextos extrafamiliars. Tot i això, cal matisar que tant en els hàbits de lectura com en els mitjans de comunicació el català i el castellà adquireixen un pes similar. Davant d'aquests resultats, no podem obviar l'important paper de la llengua de l'Estat en aquests dos contextos. D'altra banda, l'ús del català destaca en el context escolar, un marc on la presència d'aquesta és més significativa ja que és la llengua vehicular de l'ensenyament.

Aquestes dades contrasten amb les que presenta l'alumnat d'origen immigrant.

Amb els companys a l'hora de l'esbarjo, el 28,44% normalment emprava la llengua pròpia de manera combinada amb el català i/o castellà. Un 20,89% usa sempre el català i un 12,44% utilitza solament el castellà. També és remarcable que tant sols un 3,56% d'aquest alumnat emprava exclusivament la llengua pròpia.

Pel que fa a la llengua que utilitza l'alumnat d'origen immigrant amb els amics de fora de l'escola, comparativament la proporció de nois i noies que empraven la llengua pròpia combinada amb el català i/o el castellà és similar al cas anterior (28,89%). D'altra banda, es redueix l'ús del català i s'incrementa l'ús del castellà, suposant ambdós percentatges similars (17,33% i 16,89, respectivament). Cal assenyalar també que la llengua pròpia és emprada de manera exclusiva en aquest context pel 8,89%.

Amb les persones adultes de fora de casa i de fora de l'escola, constatem un notable increment de l'ús de la llengua catalana. Un 31,11% així ho declara. D'altra banda, una part menys considerable revela combinar el català, el castellà i la llengua pròpia (català + L1, castellà + L1 i català + castellà + L1, considerats conjuntament, amb un 16,89%). A més, gairebé en la mateixa proporció que aquests darrers, hi ha els que manifesten emprar sempre el castellà (15,11%) i els que revelen usar tant el català com el castellà (14,22%). També és remarcable que tant sols un 1,78% d'aquest alumnat empra exclusivament la llengua pròpia en aquest context.

A l'hora de llegir fora del context escolar, la major part de l'alumnat d'origen immigrant manifesta fer-ho tant en català com en castellà (26,67%) i una proporció considerable mostra fer-ho sempre en català (20,89%). Hem d'assenyalar, que tant sols un 7,56% llegeixen en algun moment en la seva llengua pròpia.

Aquest fet contrasta clarament amb la llengua que utilitzen per escriure als amics i familiars. En aquest cas, la llengua pròpia és emprada pel 19,11% d'aquest alumnat. Igualment, hem d'assenyalar que un 18,67% revela utilitzar sempre el castellà i un 16,44% sempre el català.

Quant als programes de televisió, la major part de l'alumnat d'origen immigrant manifesta veure'ls en català i en castellà (més castellà que català amb un 28,00% i tant català com castellà amb un 27,56%), i una bona part revela veure'ls combinadament en català, castellà i la llengua pròpia (català + L1, castellà + L1 i català + castellà + L1, considerats conjuntament, amb un 22,22% del total d'alumnat d'origen estranger). També és remarcable que tant sols un 1,33% d'aquest alumnat empra exclusivament la llengua pròpia per a veure la televisió.

Finalment, amb el professorat el català és la llengua que empren més habitualment (sempre en català amb un 55,56% i més català que castellà amb un 17,33%), encara que el castellà hi té una certa presència (tant català com castellà amb un 12,00%, sempre en castellà amb un 8,44% i més castellà que català amb un 6,67%). Amb la llengua pròpia, deduïblement, no hi parlen mai.

Sintetitzant, quant als usos lingüístics de l'alumnat d'origen immigrant en els contextos extrafamiliars trobem varies tendències a remarcar. En primer lloc, hem d'assenyalar que hi ha molt pocs alumnes d'origen estranger que no emprin mai ni el català ni el castellà. Entre la resta de nois i noies, els usos lingüístics en contextos extrafamiliars varien en funció de l'àmbit. Així, una bona part d'aquests nois i noies empren habitualment l'ús combinat de la seva llengua pròpia amb el català i/o el castellà a l'esbarjo, amb els amics de fora de l'escola i a l'hora de veure la TV. D'altra banda, és més freqüent l'ús del català amb els adults de fora de casa i de l'escola i amb els professionals docents. A l'hora de llegir aquest alumnat usa tant el català com el castellà i, finalment, és també remarcable l'ús de la llengua pròpia a l'hora d'escriure a familiars i amics.

XII. Discussió.

En aquest apartat recollirem les conclusions més significatives que podem extreure de la nostra investigació, sempre relacionant-les amb els objectius inicialment establerts i les hipòtesis que d'aquests s'han derivat.

En primer lloc, i en referència a les actituds vers el català i el castellà de l'alumnat, globalment, podem afirmar que hi ha un predomini d'actituds favorables envers una i altra llengua. Però quan analitzem aquests resultats en funció de l'origen (autòcton/immigrant), observem clares diferències. Així, pel que fa a les actituds vers el català i el castellà de l'alumnat autòcton, podem afirmar que tot i que les actituds són majoritàriament favorables envers ambdues llengües, ho són amb un percentatge notablement més elevat respecte la llengua catalana que la castellana, i vers aquesta darrera llengua s'han de destacar les actituds neutres que gairebé se situen en el mateix nivell que les favorables. Tot plegat, aquests resultats apuntarien en la línia de la nostra primera hipòtesi de partida.

Dit això, creiem que el més significatiu de l'estudi que presentem es refereix als escolars d'origen immigrant ja que, davant la manca d'estudis orientats vers aquest col·lectiu, la bibliografia sobre les actituds lingüístiques dels autòctons és àmplia i reiterativament ens mostra actituds positives vers les dues llengües en contacte malgrat que aquestes vinguin determinades principalment per la variable llengua familiar. És a dir, mentre els escolars de condició lingüística familiar catalana tendeixen a valorar per sobre el català, succeeix a la inversa en el cas dels que tenen una condició lingüística familiar castellana (Woolard i Gahng, 1990; Vicerektorat de Relacions Institucionals i Política Lingüística; Huguet i Llurda, 2001).

Amb aquestes premisses, destacarem en primer lloc un predomini d'actituds favorables envers una i altra llengua per part de l'alumnat nouvingut, amb una presència important d'actituds neutres també envers ambdues llengües. Sembla ser doncs que, en general, els nois i noies d'origen estranger capten perfectament la realitat bilingüe de Catalunya i, malgrat la política lingüística de l'Estat afavorint el castellà, probablement les motivacions de tipus instrumental relacionades amb la utilitat de la llengua es barregen amb motivacions de tipus integració més vinculades amb el desig de viure a la societat catalana i esdevenir part del seu futur (Lambert, 1969).

Ara bé, si bé és cert que les actituds vers el català i el castellà de l'alumnat nouvingut són similars, quan les analitzem en funció de l'àrea o país de

procedència, constatem que depenent de la zona geogràfica on tenen els seus orígens manifesten actituds substancialment diferents envers ambdues llengües, fet que ens permet verificar la segona hipòtesi plantejada.

En concret, com aspecte més rellevant, hem de destacar que les actituds vers el català dels originaris de països llatinoamericans són les menys positives de tots els col·lectius i, a la inversa, són les més positives envers el castellà. S'ha de dir que, essent el castellà la llengua pròpia de la major part d'aquests nousvinguts, aquestes dades reproduïxen les obtingudes en altres estudis previs duts a terme a Catalunya en els quals es comparaven les actituds vers el català i el castellà en funció de la L1 dels subjectes (Woolard i Gahng, 1990; Vicerectorat de Relacions Institucionals i Política Lingüística, 1998; Huguet i Llurda, 2001).

En tot cas, volem incidir en el fet que possiblement molts d'aquests immigrants escullen Catalunya com a destí sense conèixer la realitat lingüística del nostre país i, inclòs en el cas d'ésser conscients d'aquesta realitat, poden pensar que amb un domini del castellà és més que suficient donat que és la llengua oficial de l'Estat i, en definitiva, no cal aprendre català per viure a Catalunya. En conseqüència, qualsevol acció que vagi orientada a la dignificació del català pot ser viscuda com una imposició que atempta la seva pròpia llengua, aspecte que evidentment no afectaria de la mateixa manera als parlants d'una llengua diferent del castellà.

D'una altra banda, les ocasions en què podrien percebre la necessitat o el desig d'aprendre la nostra llengua, poden esdevenir cada vegada menys freqüents per una sèrie de factors: a) per l'important pes social del castellà a Catalunya (mitjans de comunicació, administració, etc.) i la situació social de la llengua catalana, i dins d'aquesta, el fet que encara no està normalitzada plenament (limitacions en el seu ús, manca d'espais de diàleg, etc.); b) pel fort increment d'immigrants hispanoparlants; c) pel fet que possiblement, per afinitats o simpatia, els membres procedents de les diferents comunitats bàsicament tendeixen a relacionar-se entre sí. Conseqüentment, el fet que un nombre considerable de parlants d'una mateixa llengua pròpia es concentri en un mateix territori, en una mateixa institució educativa, etc., redueix notablement la necessitat de comunicació en la segona o tercera llengua i, per tant, l'aprenentatge d'aquesta (Maruny i Molina, 2001); d) per una carència de mecanismes que potenciïn els contactes interculturals, que podríem relacionar amb el fet que malgrat les polítiques actuals, i que fa uns anys

que treballen en aquesta temàtica, els fruits de les actuacions realitzades són a mig o a llarg termini.

En aquest sentit, el paràgraf següent parla per ell mateix:

“(…) com que bona part del nous immigrants són hispanòfons, la majoria dels autòctons reproduceix amb ells la norma de convergència cap al castellà instaurada durant el segle XX amb els immigrants espanyols. Aquest ús del castellà com a llengua d’incorporació a Catalunya es veu reforçat pel fet que bona part dels nousvinguts, hispanòfons o no, s’instal·la en barris i es dedica a ocupacions en què el castellà ja és la llengua dominant” (Vila Moreno, 2004: 276).

Una altra qüestió que ens interessava analitzar era la relació entre les actituds vers el català i el castellà de l’alumnat i, donada la diferent tradició en la recepció d’immigrants, el territori de Catalunya on resideix.

En el cas dels escolars nousvinguts, malgrat que, com hem vist, les diferències no arriben a ser significatives, si s’observa una clara tendència en el sentit que les actituds vers el català són més favorables per part de l’alumnat d’origen immigrant que viu a la comarca d’Osona i, a la inversa, les actituds vers el castellà resulten més positives entre els nois i noies estrangers de les comarques de Lleida.

D’aquest fet podem extreure que les diferències entre les actituds envers ambdues llengües podrien vincular-se amb les característiques que defineixen el context de la població general de cada territori, així com els perfils dels centres educatius on els/les alumnes estan escolaritzats. Tenint en compte aquests aspectes, subratllem que la comarca d’Osona compta amb molts més anys d’experiència pel que fa a la recepció i acollida de persones nousvingudes, fet estretament vinculat a l’important volum d’immigrants que s’hi ha anat instal·lant al llarg dels anys, i possiblement amb uns plantejaments generals per part de la població orientats a la integració d’aquests col·lectius en el si dels trets identitaris de la societat catalana. I, paral·lelament, tot el que hem exposat es pot relacionar amb el grau de contacte

que cada individu estableix amb cadascuna de les llengües en els diferents contextos d'interacció.

Finalment, en la darrera hipòtesi apuntàvem l'existència d'una sèrie de variables que determinen les actituds lingüístiques de l'alumnat d'origen immigrant, derivades del propi marc teòric amb què hem treballat i de l'estructura sociocultural, lingüística i educativa on es troben immersos. En aquest sentit, hem analitzat com el gènere, la condició lingüística familiar, la situació socioprofessional i el nivell sociocultural de les famílies, la capacitat general d'aprenentatge i el coneixement de català i de castellà, el temps d'estada a l'Estat i a Catalunya, l'edat d'arribada a l'Estat i a Catalunya i l'escolarització al país d'origen, determinen les actituds lingüístiques vers el català i el castellà d'aquests nois i noies.

Tot seguit farem un repàs dels principals resultats que hem obtingut quant a aquestes variables.

Pel que fa al gènere, només les actituds vers el castellà mostren diferències significatives entre nois i noies. Aquestes últimes revelen actituds més favorables que els seus coetanis masculins, aspecte que s'ha posat de manifest en d'altres estudis que han considerat aquesta variable (Lasagabaster, 2003).

També la condició lingüística familiar s'ha mostrat significativa en la definició de les actituds vers el català i el castellà. En tot cas aquesta qüestió ja ha estat abordada en aquestes conclusions al parlar del país d'origen dels immigrants i, per tant, no farem més que un breu incís: l'alumnat castellanòfon mostra les actituds més favorables al castellà i les menys favorables al català. Queda clar doncs que la presència d'una determinada llengua en el si familiar incideix determinant les actituds lingüístiques dels nois i noies envers aquesta llengua, qüestió evidentment lligada a la influència que exerceixen les actituds prèvies explícites/implícites presents dins de la família, així com el paper actiu o passiu dels pares en la motivació per aprendre noves llengües per part de llurs fills/es que ja va ser assenyalat per Gardner (1973).

Una altra variable que s'ha mostrat significativa en la definició de les actituds ha estat la situació socioprofessional de les famílies. En aquest cas, les actituds més favorables vers el català són les mostrades pels estudiants de famílies amb una situació socioprofessional més baixa. Pel que fa a les actituds vers el castellà, succeeix exactament el contrari: els nois i noies de famílies d'un nivell socioprofessional més alt manifesten actituds més positives vers aquesta llengua que els de nivell més baix. Possiblement, les persones immigrades que gaudeixen d'una situació socioprofessional més alta prioritzarien els aspectes més pragmàtics en l'aprenentatge de la nova llengua relacionats amb el desig d'obtenir un reconeixement social o aconseguir unes avantatges econòmiques que es lliguen al castellà, per sobre dels aspectes relacionats amb una motivació d'integració que quedaria més vinculada al català. I com hem vist, el fet que, globalment, el nivell sociocultural no aparegui com un factor determinant de les actituds vers el català i el castellà dels nouvinguts mostraria clarament que, a diferència del que estem habituats a veure en el context del autòctons, el fet d'assolir un nivell cultural determinat no va associat al mateix nivell professional, aspecte que abasta unes conseqüències que escapen a les pretensions d'aquest treball i que requereix estudis més específics.

En tot cas, tenint en compte els resultats exposats fins aquí sobre la incidència de la situació socioprofessional i el nivell sociocultural de les famílies immigrades en les actituds lingüístiques dels seus fills i filles, volem incidir una vegada més en que, tal com exposen Molina i Mayoral (2000), entre els immigrants els nivells d'ocupació i laborals no sempre mantenen una relació directa amb l'estatus sociocultural ni amb el nivell d'estudis. D'aquesta manera, tal com hem pogut observar en l'apartat dedicat a les característiques dels participants d'origen immigrant de la nostra investigació, mentre el percentatge més alt (i a més, notablement més alt) de pares i mares el trobem en la situació socioprofessional més baixa, el percentatge de pares i mares immigrants que no tenen estudis és el més reduït, quedant els que tenen estudis primaris o secundaris gairebé en el mateix nivell (que és on se situa la majoria). Resultats similars, els trobem també a Navarro i Huguet (2005), i coincidim amb aquests autors quan afirmen que el

que hem exposat en aquest punt s'hauria de tenir en compte tant en *“la pràctica educativa com en les possibles creences sobre el “pobre nivell cultural” dels immigrants”* (Navarro i Huguet, 2005:167).

Pel que fa a l'escolarització al país d'origen o els que havent nascut a Catalunya han estat ja escolaritzats a les nostres escoles, hem de dir que aquests últims mostren unes actituds vers el català marcadament superiors. Evidentment, d'aquests resultats podem concloure que aquestes actituds més positives es poden vincular fàcilment amb el fet que aquests i aquestes alumnes han crescut en el si d'un context sociocultural, escolar i lingüístic plenament català des de que van néixer, aspecte que indubtablement ha influït en el desenvolupament de les actituds ara manifestades i en el desig de formar part de la seva pròpia societat en condicions d'igualtat com qualsevol autòcton (Lambert, 1969).

Una altra qüestió vinculada a l'anterior que hem analitzat, ha estat el temps d'estada a Catalunya i l'edat d'arribada d'aquest col·lectiu d'alumnes. Per part nostre, malgrat que el temps d'estada no s'ha mostrat significatiu, hem pogut observar que apareix una tendència clara en el sentit que a més temps de permanència a la nostra comunitat les actituds vers el català són més favorables, a l'enans que decreixen les actituds vers el castellà que, en tot cas, es continuen mantenint en sentit positiu. Evidentment, el coneixement més profund de la realitat lingüística i cultural del nostre país justificaria plenament aquests resultats que quedarien complementats amb les dades provinents de l'anàlisi de l'edat d'arribada a Catalunya: els que hi arriben abans dels 10 anys tendeixen a manifestar actituds més positives envers el català que el que han arribat després d'aquesta edat, si bé aquestes diferències no han arribat a ser significatives.

Finalment, cal constatar que d'una manera clara les actituds vers el català i el castellà de l'alumnat nouvingut estan relacionades amb el respectiu coneixement d'aquestes llengües. Tal com es desprèn de les bases teòriques amb què hem treballat, la relació és evident, però per tractar-se d'un estudi de tipus correlacional, el que queda pendent és determinar-ne la causa i l'efecte, o la probable causalitat circular (Gardner i Clément, 1990; Baker, 1992; Clément i Gardner, 2001).

En tot cas, en base a la corroborada relació existent i la importància de les actituds lingüístiques i les motivacions en el comportament de la població, considerem una responsabilitat de tota la societat en general el dur a terme accions de cara a que els nois i noies nouvinguts s'adonin i sentin la importància d'integrar-se d'una manera plena en el nostre context.

En aquest sentit, és obvi el paper del Sistema Educatiu en tot aquest procés. I és des d'aquest marc des d'on es poden fer alguns dels passos més rellevants encarats a l'aprenentatge i a la potenciació de l'ús de la llengua pròpia de Catalunya¹³³ a l'ensem d'afavorir aquesta veritable integració que tant necessària esdevé en el si de la comunitat catalana en tant que és un dels destins més atractius de la immigració que arriba a l'Estat.

D'aquesta manera, no hem d'oblidar que quan ens plantegem l'aprenentatge de les llengües de la societat d'acollida per part de l'alumnat nouvingut hem de partir de la idea de que aprendre una nova llengua està vinculat al fet de tenir actituds positives i motivació d'aprenentatge vers aquesta, i això moltes vegades va condicionat també per una valoració de la llengua pròpia (Carbonell, 2000; Huguet i Madariaga, 2005; Lasagabaster, 2005; Vila, 2005). Així doncs, un dels objectius que hom ha de tenir, i especialment des del context escolar, és el de contribuir al desenvolupament d'actituds positives envers la llengua catalana a partir d'una bona consideració de la pròpia llengua i cultura de l'alumnat estranger, fet que contribuirà en una millor construcció d'una autoimatge positiva i afavorirà l'autoestima (Carbonell, 2000; Ruiz i Miret, 2000; Vila, 2000, 2002; Serra, 2002, 2004). En definitiva, amb un respecte vers allò que aporten els nouvinguts es potencia la valoració del que és propi de Catalunya.

Quant al tractament lingüístic que ha de rebre l'alumnat d'incorporació tardana, les accions realitzades des de la Generalitat de Catalunya estan començant a donar els seus fruits. D'aquesta manera, l'actual Pla per a la Llengua i Cohesió Social (Generalitat de Catalunya, 2004b) va encaminat a donar resposta a les mancances

¹³³ Respecte a això, prenent com a referència la breu anàlisi que hem realitzat dels usos lingüístics de l'alumnat d'origen immigrant en contextos extrafamiliars, és necessari un treball encarat de manera conscient a potenciar l'ús del català en els diferents contextos d'interacció per part d'aquests nois i noies.

que presenta aquesta tipologia d'alumnat a nivell lingüístic. En aquest sentit, destacarem com a molt significatius els plans d'acollida que es realitzen des de les institucions educatives i considerem que s'ha de continuar treballant en aquesta línia, ja que una bona rebuda i acollida resulten essencials en el desenvolupament d'actituds positives vers la llengua dels que acullen (Vila, 2000).

Per una altra banda, i també a nivell d'escolaritat, s'ha de subratllar que no podem donar per suposat que el fet que la incorporació de l'alumnat d'origen estranger s'efectuï durant els primers nivells educatius comporti l'aprenentatge de la llengua de l'escola seguint el mateix procés que els seus parells autòctons, fins i tot en el cas dels nens i nenes nascuts a Catalunya que provenen de famílies estrangeres. Tal com assenyalen Vila (2000, 2002) i Serra (2002), encara que en l'entorn social on estan inserits hi hagi una presència elevada de llengua catalana, en el context familiar empren una llengua diferent transmesa pels pares i mares. I aquest fet fa que el nivell lingüístic d'aquests infants sigui diferent a l'assolit pels fills/es dels autòctons (Navarro i Huguet, 2005).

En referència a la davallada en les actituds vers el català manifestada per l'alumnat castellanòfon i especialment el d'origen immigrant procedent de Llatinoamèrica, considerem que s'haurien de dissenyar accions específiques orientades a aquest col·lectiu tant des dels centres educatius com des de la societat en general que afavoreixin el desenvolupament d'actituds més positives envers la llengua pròpia de Catalunya i un millor coneixement de la nostra realitat social i cultural.

Respecte l'alumnat procedent de la resta de països, com ja hem assenyalat, la valoració del català i del que Catalunya representa passa ineludiblement per una valoració també del que els és propi i de les seves aportacions a la nostra societat.

En aquest context, creiem que és important que es realitzin activitats en grup i que els grups representin la realitat social i cultural, essent tant heterogenis com ho és la nostra societat amb la finalitat d'afavorir les interaccions entre diferents grups culturals. A la llum del que hem vist en relació als alts índexs d'alumnat

immigrant en centres de titularitat pública, cal encara un bon camí per recórrer en aquest sentit.

Però també en aquest sentit, és important el paper de la població autòctona de Catalunya, i cal assolir un alt nivell de conscienciació que, per exemple, eviti el marcar la diferència entre “nosaltres – vosaltres” quan al dirigir-se als estrangers s'utilitza la llengua estatal en lloc de la llengua pròpia de Catalunya.

En relació al que acabem d'apuntar el Sr. Josep Vallcorba, Subdirector General de Llengua i Cohesió Social del Departament d'Educació, ressalta que el desig de consolidar i potenciar la llengua catalana a l'escola i l'entorn passa per una implicació clara i conscient de tota la Comunitat: cal garantir la continuïtat i la coherència lingüística dins i fora del centre (Vallcorba, 2005).

En aquest sentit, i per tancar aquestes conclusions, volem emfasitzar que hem de tenir molt present que el tema de la immigració no és un tema unidireccional.

I en relació a aquesta qüestió, un dels principis bàsics comuns que el Consell de la Unió Europea va aprovar el 19 de novembre de 2004, apunta:

“La integració és un procés bidireccional, dinàmic i continu d'ajustaments mutus entre les persones immigrades i les autòctones. Els Governos han de comunicar clarament a ambdues parts els seus drets i responsabilitats” (Generalitat de Catalunya, 2005a: 50).

Tot això reflecteix que cada vegada més s'han de fer actuacions també dirigides a la població autòctona a fi de promoure una bona integració de la ciutadania estrangera a la Comunitat catalana i aconseguir una convivència òptima entre tots. En aquest sentit, estem d'acord amb Gomà i Sánchez quan afirmen que:

“...d'una banda, s'han de poder idear iniciatives adreçades a la població nouvinguda, on es doni a conèixer el context més immediat i es promogui la creació o establiment d'associacions i activitats pròpies. D'altra banda, cal trobar mecanismes que afavoreixin el coneixement, la informació, la formació i la

sensibilització de la població autòctona vers el fet migratori”
(Gomà i Sánchez, 2005: 16).

Evidentment, la nostra recerca deixa força línies d’investigació obertes que els propers anys s’hauran d’engegar. Entre aquestes destacarem:

- a) Aprofundir en una anàlisi qualitativa que complementi els resultats quantitius que hem presentat al nostre treball.
- b) Ampliar les dades referents a les actituds lingüístiques dels escolars autòctons i de l’alumnat d’origen immigrant, considerant les actituds vers la llengua pròpia d’aquest darrer col·lectiu, i les llengües estrangeres.
- c) Estudiar les actituds lingüístiques de pares i mares i professorat, i analitzar les seves relacions amb les de l’alumnat (autòctons i d’origen immigrant).
- d) Analitzar el paper de la família i l’escola en la determinació de les actituds lingüístiques dels escolars nouvinguts.
- e) Etc.

És obvi que qualsevol d’aquests estudis afavorirà un millor coneixement de la nostra nova societat i això farà possible una millor convivència de forma paral·lela a la potenciació i promoció del català com element identitari de la societat de Catalunya.

Referències bibliogràfiques

- ACNUR (2004). Oficina del Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Refugiados ACNUR / UNHCR. [en línia] <http://www.acnur.org> [Consulta: 25 de setembre de 2004]
- ACNUR (2005a). Oficina del Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Refugiados ACNUR / UNHCR. Información general. [en línia] <http://www.acnur.org> [Consulta: 5 de novembre de 2005]
- ACNUR (2005b). *Los Refugiados en cifras, 2005*. [en línia] <http://www.acnur.org/biblioteca/pdf/3647.pdf> [Consulta: 10 de novembre de 2005]
- Agheyisi, R. i Fishman, J. A. (1970). Language attitude studies: A brief survey of methodological approaches. *Anthropological Linguistics*, 12, 135-157.
- Aguado Cudolà, V. (2004). La Administración General del Estado y las políticas de integración social de los inmigrantes [CD-ROM]. Ponència presentada en el 4t. *Congrés sobre la immigració a Espanya: Ciutadania i Participació*. 10-13 de novembre. Girona: Universitat de Girona.
- Aguado, M. T. (1999). (dir.). Diversidad cultural e igualdad escolar. Un modelo para el diagnóstico y desarrollo de actuaciones educativas en contextos escolares multiculturales. *Revista de Investigación Educativa*, 17 (2), 471-475.
- Aguirre, A. (1997). *Cultura e Identidad Cultural*. Barcelona: Ediciones Bárdenas.
- Ajzen, I. (1988). *Attitudes, personality and behaviour*. Milton Keynes: Open University Press.
- Aliaga, R. (2004). El multilingüismo y el multiculturalismo en el Sistema Educativo vasco. Conferencia pronunciada dins *Cursos de Verano "Multilingüismo y multiculturalismo en la escuela"*. San Sebastián, julio.
- Allport, G. W. (1935). *Attitudes*. Dins C. Murchison (ed.). *A Handbook of Social Psychology* (pp. 798-844). Worcester, Mass.: Clark University Press.
- Allport, G. W. (1985). The historical background of social psychology. Dins G. Lindzey i E. Aronson (eds.). *The Handbook of Social Psychology* (pp. 1-46). Nova York: Ramdon House.
- Álvarez, A.; Martínez, H. i Urdaneta, L. (2001). Actitudes lingüísticas en Mérida y Maracaibo: otra cara de la identidad. *Boletín Antropológico*, 2001, 52, 145 –

166. Mérida: Universidad de los Andes. [en línia] http://www.linguisticahispanica.org/aam/alvarez_18.htm [Consulta: 20 maig 2002].
- Andrés R. i Álvarez, F. (2001). Una aproximación a las actitudes lingüísticas en Asturias. *Textos De Didáctica de la Lengua y de la Literatura*, 26, 29-43.
- Aparicio, R. (2004). La integración de los hijos de inmigrantes de la llamada “segunda generación” [CD-ROM]. Ponència presentada en el 4t. *Congrés sobre la immigració a Espanya: Ciutadania i Participació*. 10-13 de novembre. Girona: Universitat de Girona.
- Appel, R. i Muysken, P. (1986). *Bilingüismo y contacto de lenguas*. Barcelona: Ariel.
- Areny, M i Van der Shaaf, A. (2000). *Catalan: The Catalan Language in Education in Catalonia, Spain*. Leeuwarden: Mercator Education.
- Arnau, J. (1985). Educación en la segunda lengua y rendimiento escolar: una revisión de la problemática general. Dins M. Siguan (coord.) *Enseñanza en dos lenguas y resultados escolares* (pp. 9-20). Barcelona: Universitat de Barcelona.
- Arnau, J. (1992). Educación bilingüe: modelos y principios psicopedagógicos. Dins J. Arnau; C. Comet; J. M. Serra i I. Vila. *La educación bilingüe* (pp. 11-51). Barcelona: ICE/Horsori.
- Arnau, J. (2004). El aprendizaje de la L1 y la L2: Relaciones e implicaciones para la política y practica educativas. Dins À. Huguet i J. L. Navarro (coords.). *Las lenguas en la escuela* (pp. 35-45). Osca: Gobierno de Aragón.
- Arnau, J. (2005). El modelo catalán de atención educativa a los escolares inmigrantes. *Cultura y Educación*, 17 (3), 265-282.
- Arnau, J. Bel, A.; Serra, J. M. i Vila, I. (1994). A comparative study of the knowledge of Catalan and Spanish among 8th-grade EGB schoolchildren in Catalonia. Dins Ch. Laurén (ed.). *Evaluating European Immersion Programs. From Catalonia to Findland*. Vaasa: Universitat de Vaasa.
- Arribillaga, A. i Molero, B. (2000). Actitudes hacia el euskera en adolescentes de la zona mixta de la Comunidad Foral Navarra (C.F.N.). Dins J. Perera (coord.). *Las lenguas en la educación secundaria* (pp. 149-158). Barcelona: ICE de la Universitat de Barcelona.
- Augoustinos, M. i Walker, I. (1995). *Social Cognition: A Integrated Introduction*. Londres: Sage.
- Baetens Beardsmore, H. (1989). *Principis bàsics del bilingüisme*. Barcelona: La Magrana.
- Baker, C. (1988). *Key Issues in Bilingualism: Basic Principles*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Baker, C. (1992). *Attitudes and Language*. Clevedon: Multilingual Matters.

- Baker, C. (1997). *Fundamentos de educación bilingüe y bilingüismo*. Madrid: Cátedra.
- Baker, C. i Prys, S. (1998). *Encyclopedia of Bilingualism and Bilingual Education*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Balkan, L. (1970). *Les effets du bilinguisme français-anglais sur les aptitudes intellectuelles*. Bruselas: AIMAV.
- Bárbulo, T. (2004, octubre 18). La llegada de tres millones de inmigrantes transforma la sociedad española. *El País*, (Societat), pp. 93-94.
- Bel, A.; Serra, J. M. i Vila, I. (1993). Estudio comparativo del conocimiento de catalán y del castellano al final del ciclo superior de EGB. Dins M. Siguan (coord.). *Enseñanza en dos lenguas* (pp. 97-110). Barcelona: ICE/Horsori.
- Bel, A.; Serra, J. M. i Vila, I. (1994). Estudio comparativo del conocimiento de catalán en sexto, séptimo y octavo de EGB en 1990. Dins M. Siguan (coord.). *Las lenguas en la escuela* (pp. 229-252). Barcelona: ICE/Horsori.
- Bermejo, R. (2004). Reformas y ajustes en las políticas de inmigración tras el Tratado de Amsterdam. ¿Del control a la gestión de la inmigración? [CD-ROM]. Comunicació presentada en el 4t. *Congrés sobre la immigració a Espanya: Ciutadania i Participació*. 10-13 de novembre. Girona: Universitat de Girona.
- Besalú, X. (2002). Éxito y fracaso escolar en alumnos diferentes. El alumnado de origen africano en Girona. *Cuadernos de Pedagogía*, 315, 72-76.
- Bhatnager, J. (1980). Linguistic behavior and adjustment of immigrant children in French and English school in Montreal. *International Journal of applied psychology*, 29, 141-158.
- Bierbach, C. (1988). Les actituds lingüístiques. Dins A. Bastardas i J. Soler (eds.). *Sociolingüística i llengua catalana* (pp. 155-184). Barcelona: Empúries.
- Boixaderas, R.; Canal, I. i Fernández, E. (1991). *Avaluació dels nivells de llengua catalana, castellana i matemàtiques en alumnes que han seguit el programa d'immersió lingüística i en alumnes que no l'han seguit*. Document no publicat. SEDEC.
- Carbonell, F. (2000). L'educació Obligatòria i els infants immigrants extracomunitaris. Dins F. Carbonell (coord.). *Educació i immigració. Els reptes educatius de la diversitat cultural i l'exclusió social* (pp. 85-155). Barcelona: Mediterrània.
- Carrasco, S. (2001). La llengua en les relacions interculturals a l'escola. *Articles de Didàctica de la Llengua i la Literatura*, 23, 29-40.
- Casesnoves, R. (2001). Las actitudes lingüísticas de los jóvenes estudiantes de secundaria en la ciudad de Valencia. Dins A. I. Moreno i V. Colwell (eds.). *Perspectivas recientes sobre el discurso/Recent Perspectives on Discourse* (pp. 184, CD-ROM). Lleó: AESLA i Universitat de Lleó.

- CIS (2005). Centro de Investigaciones Sociológicas [en línia] <http://www.cis.es/home800.aspx> [Consulta: 17 de novembre de 2005]
- Clément, R. i Gardner, R. C. (2001). Second language mastery. Dins W. P. Robinson i H. Giles (Eds.). *The new handbook of language and Social Psychology* (pp. 489-504). New York: John Wiley & Sons.
- Coelho, E. (1998). *Teaching and Learning in Multicultural Schools*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Colectivo Ioé (1999). La immigració estrangera a Espanya, 2000. Dins E. Aja; F. Carbonell; Colectivo Ioé; J. Funes i I. Vila. *La immigració estrangera a Espanya. Els reptes educatius* (pp. 13-67). Barcelona: Fundació "La Caixa". Col·lecció Estudis Socials, 1.
- Collier, V. P. (1987). Age and rate of acquisition of second language for academic purposes. *Tesol Quaterly*, 21, 617-641.
- Coordinación General de Asuntos Internacionales y Relaciones Parlamentarias (2005). *Informe sobre las migraciones en el mundo en 2005. Organización Internacional para las Migraciones (OIM). Resumen*. [en línia] http://www.senado.gob.mx/internacionales/assets/docs/relaciones_parlamentarias/america/foros/parla_latino/derechos1_6.pdf [Consulta: 5 de novembre de 2005]
- Costas, X. H. i Paredes, R. (2001). *Galician: The Galician Language in Education in Spain*. Leeuwarden: Mercator-Education.
- Cot, C. (2002). *Famílies marroquines i educació dels seus fills al Baix Empordà*. Girona: Ajuntament de La Bisbal d'Empordà.
- Cummins, J. (1976). The influence of bilingualism on cognitive growth: A synthesis of research findings and explanatory hypotheses. *Working Papers on Bilingualism*, 9, 1-43.
- Cummins, J. (1979). Linguistic interdependence and the educational development of bilingual children. *Review of Educational Research*, 49, 222-251.
- Cummins, J. (1980). The Cross Lingual Dimensions of Language Proficiency Implications for Bilingual Education and the Optimal Age Issue. *Tesol Quaterly*, 14 (2), 175-187.
- Cummins, J. (1981). The Role of Primary Language Development in Promoting Educational Success for Language Minority Students. Dins California State Department of Education. *Schooling and Language Minority Students: A Theoretical Framework* (pp. 3-50). Los Angeles: Evaluation, Dissemination and Assessment Center, California State University.
- Cummins, J. (1983). Interdependencia lingüística y desarrollo educativo de los niños bilingües. *Infancia y Aprendizaje*, 21, 37-62.
- Cummins, J. (1994). Knowledge, power and identity in teaching English as a second language. Dins F. Genesee (ed.). *Educating Second Language*

- Children: The whole child, the whole curriculum, the whole community* (pp. 33-58). Cambridge: Cambridge University Press.
- Cummins, J. (2001). ¿Qué sabemos de la educación bilingüe? Perspectivas psicolingüísticas y sociológicas. *Revista de Educación*, 326, 37-61.
- Cummins, J. (2002). *Lenguaje, poder y pedagogía*. Madrid: MEC-D-Morata.
- Cummins, J. (2004). La hipótesis de la interdependencia 25 años después: La investigación actual y sus implicaciones para la educación bilingüe. Conferencia pronunciada dins *Cursos de Verano "Multilingüismo y multiculturalismo en la escuela"*. San Sebastián, julio.
- Cummins, J. i Mulcahy, R. (1978). Orientation to language in Ukrainian-English bilingual children. *Child development*, 49, 1239-1242.
- Cummins, J. i Swain, M. (1986). *Bilingualism in Education*. Nova York: Longman.
- Daller, H. (2001). El desarrollo del bilingüismo: aspectos educacionales. *Revista de Educación*, 326, 25-35.
- Díaz-Aguado, M. J. (2003). *Educación intercultural y aprendizaje cooperativo*. Madrid: Pirámide.
- Díaz-Aguado, M. J.; Baraja, A. i Royo, P. (1996). Estudio sobre la integración escolar de los alumnos extranjeros y el aprendizaje del castellano como segunda lengua. Dins M. J. Díaz-Aguado. *Escuela y tolerancia* (pp. 101-154). Madrid: Pirámide.
- Díez, E. J. i Fontal, O. (2004). La prensa y la proyección social del racismo [CD-ROM]. Comunicació presentada en el 4t. *Congrés sobre la immigració a Espanya: Ciutadania i Participació*. 10-13 de novembre. Girona: Universitat de Girona.
- Etxebarría, F. (2004). 40 años de educación bilingüe en el país del euskara. *Revista de Educación*, 334, 281-313.
- Europa (2005). *Tratado de Maastricht sobre la Unión Europea*. [en línia] http://www.europa.eu.int/scadplus/treaties/maastricht_es.htm [Consulta: 3 de novembre de 2005]
- Farrés, J. (2002). Didàctica de la llengua. Dins J. C. Moreno; E. Serrat; J. M. Serra i J. Farrés. *Diversitat lingüística i aprenentatge de llengües* (pp. 99-123). Barcelona: Generalitat de Catalunya – Departament de Benestar Social.
- Fernández Enguita, M. (2001). La educación intercultural en la sociedad multicultural. *Organización y Gestión Educativa*, 6, 3-7.
- Fernández Paz, A. (2001). Las actitudes lingüísticas en situaciones de contacto de lenguas: el caso de Galicia. *Textos De Didáctica de la Lengua y de la Literatura*, 26, 17-27.
- Fishbein, M. i Ajzen, I. (1975). *Belief, Attitude, Intention and Behaviour*. Reading, Mass.: Addison-Wesley.
- Fishman, J. A. (1976). *Bilingual education*. Rowley, Mass.: Newbury House.

- Fishman, J. A. (1988). *Sociología del Lenguaje*. Madrid: Cátedra.
- Fishman, J. A. (2001). El nou ordre lingüístic. [en línia] http://www.uoc.edu/humfil/articulos/cat/fishman/fishman_imp.html [Consulta: 9 abril 2002].
- Fullana, J.; Besalú, X. i Vilà, M. (2003). *Alumnes d'origen africà a l'escola*. Girona: Edicions CCG.
- Gabinet d'Estudis del SEDEC (1983). *Quatre anys de català a l'escola*. Barcelona: Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.
- Gándara, P. (1999). *Review of research on instruction of limited English proficiency students: A report to the California Legislature*. University of California, Linguistic Minority Research Institute.
- García Ferrando, M. (1998). *Socioestadística. Introducción a la estadística en sociología*. Madrid: Alianza.
- Gardner, R. C. (1973). Attitudes and motivation: Their role in Second Language Acquisition. Dins J. Oller i J. Ridhards (eds.). *Focus on the Learner* (pp. 235-246). Rowley, Mass. Newbury House.
- Gardner, R. C. (1985). *Social Psychology and second language learning: The role of attitudes and motivation*. Londres: Edward Arnold.
- Gardner, R. C. i Clément, R. (1990). Social psychological perspectives on second language acquisition. Dins H. Giles i W. P. Robinson (eds.). *Handbook of language and Social Psychology*. (pp. 495-517). New York: John Wiley & Sons.
- Generalitat de Catalunya (1999a). Direcció General d'Ordenació Educativa [en línia] <http://www.gencat.net/educacio/pdf/memo99/dgoe.pdf> [Consulta: 10 de novembre de 2005].
- Generalitat de Catalunya (1999b). *Incorporació Tardana d'alumnes. Programa 1999-2000*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Generalitat de Catalunya (2000). Document 1/2000. L'atenció a la diversitat. L'escola intercultural. Aportació del Consell Escolar de Catalunya a les XI Jornades de Consells Escolars de Comunitats Autònomes i de l'Estat. Pamplona, maig. [en línia] <http://www6.gencat.net/cec/01-2000.htm> [Consulta: 10 de novembre de 2005].
- Generalitat de Catalunya (2001a). *Pla Interdepartamental d'Immigració 2001-2004*. [en línia] <http://www.gencat.net/presidencia/immigracio/plaimmig/estrangers2001.htm> [Consulta: 29 juny 2004]
- Generalitat de Catalunya (2001b). Departament d'Educació. Normativa d'Educació. Full de Disposicions i Actes Administratius del Departament d'Educació núm. 874, any XIX, juliol [en línia] <http://www.gencat.net/educacio/dogc/20010702/tae01.htm> [Consulta: 10 de novembre de 2005]

- Generalitat de Catalunya (2003a). *Cens lingüístic 2001. Principals resultats*. Dossier de Premsa. [en línia] <http://www6.gencat.net/llengcat/socio/docs/cesnling2001.pdf> [Consulta: 15 d'abril de 2005].
- Generalitat de Catalunya (2003b). *Estadística d'usos lingüístics a Catalunya, 2003*. [en línia] <http://www6.gencat.net/llengcat/socio/docs/usos2003.pdf> [Consulta: 10 de març de 2005].
- Generalitat de Catalunya (2003c). *Pla d'Actuació per a l'Alumnat de Nacionalitat Estrangera, 2003-2006*. [en línia] <http://www.gencat.net/educacio/depart/pdf/plactuacio/plactuacio.pdf> [Consulta: 10 de novembre de 2005]
- Generalitat de Catalunya (2004a). Departament d'Ensenyament. Estadística de l'ensenyament. Curs 2003/2004 (Dades provisionals). [en línia] <http://www.gencat.net/ense/depart/cestad.htm> [Consulta: 24 de setembre de 2004]
- Generalitat de Catalunya (2004b). *Pla per a la Llengua i la Cohesió Social*. [en línia] http://www10.gencat.net/gencat/binaris/pla_llengua_tem32-14993.pdf [Consulta: 29 de juny de 2004]
- Generalitat de Catalunya (2004c). Departament d'Educació. Acollida. Normativa. [en línia] <http://www.xtec.es/acollida> [Consulta: 20 de febrer de 2005].
- Generalitat de Catalunya (2004d). Departament d'Educació. *Estudi PISA 2003. Avançament de resultats*. Quaderns d'Avaluació. 1. Desembre 2004 [en línia] <http://www.biada.org/pdf/educacio/PISA2003.pdf> [Consulta: 15 de febrer de 2005]
- Generalitat de Catalunya (2004e). Departament d'Educació. Premsa. Marta Cid destaca del Projecte PISA que el sistema educatiu de Catalunya és un dels més equitatius i dels que menys diferència genera entre el seu alumnat. [en línia] <http://www10.gencat.net> [Consulta: 10 de març de 2005]
- Generalitat de Catalunya (2004f). Departament d'Educació. Servei d'Estadística i Documentació. Estadística de l'ensenyament. Curs 2003-2004. [en línia] <http://www.gencat.net/ense/depart/cestad.htm> [Consulta: 20 de gener de 2005]
- Generalitat de Catalunya (2005a). *Pla de Ciutadania i immigració 2005-2008*. [en línia] <http://www.gencat.net/benestar/immi/pdf/pla.pdf> [Consulta: 10 de març de 2005]
- Generalitat de Catalunya (2005b). Departament d'Educació. Publicacions. Comunicat. El curs escolar començarà amb 1,1 milions d'alumnes i 2.000 docents més. Eixos prioritaris del nou 2005-06. [en línia] <http://www.gencat.net/educacio/depart/publica2.html> [Consulta: 8 de setembre de 2005]
- Generalitat de Catalunya (2005c). Departament d'Ensenyament. Estadística de l'ensenyament. Curs 2004/2005 (Dades provisionals). Document no publicat.

- Generalitat de Catalunya (2005d). El català, llengua d'Europa. Publicacions. [en línia] <http://www6.gencat.net/llengcat/publicacions/línia.htm> [Consulta: 10 de març de 2005]
- Generalitat de Catalunya (2005e). Departament de Benestar i Família. Normativa. [en línia] <http://www.gencat.net/benestar/societat/convivencia/immigracio/norma/index.htm>. [Consulta: 2 de novembre de 2005]
- Generalitat de Catalunya (2005f). Conferència Nacional d'Ed. 00-02. [en línia] <http://www.gencat.net/cne/debat.pdf> [Consulta: 2 de novembre de 2005]
- Generalitat de Catalunya (2005g). Departament d'Educació. Premsa. Marta Cid fa balanç del primer trimestre d'implantació de les aules d'acollida. [en línia] <http://www10.gencat.net> [Consulta: 10 de març de 2005]
- Generalitat de Catalunya (2005h). Departament d'Educació. Premsa. Els Plans Educatius d'Entorn s'inicien a vint-i-cinc poblacions catalanes. [en línia] <http://www10.gencat.net> [Consulta: 10 de març de 2005]
- Genesee, F.; Lambert, W. E. i Holobow, N. (1986). La adquisición de una segunda lengua mediante inmersión: el enfoque canadiense. *Infancia y aprendizaje*, 33, 27-36.
- Giddens, A. (1995). *Modernidad e Identidad del Yo*. Barcelona: Ediciones Península.
- Gifreu, J.; Ruiz, X.; Corbella, J. M.; Gómez, L. i Pérez, O. (2004). La construcció de la imatge pública de la immigració a través de la TV [CD-ROM]. Ponència presentada en el 4t. *Congrés sobre la immigració a Espanya: Ciutadania i Participació*. 10-13 de novembre. Girona: Universitat de Girona.
- Gimeno, L. (2001). *Opiniones y Actitudes. Actitudes hacia la inmigración*. Madrid: CIS.
- Gomà, N. i Sánchez, I. (2005). *L'alumnat nouvingut i el català: Una perspectiva transversal. L'adquisició de la llengua en l'alumnat de Primària i Secundària*. [en línia] http://www.plataforma_llengua.org/documents/Estudi_Alumnat_nouvingut_i_e_l_catala.pdf [Consulta: 14 d'octubre de 2005]
- González Riaño, X. A. (2000). *El Proyeutu Lingüísticu de Centru*. Oviedo: Academia de la Lingua Asturiana.
- González Riaño, X. A. (2004). El Proyecto Lingüístico de Centro: Un instrumento de planificación del plurilingüismo educativo. Dins À. Huguet i J. L. Navarro (coords.). *Las lenguas en la escuela* (pp. 81-90). Osca: Gobierno de Aragón.
- González Riaño, X. A. (2005). Uso e importancia educativa de las lenguas en Asturias. Evaluación de las opiniones de los estudiantes de Magisterio de la Universidad de Oviedo. *Cultura y Educación*, 17, (3), 283-298.
- González Riaño, X. A. i Huguet, À. (2001). Actitúes sociolingüístiques del alumnáu de secundaria n'Asturies. *Lletres Asturianas*, 78, 6-17.

- González Riaño, X. A. i Huguet, À. (2002). Estudio comparado de las actitudes lingüísticas de los escolares en contextos de minorización lingüística. *Estudios de Sociolingüística*, 3 (1), 249-276.
- Grup de Recerca en Educació Especial (GREE) (1999). *Estudi sobre l'èxit i el fracàs escolar dels alumnes fills d'immigrants estrangers africans escolaritzats a les comarques de Girona*. Girona: Departament de Pedagogia de la Universitat de Girona. Document no publicat.
- Hammers, J. F. i Blanc, M. H. A. (1983). *Bilingualité et bilingualisme*. Brussel-les: Pierre Mardage Editeur.
- Huguet, À. (1995). Handicap socio-cultural y competencia lingüística en bilingües. *Revista de Logopedia, Foniatria y Audiología*, XV, 2, 67-75.
- Huguet, À. (2001a). *La evaluación de la educación bilingüe en el Estado español*. Saragossa: DGA-IEA.
- Huguet, À. (2001b). ¿Qué entendemos por educación bilingüe?. *Horba. Revista de Educación*, 1, 13-15.
- Huguet, À. (2001c). Lenguas en contacto y educación: Influencia del prestigio de las lenguas en las actitudes lingüísticas de los escolares. *Revista de Educación*, 326, 355-371.
- Huguet, À. (2004). La educación bilingüe en el Estado español: situación actual y perspectivas. *Cultura y Educación*, 16 (4), 399-418.
- Huguet, À. (2005). Génesis y desarrollo de las actitudes lingüísticas en contextos bilingües. Análisis de algunas variables del ámbito escolar y sociofamiliar. *Revista de Psicología Social*, 20 (2), 175-191.
- Huguet, À. i Biscarri, J. (1995). Actitudes lingüísticas de los escolares en el “Baix Cinca”: Incidencia de algunos factores. *Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 23, Mayo/Agosto, 163-175.
- Huguet, À. i González Riaño, X. A. (2002). Conocimiento lingüístico y rendimiento escolar. Implicaciones educativas en un contexto bilingüe. *Infancia y Aprendizaje*, 25 (1), 53-68.
- Huguet, À. i González Riaño, X. A. (2004). *Actitudes lingüísticas, lengua familiar y enseñanza de la lengua minoritaria*. Barcelona: Horsori.
- Huguet, À. i Llurda, E. (2001). Language attitudes of school children in two Catalan/Spanish bilingual communities. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 4 (4), 267-282.
- Huguet, À. i Madariaga, J. M. (2005). *Fundamentos de educación bilingüe*. Bilbao: Universidad del País Vasco.
- Huguet, À. i Suïls, J. (1998). *Contacte entre llengües i actituds lingüístiques. El cas de la frontera catalano-aragonesa*. Barcelona: Horsori.
- Huguet, À. i Vila, I. (1996). El conocimiento de catalán y castellano de los escolares de 6º de EGB de la Franja Oriental de Aragón. Dins M. Siguan

- (coord.). *La enseñanza precoz de una segunda lengua en la escuela* (pp. 149-165). Barcelona: Horsori.
- Huguet, À.; Biscarri, J. i Sanuy, J. (2000). Coexistencia entre lenguas y actitudes lingüísticas de los escolares: contraste entre Cataluña y el Aragón catalanoparlante. Dins M. Siguan (coord.). *La educación bilingüe: veinte años del Seminario sobre Lenguas y Educación* (pp. 149-161). Barcelona: Horsori.
- Huguet, À.; Vila, I. i Llurda, E. (2000). Minority language education in unbalanced bilingual situations: a case for the Linguistic Interdependence Hypothesis. *Journal of Psycholinguistic Research*, 29 (3), 313-333.
- INE (2005). Avance del Padrón Municipal a 1 de enero de 2005. Datos provisionales. Notas de prensa. [en línia] <http://www.ine.es/prensa/np370.pdf> [Consulta: 5 de novembre de 2005]
- Infoeuropa (2004). *La política d'immigració a la UE*. [en línia] http://www.infoeuropa.org/catala/Abc/pol_immigr.htm [Consulta: 2 de novembre de 2005]
- Informe sobre Política Lingüística 2002. (2002) [en línia] <http://cultura.gencat.net/llengcat/informe/cat2002.htm> [Consulta: 29 juny 2004].
- Institut d'Estadística de Catalunya (2003). *Estadística d'usos lingüístics a Catalunya, 2003*. [en línia] <http://www.idescat.es/cat/idescat/publicacions/cataleg/pdfdocs/EULC2003.pdf> [Consulta: 08 de març de 2005].
- Instituto Nacional de Calidad y Evaluación (1998). *Elementos para un diagnóstico del Sistema Educativo español. Informe global*. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia.
- Instituto Nacional de Evaluación y Calidad del Sistema Educativo (2004). *Evaluación PISA 2003. Resumen de los primeros resultados en España*. Madrid: MEC.
- Jiménez, B. i Comes, G. (1994). Actitudes de los castellano hablantes ante la enseñanza de i en catalán. Análisis global. Dins M. Siguan (ed.). *Las lenguas en la escuela* (pp. 209-219). Barcelona: ICE/Horsori.
- Lambert, W. E. (1967). A social psychology of bilingualism. *Journal of Social Issues*, 23, 91-109.
- Lambert, W. E. (1969). Psychological Aspects of Motivation in Language Learning. *Bulletin of the Illinois Foreign Language Teachers Association* – May, 5-11.
- Lambert, W. E. (1974). Culture and language as factors in learning and education. Dins F. Aboud i R. D. Meade (eds.). *Cultural factors in learning* (pp. 91-122). Bellinghan: Western Washington State College.

- Lambert, W. E. (1981). Un experimento canadiense sobre desarrollo de competencia bilingüe. Programa de cambio de lengua hogar/escuela. *Revista de Educación*, 268, 167-177.
- Lambert, W. E. i Tucker, G. R. (1972). *The bilingual education of children: The Saint Lambert experiment*. Rowley, Mass.: Newbury House.
- Lasagabaster, D. (2003). *Trilingüismo en la enseñanza. Actitudes hacia la lengua minoritaria, la mayoritaria y la extranjera*. Lleida: Milenio.
- Lasagabaster, D. (2005). La presencia de tres lenguas en el currículo: Multilingüismo en los contextos canadiense y español. *Revista de Educación*, 327, 405-426.
- Laurén, Ch. (ed.). (1994). *Evaluating European Immersion Programs. From Catalonia to Finland*. Vaasa: Universidad de Vaasa.
- Loredo, X.; Pereiro, A.; Casares, J.; Suárez, I.; Fernández, A.; Real, E.; González, M.; Rodríguez, M.; Dosil, A. i Pérez, J. (2002). Medición indirecta das actitudes lingüísticas dos mozos galegos coa técnica *matched-guise* [CD-ROM]. Ponència presentada en el Second International Symposium on Bilingualism. 23-26 d'octubre. Vigo: Universidade de Vigo.
- Mackey, W. F. (1970). A typology of bilingual education. *Foreign Language Annals*, 3-4, 596-608.
- Mackey, W. F. (1976). *Bilinguisme et contact des langues*. París: Kilincksieck.
- Madariaga, J. M. (1994). Actitud y rendimiento en euskera. Una experiencia vasca basada en la aportación canadiense. *Comunicación, Lenguaje y Educación*, 24, 119-127.
- Madariaga, J. M. (2000). El sistema colectivo de significados del euskera en la Educación Secundaria. Dins J. Perera (coord.). *Las lenguas en la educación secundaria* (pp. 267-276). Barcelona: ICE de la Universitat de Barcelona.
- Madariaga, J. M. (2003). El contexto social y la dimensión actitudinal en la educación multilingüe. Dins X. A. González Riaño (coord.). *IX Alcuentru Llingua Minoritaria y Educación. Nueves llendes na enseñanza d'una llingua minoritaria* (pp. 95-136). Oviedo: Academia de la Llingua Asturiana.
- Madariaga, J. M.; Molero, B. i Huguet, À. (2002). Influencia familiar en la construcción social de la lengua. *Psicología Iberoamericana*, 10 (2), 12-19.
- Marbà, T. (2000). Enseñar lengua a niños inmigrantes. *Textos de Didáctica de la Lengua y la Literatura*, 23, 59-67.
- Mar-Molinero (2001). Identidad nacional y educación bilingüe en el mundo hispano-hablante. *Revista de Educación*, 326, 79-97.
- Martínez de Luna, I. (1995). Una ventana al futuro: situación sociolingüística de los adolescentes de la Comunidad Autónoma Vasca. Dins Gobierno Vasco (ed.). *Euskara, atzo eta gaur* [CD-ROM]. Eskoriatza, Gipuzkoa: Irakasle Eskola eta Eusko Jaurlaritza.

- Maruny, Ll. i Molina, M. (2000). *Adquisició del català i competència comunicativa en alumnes d'origen marroquí a l'ensenyament obligatori*. Memòria d'investigació no publicada. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.
- Maruny, Ll. i Molina, M. (2001). Identidad sociocultural y aprendizaje lingüístico. El caso de la inmigración. *Textos de Didáctica de la Lengua y la Literatura*, 26, 55-64.
- Mata, A. (2004). Jóvenes inmigrantes, imágenes e imaginarios en los procesos de escolarización y construcción identitaria [CD-ROM]. Ponència presentada en el 4t. *Congrés sobre la immigració a Espanya: Ciutadania i Participació*. 10-13 de novembre. Girona: Universitat de Girona.
- McGuire, W. J. (1999). *Constructing Social Psychology. Creative and Critical Processes*. Cambridge: University Press.
- MEC (2003). Consejo Escolar del Estado – *Informes sobre el Estado y situación del Sistema Educativo. Curso 2001-2002*. Madrid: Secretaría General Técnica del MEC [en línia]khttp://www.mec.es/cescs/informe-2001-2002/indice.htm [Consulta: 9 de setembre de 2005]
- MEC (2004). Consejo Escolar del Estado – *Informes sobre el Estado y situación del Sistema Educativo. Curso 2002-2003*. Madrid: Secretaría General Técnica del MEC [en línia]khttp://www.mec.es/cescs/informe-2002-2003/indice.htm [Consulta: 9 de setembre de 2005]
- MEC (2005). *Datos y cifras. Curso 2005/2006*. Madrid: Secretaría General Técnica del MEC [en línia]khttp://www.mec.es [Consulta: 30 de setembre de 2005]
- Mesa, M. C. i Sánchez, S. (1996). *Educación y situaciones bilingües en contextos multiculturales. Estudio de un caso: Melilla*. Madrid: CIDE.
- Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales (2004). *Extranjeros con tarjeta o permiso de residencia en vigor a 30 de junio de 2004*. Madrid: Secretaría de Estado de Inmigración y Emigración. [en línia]khttp://www.mec.es [Consulta: 1 de setembre de 2004]
- Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales (2005). *Extranjeros con tarjeta o permiso de residencia en vigor a 31 de marzo de 2005*. Madrid: Secretaría de Estado de Inmigración y Emigración. [en línia]khttp://www.mec.es [Consulta: 30 de setembre de 2005]
- Ministerio del Interior (2005). Normativa básica reguladora. [en línia]khttp://www.mir.es/extranje/index.html [Consulta: 10 d'octubre de 2005]
- Molina, F. i Mayoral, D. (2000). *Desigualtats lingüístiques i socials en contextos educatius*. Memòria d'investigació. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.
- Montes, R. (2002). La inclusión de las minorías étnicas en la Región de Murcia. Situación y resultados dos años después. Dins *II Jornadas Interculturalidad en la Región de Murcia* (pp. 15-27). Múrcia: Consejo escolar de la Región de Murcia.

- Morales Vallejo, P. (2000). *Medición de actitudes en psicología y educación*. Madrid: Universidad Pontificia Comillas.
- Morales, M. (1999). El multilingüismo como recurso didáctico en la ESO. Dins Checa, F. i Soriano, E. *Inmigrantes entre nosotros* (pp. 275-290). Barcelona: Icaria-Anteazyt.
- Moreno Cabrera, J. C. (2002). La diversitat lingüística mundial a l'era de la globalització. Dins J. C. Moreno; E. Serrat; J. M. Serra i J. Farrés. *Diversitat lingüística i aprenentatge de llengües* (pp. 1-53). Barcelona: Generalitat de Catalunya – Departament de Benestar Social.
- Moreno, F. (1998). *Principios de sociolingüística y sociología del lenguaje*. Barcelona: Ariel.
- Navarro, J. L. i Huguet, À. (2005). *El conocimiento de la Lengua Castellana en alumnado inmigrante escolarizado en 1.º de ESO. Un estudio empírico*. Madrid: CIDE.
- Nicasio, J.; Canton, I. i Palomo, M. P. (1998). *Actitudes de profesores y maestros hacia la integración escolar de inmigrantes extranjeros*. Lleó: Universidad de León.
- Nogueira, Ch. (2005, setembre 8). España alcanza los 4 millones de extranjeros, el 9% de la población. *El País*, (Societat), p.91.
- Observatorio Permanente de la Inmigración (2005). [en línia] http://www.extranjeros.mtas.es/es/general/ObservatorioPermanente_index.html - Publicaciones, Informes y Propuestas: Información Estadística [Consulta: 29 de setembre de 2005]
- Ocaña, J. C. (2005). Historia de la Unión Europea. Cursos por Internet. [en línia] <http://www.mailxmail.com/curso/excelencia/ue/capitulo1.htm> [Consulta: 8 de novembre de 2005]
- OCDE (2002). *Conocimientos y destrezas para la vida. Primeros resultados del Proyecto PISA 2000*. Madrid: INCE-MECD. [en línia] <http://www.ince.mec.es/pub/pubintn.htm> [Consulta: 24 de juliol de 2002]
- OCDE (2003). *Conocimientos y destrezas en Matemáticas, Lectura, Ciencias y Solución de problemas i Resumen de los primeros resultados en España – Evaluación PISA 2003*. Madrid: INCE-MECD. [en línia] <http://www.ince.mec.es/pub/pubintn.htm> [Consulta: 15 de febrer de 2005]
- OCDE (2005). Organización para la Cooperación y Desarrollo Económicos [en línia] <http://www.rtn.net.mx/ocde/ocde.html> [Consulta: 15 de febrer de 2005]
- Oficina Internacional de Educación. (1932). *El bilingüismo y la Educación*. Madrid: Espasa-Calpe.
- OIM (2005a). *World Migration 2005*. [en línia] <http://www.oim.int/iomwebsite/Publication/ServletSearchPublication?event=detail&id=4171> [Consulta: 5 de novembre de 2005]

- OIM (2005b). *Sinopsis de la Organización Internacional para las Migraciones*. [en línia] <http://www.oim.int> [Consulta: 5 de novembre de 2005]
- OIM (2005c). El informe sobre las Migraciones en el Mundo en 2005 de la OIM destaca que cuando se trata de migraciones es más mito que la realidad. Comunicado de prensa, núm. 882: Ginebra. [en línia] http://www.oim.int/news/pr882_sp.shtml [Consulta: 5 de novembre de 2005]
- OIM (2005d). Informe sobre las Migraciones en el Mundo 2005 [en línia] http://www.oim.int/news/prwmr2005_presskit_sp.shtml [Consulta: 5 de novembre de 2005]
- OIT (2004). La economía mundial incluye en su población activa a 86 millones de migrantes. Noticias de la OIT. [en línia] http://www.oit.org.pe/portal/noticias_imprimir.php?docCodigo=103 [Consulta: 5 de novembre de 2005]
- ONU (1994). *Conferencia Internacional sobre la Población y el desarrollo (CIPD). Resumen sobre el programa de acción. DPI/1618/POP-95-93126-March 1995-10M* [en línia] <http://www.un.org/spanish/conferences/accion2.htm> [Consulta: 2 de novembre de 2005]
- ONU (2003). *Panorama general*. For STPU (1 d'abril de 2003) [en línia] <http://www.un.org/esa/population/ittmig2002/ittmigrep2002spanish.doc>. [Consulta: 05 de novembre de 2005]
- ONU (2004a). Estudio Económico y Social Mundial 2004: Migración Internacional. Mayor impacto de las migraciones en los países desarrollados. Boletín ONU, no. 04/099 [en línia] <http://www.cinu.org.mx/prensa/comunicados/2004> [Consulta: 05 de novembre de 2005]
- ONU (2004b). Estudio Económico y Social Mundial 2004: Migración Internacional. Las políticas no son acordes con el crecimiento de la migración internacional. Boletín ONU, no. 04/098 [en línia] <http://www.cinu.org.mx/prensa/comunicados/2004> [Consulta: 05 de novembre de 2005]
- Oroz, N. (1999). Euskararekiko jarrerak Nafarroan. *Bat Soziolinguistika Aldizkaria*, 32, 35-45.
- Orti, C. (1988). Experiencia lingüística y desarrollo cognitivo: las ventajas del bilingüismo. *Estudios de Psicología*, 33-34, 229-236.
- Para extranjeros (2005). Legislación. [en línia] <http://www.paraextrangeros.com/productos/legislacion.php> [Consulta: 2 de novembre de 2005]
- Peal, E. i Lambert, W. E. (1962). The relation of bilingualism to intelligence. *Psychological Monographs*, 76 (27), 1-23.
- Pérez, V.; Álvarez, B. i González, C. (2001). *Espanya davant la immigració*. Barcelona: Fundació La Caixa.

- Pifarré, M.; Sanuy, J.; Huguet, À. i Vendrell, C. (2003). Rendimiento matemático en contextos bilingües: análisis de la incidencia de algunas variables del contexto socio-educativo. *Revista de Investigación Educativa*, 21 (1), 183-189.
- Pla, M.; Pla, E. i Rajadell, N. (1995). Actitudes de los escolares hacia la enseñanza de la lengua catalana en la escuela. Dins M. Siguan (coord.). *La enseñanza de la lengua por tareas* (pp. 191-208). ICE/Horsori.
- Planas, N. (2003). Inmigración en Aragón. Conferència dins *Seminario de Atención a la Diversidad*. Fraga, maig.
- Pueyo, M. i Turull, A. (2003). *Diversitat i política lingüística en un món global*. Barcelona: UOC.
- Ramírez, J. D. (1992). Executive Summary. *Bilingual Research Journal*, 16, 1-62.
- Rei-Doval, G.; Domínguez, L.; Fernández Ferreiro, M.; Fernández Ramallo, F.; Recalde, M.; Fernández Rodríguez, M. A. i Rodríguez Neira, M. A. (1996). *Actitudes lingüísticas en Galicia: Compendio do III volume do Mapa Sociolingüístico de Galicia*. A Coruña: Real Academia Galega, Seminario de Sociolingüística.
- Reigada, A. i Moreno, F. J. (2004). Los medios de comunicación de masas han jugado un papel fundamental en el proceso de visibilidad social de la inmigración extracomunitaria [CD-ROM]. Ponència presentada en el 4t. *Congrés sobre la immigració a Espanya: Ciutadania i Participació*. 10-13 de novembre. Girona: Universitat de Girona.
- Ribes, D. (1993). *Immersion al Català*. Tesi Doctoral no publicada. Departament de Psicologia Bàsica. Universitat de Barcelona.
- Richards, J. C., Platt, J. i Platt, H. (1997). *Diccionario de lingüística aplicada y enseñanza de lenguas*. Barcelona: Ariel.
- Rojo, V.; Huguet, À. i Janés, J. (2005). Una aproximación a las actitudes lingüísticas del alumnado autóctono e inmigrante en Euskadi y Cataluña. *Revista de Psicodidáctica*, 10 (1), 75-83.
- Romaine, S. (2001). Consecuencias de la investigación sobre las primeras etapas del desarrollo del bilingüismo en la política sobre educación bilingüe. *Revista de Educación*, 326, 13-24.
- Romera, M. (2000). El español en Estados Unidos: la lengua de la inmigración. La controversia acerca de la educación bilingüe. *Textos De Didáctica de la Lengua y de la Literatura*, 23, 45-57.
- Ruiz, U. i Miret, I. (2000). Hacia una cultura multilingüe de la educación. *Textos De Didáctica de la Lengua y de la Literatura*, 23, 5-12.
- Saer, D. J. (1923). The effects of bilingualism on intelligence. *British Journal of Psychology*, 14, 25-38.
- Sánchez, M. P. i Rodríguez de Tembleque, R. (1986). La educación bilingüe y el aprendizaje de una segunda lengua: sus características y principios fundamentales. *Infancia y Aprendizaje*, 33, 3-26.

- Sánchez, M. P. i Rodríguez de Tembleque, R. (1997). *El bilingüismo. Bases para la intervención psicológica*. Madrid: Síntesis.
- Sánchez, M. P. i Sánchez, S. (1992). *Psicología diferencial del aprendizaje de una segunda lengua*. València: Promolibro.
- Santipolo, M. (2002). L'inglese e le sua varietà internazionali. Dins Atti del Convegno Regionale. *L'apprendimento delle lingue per la mobilità in Europa* (pp. 22-35). Pesaro, 14 Settembre.
- Sarabia, B. (1992). El aprendizaje y la enseñanza de las actitudes. Dins C. Coll; J. I. Pozo; B. Sarabia i E. Valls. *Los contenidos en la Reforma* (pp. 133-198). Madrid: Santillana.
- Sarto, M. P. (1997). *El bilingüismo*. Salamanca: Amarú.
- Serra, J. M. (1989). Resultados académicos y desarrollo cognitivo en un programa de inmersión dirigido a escolares de nivel socio-cultural bajo. *Infancia y Aprendizaje*, 47, 55-65.
- Serra, J. M. (1997). *Immersion lingüística, rendiment acadèmic i classe social*. Barcelona: Horsori.
- Serra, J. M. (2002). Escola, llengua i immigració a Catalunya. Dins J. C. Moreno; E. Serrat; J. M. Serra i J. Farrés. *Diversitat lingüística i aprenentatge de llengües* (pp. 79-97). Barcelona: Generalitat de Catalunya – Departament de Benestar Social.
- Serra, J. M. (2004). Lenguas e inmigración. Dins À. Huguet i J. L. Navarro (coords.). *Las lenguas en la escuela* (pp. 27-33). Osca: Gobierno de Aragón.
- Serra, J. M. i Vila, I. (1996). Coneixement lingüístic i matemàtic d'escolars de nivell sociocultural baix en programes d'immersió. *Articles de Didàctica de la Llengua i la Literatura*, 8, 15-23.
- Serrat, E. (2002). L'adquisició de segones llengües. Dins J. C. Moreno; E. Serrat; J. M. Serra i J. Farrés. *Diversitat lingüística i aprenentatge de llengües* (pp. 55-77). Barcelona: Generalitat de Catalunya – Departament de Benestar Social.
- Sharp, D.; Thomas, B.; Price, E.; Francis, G. i Davis, I. (1973). *Attitudes to Welsh and English in the schools of Wales*. Basingstoke/Cardiff: McMillan, University of Wales Press.
- Shuy, R. W. (1983). On Discovering Language Attitudes. Dins E. Dudley i P. Heller. *American Attitudes toward Foreign Languages and Foreign Cultures* (pp. 71-93). Bonn: Bouvier.
- Sierra, J. i Olaziregi, I. (1990). *La Enseñanza del Euskera: Influencia de los Factores*. Vitoria-Gasteiz: Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco.
- Siguan, M. (1991). Aprendizaje de lenguas extranjeras. Dins M. Siguan (coord.). *La enseñanza de la lengua. XIV Seminario sobre Educación y Lenguas* (pp. 117-131). Barcelona: ICE/Horsori.

- Siguan, M. (1992). *España plurilingüe*. Madrid: Alianza Editorial.
- Siguan, M. (1998). *La escuela y los inmigrantes*. Barcelona: Paidós.
- Siguan, M. (2002). Llengües i cultures en un món globalitzat. Conferència pronunciada el dia de Sant Jordi. 23 d'abril. Lleida: Universitat de Lleida - Facultat de Ciències de l'Educació.
- Siguan, M. (2004). El futuro de las lenguas en un mundo globalizado. Dins À. Huguet i J. L. Navarro (coords.). *Las lenguas en la escuela* (pp. 15-25). Osca: Gobierno de Aragón.
- Siguan, M. i Mackey, W. F. (1986). *Educación y bilingüismo*. Madrid: Santillana.
- Skutnabb-Kangas, T. (1988). Multilingualism and the education of minority children. Dins T. Skutnabb-Kangas i J. Cummins (eds.). *Minority Education: From Shame to Struggle* (pp. 9-44). Clevedon: Multilingual Matters.
- Skutnabb-Kangas, T. i Toukoma, P. (1976). *Teaching migrants children's mother tongue and learning the language of the host country in the context of the socio-cultural situation of the migrant family*. Helsinki: The Finnish National Commission for UNESCO.
- Soto Aranda, B. (2002). La enseñanza de español L2 como factor de análisis de la adquisición del español en población inmigrante en España: marco de análisis y perspectivas. *Quaderns Digitals*, 25. [en línia] <http://www.quadernsdigitals.net> [Consulta: 23 de febrer de 2005]
- Summers, G. F. (1984). *Medición de actitudes*. Mexico: Trillas
- Tajfel, H. (1978). *Differentiation between social groups*. Londres: Academic.
- Tajfel, H. (1984). *Grupos humanos y categorías sociales*. Barcelona: Herder.
- Tajfel, H. i Turner, J. C. (1977). Bilingualism and Intergroup Relations. Dins P. Horn (ed.). *Bilingualism Psychological Social and Educational implications*. Nova York: Academic Press.
- Tarrés, M. (2004). El marco jurídico del sistema educativo ante la realidad de la inmigración [CD-ROM]. Ponència presentada en el 4t. *Congrés sobre la immigració a Espanya: Ciutadania i Participació*. 10-13 de novembre. Girona: Universitat de Girona.
- Toukoma, P. i Skutnabb-Kangas, T. (1977). *The Intensive Teaching of the Mother Tongue to Migrant Children of Preschool Age and Children in the Lower Level of Comprehensive School*. Reserch Reports 26. Tampere: University of Tampere.
- Touraine, A. (1997). *¿Podemos vivir juntos? Iguales y diferentes*. Madrid: PPC.
- Tragant, E. i Muñoz, C. (2000). La motivación y su relación con la edad en un contexto escolar de aprendizaje de una lengua extranjera. Dins C. Muñoz (ed.). *Segundas lenguas: adquisición en el aula* (pp. 81-105). Barcelona: Ariel.
- Triandis, H. C. (1980). *Values, attitudes, and interpersonal behavior*. Dins M. M. Page (ed.). *Beliefs, attitudes and values* (pp. 195-259). Lincoln.

- UNESCO (1953). *The Use of Vernacular Languages in Education*. Monographs on Fundamental Education. París: UNESCO.
- Valencia, J. F.; Gil de Montes, L. i Elejabarrieta, F. (2004). Creencias y actitudes hacia la inmigración: estereotipos, prejuicio y regulaciones normativas. *Revista de Psicología Social*, 19 (3), 299-318.
- Vallcorba, J. (2005). La llengua a l'educació. Pla per a la llengua i la cohesió social. Conferència pronunciada dins del curs *L'acolliment lingüístic. Eines per a l'aprenentatge 2005*. 7 d'octubre. Lleida: Universitat de Lleida - Generalitat de Catalunya. Departament de la Presidència. Secretaria de Política Lingüística.
- Vicerektorat de Relacions Institucionals i Política Lingüística (1998). *Enquesta sobre les actituds lingüístiques de l'alumnat de la UB*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- Vila Moreno, F. X. (2004). Hora de fer balanç? Elements per valorar les Polítiques Lingüístiques a Catalunya en el període constitucional. *Revista de Llengua i Dret*, 41, 243-286.
- Vila Moreno, F. X. i Vial, S. (2002). Models lingüístics escolars i usos entre iguals: Alguns resultats des de Catalunya [CD-ROM]. Comunicació presentada en el *XXIII Seminari Llengües i Educació "Ensenyar llengües en la diversitat i per a la diversitat"*. 30-31 de maig i 1 de juny. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- Vila, I. (1983). Reflexiones en torno al bilingüismo y la enseñanza bilingüe. *Infancia y Aprendizaje*, 21, 4-22.
- Vila, I. (1984). Yo siempre hablo catalán y castellano. Datos de una investigación en curso sobre la adquisición del lenguaje en niños bilingües familiares. Dins M. Siguan (ed.). *Adquisición precoz de una segunda lengua*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- Vila, I. (1985). *Reflexions sobre l'educació bilingüe llengua de la llar i llengua d'instrucció*. Barcelona: Departament d'Ensenyament-SEDEC.
- Vila, I. (1995). *El català i el castellà en el Sistema Educatiu de Catalunya*. Barcelona: Horsori.
- Vila, I. (1998). *Familia, escuela y comunidad*. Barcelona: ICE/Horsori.
- Vila, I. (1999). Inmigració, educació i llengua pròpia. Dins E. Aja; F. Carbonell; Colectivo Ioé; J. Funes i I. Vila. *La immigració estrangera a Espanya. Els reptes educatius* (pp. 143-162). Barcelona: Fundació "La Caixa". Col·lecció Estudis Socials, núm. 1.
- Vila, I. (2000). Enseñar a convivir, enseñar a comunicarse. *Textos De Didáctica de la Lengua y de la Literatura*, 23, 23-30.
- Vila, I. (2001). Algunes qüestions referides a l'aprenentatge lingüístic de la infància estrangera a Catalunya. *Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura*, 23, 22-28.

- Vila, I. (2002). *Reflexiones sobre interculturalidad*. [en línia] <http://www.pensamientocritico.org/ignvil0203.htm> [Consulta: 26 de març de 2003]
- Vila, I. (2003). Escolarització i model educatiu. Dins G. Aubarell (dir.). *Reflexions i experiències sobre les polítiques d'immigració a Catalunya* (pp. 68-91). Barcelona: Institut Europeu de la Mediterrània.
- Vila, I. (2004). Educación, lengua y escuela. Dins À. Huguet i J. L. Navarro (coords.). *Las lenguas en la escuela* (pp. 59-66). Osca: Gobierno de Aragón.
- Vila, I. (2005). Actualidad y perspectivas de la educación bilingüe en el Estado español. Dins X. P. Rodríguez; A. M. Lorenzo i F. Ramallo. *Bilingualism and Education: From the family to the school* (pp. 339-352). Munic: Lincom Europa.
- Vila, I.; Del Valle, A.; Perera, S. i Monreal, P. (1998). Autocategorización, identidad nacional y contexto lingüístico. *Revista de Psicología Social*, 60, 3-14.
- Viladot, M. A. (1988). L'adquisició d'una segona llengua. Dins A. Bastardas i J. Soler (eds.). *Sociolingüística i llengua catalana* (pp. 81-103). Barcelona: Empúries.
- Villalobos, C. (2004). Una mirada crítica a un nuevo discurso criminalizador en prensa: Los inmigrantes delincuentes [CD-ROM]. Ponència presentada en el 4t. *Congrés sobre la immigració a Espanya: Ciutadania i Participació*. 10-13 de novembre. Girona: Universitat de Girona.
- Vives, M. (1993). La actitud de los escolares mallorquines hacia las lenguas catalana y castellana. Dins M. Siguan (coord.). *Enseñanza en dos lenguas* (pp. 289-302). Barcelona: ICE/Horsori.
- Wikipedia, la enciclopedia libre (2005). *Demografía de España*. [en línia] <http://www.wikipedia.org> [Consulta: 13 d'octubre de 2005]
- Woolard, K. A. (1992). *Identitat i contacte de llengües a Barcelona*. Barcelona: La Magrana.
- Woolard, K. A. i Gahng T. J. (1990). Changing language policies and attitudes in autonomous Catalonia. *Language in Society*, 19, 311-330.

Annexos.

ANNEXOS.

Annex 1. Qüestionari sociolingüístic i d'actituds.

ENQUESTA SOCIOLINGÜÍSTICA

Codi CENTRE Codi ALUMNE NIVELL i GRUP

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------	----------------------

L'objectiu de l'enquesta que tot seguit contestaràs, és realitzar una anàlisi de la situació de les llengües parlades a Catalunya. Dins d'aquesta enquesta trobaràs preguntes que et demanen informació d'algunes dades personals i opinions.

Has de tenir present que les persones responsables d'aquest estudi, et garantim una confidencialitat absoluta pel que fa a la totalitat de les teves respostes. La única finalitat que tenim és la de realitzar una interpretació del que ens diguis, el més objectiva possible.

És important que mentre omplis l'enquesta, no oblidis que **no existeixen respostes correctes o incorrectes** i que la interpretació d'allò que responguis és molt important per a tots.

D'aquesta manera, has d'entendre que:

1. No tenim interès en les qüestions personals i individuals que puguin aparèixer dins de l'enquesta, i que la **confidencialitat** i el caràcter anònim de les dades estan garantides.
2. Et demanem la màxima col·laboració i que responguis **lliurement i sincerament** en un exercici de responsabilitat que t'animem a portar a terme.

L'equip d'investigació responsable de l'aplicació d'aquesta enquesta vol agrair-te la teva col·laboració.

0. Edat Data de naixement

0.1. Quina és la teva llengua pròpia?
.....

1. Noi Noia

2. Temps que fa que estudies en aquest centre:

Des de primer d'ESO Des de

3. Els que viviu a casa us parreu:

- Sempre en català
- Sempre en castellà
- En català i en castellà
- Altres (.....)

4. Amb els companys al pati parles

- sempre en català
- més català que castellà
- tant català com castellà
- més castellà que català
- sempre en castellà
- Altres (.....)

5. Amb els teus amics de fora l'escola parles

- sempre en català
- més català que castellà
- tant català com castellà
- més castellà que català
- sempre en castellà
- Altres (.....)

6. Amb les persones grans de fora de casa
i de fora de l'escola parles

- sempre en català
- més català que castellà
- tant català com castellà
- més castellà que català
- sempre en castellà
- Altres (.....)

7. Llegeixes contes i historietes

- sempre en català
- més català que castellà
- tant català com castellà
- més castellà que català
- sempre en castellà
- Altres (.....)

8. Veus programes de televisió	sempre en català	☐	
	més català que castellà	☐	
	tant català com castellà	☐	
	més castellà que català	☐	
	sempre en castellà	☐	
	Altres (.....)	☐	
9. Ecrivis als teus amics i familiars	sempre en català	☐	
	més català que castellà	☐	
	tant català com castellà	☐	
	més castellà que català	☐	
	sempre en castellà	☐	
	Altres (.....)	☐	
10. Amb els professors de l'escola parles	sempre en català	☐	
	més català que castellà	☐	
	tant català com castellà	☐	
	més castellà que català	☐	
	sempre en castellà	☐	
	Altres (.....)	☐	
		SI	NO
11. Em sembla bé que tots els nens de Catalunya estudiïn el català	☐	☐	
12. És desagradable aprendre el català	☐	☐	
13. És inútil aprendre el català perquè segurament no el faré servir mai	☐	☐	
14. Hauríem d'esforçar-nos tots per fer servir més el català	☐	☐	
15. És més important aprendre anglès o francès que no català	☐	☐	
16. Visc a Catalunya i per això he de conèixer, estudiar i parlar el català	☐	☐	
17. El català, només l'han d'estudiar els catalans	☐	☐	
18. El català és una llengua que sona malament	☐	☐	
19. M'agrada (o m'agradaria) parlar en català	☐	☐	
20. M'agrada sentir parlar en català	☐	☐	
		SI	NO
21. El castellà és una llengua bonica	☐	☐	
22. Tots els catalans han de saber parlar el castellà	☐	☐	
23. El castellà només l'haurien d'aprendre i estudiar els qui el parlen	☐	☐	

24. M'agrada sentir parlar el castellà
25. A Catalunya s'haurien d'estudiar altres idiomes abans que el castellà
26. El català és més important que el castellà
27. El castellà és una llengua fàcil d'aprendre
28. És avorrit aprendre el castellà
29. El castellà l'haurien d'ensenyar a tots els països
30. Els catalans haurien de parlar menys castellà

Quina llengua feu servir normalment a casa?

- | | Sempre
Altres:
en català | De vegades català i
de vegades castellà | Sempre
en castellà |
|---------------------------------------|--------------------------------|--|--------------------------|
| | | | |
| 31. El pare parla a la mare | ☐ | ☐ | ☐ |
| 32. La mare parla al pare | ☐ | ☐ | ☐ |
| 33. El pare parla amb tu | ☐ | ☐ | ☐ |
| 34. Tu parles amb el pare | ☐ | ☐ | ☐ |
| 35. La mare parla amb tu | ☐ | ☐ | ☐ |
| 36. Tu parles amb la mare | ☐ | ☐ | ☐ |
| 37. Tu parles amb els teus germans/es | ☐ | ☐ | ☐ |

Si amb la teva família, hi conviu alguna altra persona (avi, àvia, tiet, tieta, etc.),

38. El pare hi parla	☐	☐	☐	☐
39. Parlen amb el pare	☐	☐	☐	☐
40. La mare hi parla	☐	☐	☐	☐
41. Parlen amb la mare	☐	☐	☐	☐
42. Tu hi parles	☐	☐	☐	☐
43. Parlen amb tu	☐	☐	☐	☐

On vau néixer?

44. Poble o ciutat on vas néixer:
- Província:
- País:

45. Poble o ciutat on va néixer el teu pare:

Província:

País:

46. Poble o ciutat on va néixer la teva mare:

Província:

País:

47. Profesió dels pares:

PARE MARE

a/ Gerent, director o propietari d' empresa amb més de 25 treballadors

b/ Titulat de grau superior (advocat, arquitecte, químic, enginyer, metge, professor, economista, etc.)

c/ Titulat de grau mitjà (professor d'EGB, enginyer tècnic, ATS, etc.), o quadre mitjà d'empresa sense titulació superior (cap comercial, cap de producció, cap administratiu, etc.)

d/ Propietari d'empresa o comerç de menys de 25 treballadors, auxiliar de clínica, administratiu, representant comercial, etc.

e/ Obrer especialitzat o treballador del sector serveis (mecànic, xofer, policia, lampista, cambrer, paleta, electricista, etc.), agricultor o ramader.

f/ Peó, temporer, vigilant, etc.

g/ Fa les feines de casa seva.

h/ Altres (especificar) Pare:

Mare:

	PARE	MARE
48. Estudis dels pares		
a/ Titulació universitària: diplomatura, llicenciatura	☐	☐
b/ Batxillerat, ensenyança secundària	☐	☐
c/ Formació Professional	☐	☐
d/ Estudis primaris (Graduat Escolar o equivalent)	☐	☐
e/ Sense estudis	☐	☐

f/ Altres (especificar) Pare:

Mare:

MOLTES GRÀCIES PER LA TEVA COL-LABORACIÓ

FITXA PER A L'ALUMNE/A

Codi CENTRE Codi ALUMNE/A NIVELL i GRUP

--	--	--

CENTRE:.....

LOCALITAT:

NOM DE L'ALUMNE/A:

52. *Quan temps fa que vas arribar a Espanya?* (Any i mes d'arribada).

53. *En quins llocs has viscut?* (Aprofundir en l'any i més que va arribar a Catalunya).

54. *Anaves a l'escola quan vivies (país d'origen)?*

Quina era la llengua amb la què llegies i escrivies quan estudiaves al teu país d'origen?

55. *Estudiaves alguna llengua estrangera quan anaves a l'escola del teu país?*

56. *La teva mare assisteix a classes de llengua catalana o castellana aquí? – especificar –*

I el teu pare?

– Aprofundir en tots els aspectes preguntats a l'enquesta –

Annex 2. Enquesta per al professorat.

ENQUESTA PER AL PROFESSORAT

**AQUESTES VALORACIONS SERAN FETES PEL TUTOR DE
L'ALUMNE**

**(amb l'auxili, si cal, dels professors de català, castellà i de llengua/es
estrangera)**

Codi CENTRE Codi ALUMNE/A NIVELL i GRUP

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------	----------------------

CENTRE:.....

LOCALITAT:

NOM DE L'ALUMNE/A:

49. Valoració de la capacitat general de l'alumne:

- Molt bona
- Bona
- Normal
- Deficient
- Molt deficient

50. Valoració del nivell de coneixement en

	Català	Castellà	Anglès*	Francès*	Altres*
.....					
Molt bo	☐	☐	☐	☐	☐
Bo	☐	☐	☐	☐	☐
Normal	☐	☐	☐	☐	☐
Deficient	☐	☐	☐	☐	☐

* Sempre que assisteixi a classes d'aquesta llengua.

VIII-X. Objectius, hipòtesis i metodologia.

Molt deficient

51. Possibles observacions:

MOLTES GRÀCIES PER LA VOSTRA COL·LABORACIÓ

